

2022/23:KU20
GRANSKNINGS-
BETÄNKANDE

Del 3
Utfrågningar

Innehållsförteckning – Bilaga B

Utfrågningar.....	3
Bilaga B1 F.d. energi- och digitaliseringsminister Khashayar Farmanbar.....	3
Bilaga B2 Infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson	25
Bilaga B3 Jämställdhets- och biträdande arbetsmarknadsminister Paulina Brandberg	41
Bilaga B4 F.d. utrikesminister Ann Linde.....	55
Bilaga B5 Energi- och näringsminister Ebba Busch.....	65
Bilaga B6 Statsminister Ulf Kristersson.....	84

BILAGA B

Utfrågningar

Bilaga B1 F.d. energi- och digitaliseringsminister Khashayar Farmanbar

Torsdagen den 13 april 2023

Granskningsärende 4 – Dåvarande energi- och digitaliseringsministerns hänvisning till en rapport (se avsnitt 3.8)

Granskningsärende 5 – Dåvarande energi- och digitaliseringsministerns uttalande om utbyggnaden av havsbaserad vindkraft (se avsnitt 3.8)

Granskningsärende 10 – Dåvarande energi- och digitaliseringsministerns uttalande om elpriser (se avsnitt 3.8)

Vice ordföranden: Klockan är 9, och konstitutionsutskottet återupptar sitt sammanträde.

Vi har kommit till delen med utfrågning av tidigare energi- och digitaliseringsminister Khashayar Farmanbar, och vi hälsar före detta statsrådet välkommen. Med sig har han Mats Andersson, tidigare statssekreterare hos statsminister Andersson.

Vi har tre granskningsärenden med före detta statsrådet i dag. Det är G4 Dåvarande energi- och digitaliseringsministerns hänvisning till en rapport, G5 Dåvarande energi- och digitaliseringsministerns uttalande om utbyggnaden av havsbaserad vindkraft och G10 Dåvarande energi- och digitaliseringsministerns uttalande om elpriser.

Vi kommer att företa utfrågningen ett ärende i taget. Före detta statsrådet har möjlighet att inleda varje ärende med ett anförande om högst cirka fem minuter. Jag har förstått att han i det första ärendet avser att ta ett lite bredare grepp i sitt inledande anförande. Därefter kommer ordet att lämnas till en företrädare för anmälande parti för frågor, och därefter kommer partierna att få möjlighet att ställa frågor i storleksordning. Om tid finnes kommer vi också att ha möjlighet till en andra frågerunda per ärende, beroende på hur tidsåtgången så att säga ser ut.

Vi hälsar alltså före detta statsrådet hjärtligt välkommen, och jag lämnar ord och bild till Khashayar Farmanbar för ett inledande anförande. Var så god!

Khashayar Farmanbar: Tack, herr ordförande och konstitutionsutskottet! Konstitutionsutskottet är en grundläggande del av vårt konstitutionella kontrollsystem, och jag vill tacka för möjligheten att komma till utskottet och svara på ledamöternas frågor. Som ni hörde har jag bredvid mig Mats Andersson, tidigare statssekreterare hos statsminister Magdalena Andersson.

Utskottet granskar ett antal uttalanden jag gjorde som ansvarig minister. Jag vill gärna inleda med att ge en lite mer övergripande bild av de politiska sammanhang i vilka uttalandena gjordes.

Sverige har i dag i princip en helt fossilfri elproduktion bestående i huvudsak av vattenkraft, som är ryggraden i vår elproduktion, kärnkraft samt vindkraften. Sverige har också en tydlig och otvetydig trend av ständigt ökad elproduktion. Förra året producerade Sverige 170 terawattimmar el. Det är all-time-high i elproduktionen. Det är en rekordstor elproduktion för andra året i rad.

Att utvecklingen har gått åt det här hållet beror på en tydlig enighet under lång tid. Energipolitiken är viktig för vårt land och präglades under många år efter folkomröstningen av samförstånd. Det är naturligt eftersom en säkrat tillgång till billig el har varit central för Sveriges industriproduktion samtidigt som energipolitiken har varit ett avgörande verktyg för att nå vårt lands högt ställda miljö- och klimatambitioner.

Ett flertal blocköverskridande energiöverenskommelser har under åren slutits, och inte minst en överenskommelse som ingicks mellan partierna i regeringen Reinfeldt 2009 stabiliserade den svenska energipolitiken. Överenskommelsen i den dåvarande regeringen lade grunden för den breda överenskommelsen 2016 mellan fem av riksdagens partier, det vill säga Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet de gröna.

Energiöverenskommelsen innebar förbättrade ekonomiska möjligheter, investeringar och reinvesteringar i samtliga kraftslag och har på så sätt både säkrat befintlig produktion i framför allt kärnkraft och vattenkraft och möjliggjort utbyggnad av ny produktion i framför allt vindkraft. Den energipolitiska överenskommelsen var helt styrande för regeringens energipolitik fram till valet 2022.

Enigheten över tid har också gällt frågor som i den allmänna debatten varit mer kontroversiella. Ett exempel är effektskatten, eller termisk skatt, på kärnkraft som har funnits under både socialdemokratiskt ledda och moderatledda regeringar. Regeringen Reinfeldt, exempelvis, lät den inte bara finnas kvar utan höjde den även kraftigt. Effektskatten på kärnkraft avskaffades slutligen 2018 av Stefan Löfvens regering, också det i brett samförstånd, som en del av den energiöverenskommelse som ingicks mellan fem partier 2016.

Tyvärr kom energifrågan alltmer att polariseras om än den politiska enigheten i sak stod fast. Moderaterna och Kristdemokraterna lämnade överenskommelsen 2019. Debattklimatet blev alltmer infekterat. I valrörelsen blev tonen ytterligare polemisk med påståenden om Magdapriser, generösa vallöften om ny kärnkraft inom 100 dagar, mycket stor och snabb elpris-kompensation – som sedan inte lyckades infrias – och annat.

För min del som statsråd var det alltid mycket viktigt att vinnlägga mig om att det jag uttalade var korrekt, framför allt för att det svenska folket ska kunna lita på det som sägs av deras politiker men också för att en del av uttalandena kan vara marknadspådrivande. Därför tog jag stor hjälp av de professionella tjänstemännen på departementet för att kvalitetssäkra underlagen till mina intervjuer och framträdanden. Med detta sagt är ansvaret för det svar jag givit

mitt eget och ingen annans. Så är det, och så ska det vara i en välfungerande demokrati.

En fråga som det rädde särskilt hård polemisk debatt kring var Vattenfalls kommersiella beslut att avveckla Ringhals 1 och 2, där det påstods att beslutet skulle ha varit politiskt. Uttalanden från mig i denna fråga ligger till grund för granskningsärendet 4.

Låt mig börja med att citera Vattenfalls dåvarande ordförande Lars G Nordström vad gäller regeringens inblandning i beslutet att avveckla Ringhals 1 och 2. Så här sa Lars G Nordström, och jag citerar: ”Den oberoende härdkylningen kostade en massa pengar för oss. Vi hade sju reaktorer igång. En i Ringhals som gick riktigt dåligt och gick på dispens, den hade bland annat rostskador i bottenplåten. Och den hängde ihop med en annan reaktor i Ringhals produktionsmässigt.”

Vidare säger Lars G Nordström, angående avvecklingsbeslutet: ”Vi fattade beslutet på rekommendation från ledningen. Det var ingen påtryckning från den politiska sidan. Det var ett rent kommersiellt beslut. Vi satsade på att investera i de fem reaktorer som hade längst teknisk livslängd och där det krävdes minst investeringar för att gradera upp dem.”

Dessa citat är från Svenska Dagbladet 2022-09-01 av Lars G Nordström, dåvarande ordförande vid Vattenfall.

Forskningsinstitutet Energiforsk publicerade en rapport med slutsatsen att elpriserna skulle ha kunnat vara lägre i södra Sverige om det funnits mer elproduktion där – motsvarande Ringhals 1 och 2, som tagits ur bruk av sin ägare, eller en stor vindkraftspark. Jag vill gärna att utskottet noterar att Energiforsks rapport inte tar ställning till ägarnas stängning av just Ringhals 1 och 2. Dessa gamla reaktorer hade de senaste tio åren haft endast 69 procent tillgänglighet. Inte heller tar rapporten ställning till kostnaderna för eventuella reparationer.

Jag fick frågan under en intervju om att denna rapport påstår att Ringhals 1 och 2 skulle ha sänkt priserna. Den typen av beräkningar är komplexa och avhängiga många olika faktorer. Jag problematiserade det tvärsäkra påståendet genom att hänvisa till beräkningar från en annan rapport – en rapport framtagen av konsultbolaget Sweco för Fortum, som jag refererade till.

Poängen med mitt uttalande var att effekten av stängningen av Ringhals inte inverkar så stort på elpriset som det hävdades i debatten. I ett allvarligt läge för vårt land och hela Europa, med ett energikrig mot hela Europa, lät det som att stängningen av Ringhals var den enda och kanske främsta orsaken till höga elpriser. Det var inte sant, och det var inte rättvisande.

Slutsatserna i rapporten var väl kända i Regeringskansliet. Den refereras till i det remissvar som Fortum själva, på eget initiativ, skickade in till Regeringskansliet gällande promemorian Minskade anslutningskostnader för elproduktion till havs. Den promemorian har utskottet fått till hands. Därtill har Fortum själva refererat till rapporten i nättidskriften Second Opinion, och det har utskottet också fått skickat till sig. Även professor Lennart Söder har

refererat till rapporten i en debattartikel som han publicerade i DN. Alla dessa tre referenser finns i era underlag.

Swecorapporten beräknar att 12 terawattimmar el, alltså den mängd el som skulle tillföras, skulle sänka priserna med endast 2–3 öre per kilowattimme. Den mängd el som flödar i kablarna kan inte skiljas från hur elen produceras. Därför kan de här beräkningsmodellerna användas för el producerad via både kärnkraft, vindkraft eller vattenkraft – eller annat kraftslag.

Utskottet har blivit ombett att granska om det faktiskt fanns någon rapport som jag hänvisade till, vilket det bevisligen gör då inte minst rapportbeställaren själv – Fortum – hänvisar till den i sitt remissvar till Regeringskansliet, som jag redogjorde för nyss.

Vice ordföranden: Anmälade parti i det här ärendet är Sverigedemokraterna. Därför går ordet först till Fredrik Lindahl.

Fredrik Lindahl (SD): Tack för ordet, herr ordförande! Tack, dåvarande energiministern, för din redogörelse!

KU-anmälans utgångspunkt är att dåvarande statsrådet i en intervju i Dagens industri påstått att en nedläggning av Ringhals inte har påverkat elpriset och då hänvisat till en rapport. Den rapport som dåvarande statsrådet hänvisar till, på vilket sätt belyser den specifikt konsekvenserna för elpriset av en nedläggning av kärnkraft i Ringhals?

Khshayar Farmanbar: Herr ordförande! Tack, ledamoten Lindahl, för en bra fråga! Det jag sa i intervjun var just att det finns andra rapporter som visar i annan riktning, det vill säga att jag problematiserade det tvärsäkra påståendet från journalisten.

Om man ser i det underlag från Fortum som också utskottet har fått sig till del finns det exempel på beräkningar på hur mycket tillförd mängd el påverkar elpriset. Det här är det som Fortum själva har skickat in till Regeringskansliet, och de slutsatserna var allmänt kända i Regeringskansliet. På samma sätt finns beräkningar gjorda, baserat på den rapporten, på andra delar – till exempel av professor Lennart Söder i Dagens Nyheter men också i en intervju som Fortum själva har gjort i nättidskriften *Second Opinion*. Jag tar inte hänsyn eller ställning till huruvida rapporten i sig har räknat ut det, men rapporten hävdar att den mängden tillförd el inte påverkar elpriserna nämnvärt. Det finns andra beräkningar som visar på annat.

Hela min poäng med uttalandet var alltså just att problematisera att den typen av tvärsäkra uttalanden alltid är avhängiga ett antal olika faktorer, och det finns olika rapporter som pekar i olika riktningar.

Fredrik Lindahl (SD): Jag tackar för svaret.

Det citat som finns i Dagens industri: ”Det finns olika beräkningar. Det finns den här rapporten, det finns andra rapporter. Inte minst den Sweco har gjort som pekar i motsatt riktning.”

”I motsatt riktning” betyder då att man så att säga skulle tjäna på att stänga ned Ringhalsreaktorerna vad gäller elpriset.

Du hänvisar senare till professor Lennart Söder, som skriver: ”Med antagande om samma priskänslighet innebär en stängning av en reaktor i Ringhals en påverkan på elpriset med 2–3 öre/kWh.”

Är inte det en påverkan på elpriset?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Jag tror att vi klyver inte atomer men ord när det gäller ”i motsatt riktning”. I det sammanhang jag sa det hänvisar ”i motsatt riktning” naturligtvis till det journalisten hävdade, nämligen att elpriserna i Sverige var enkom beroende av Ringhals nedläggningar. Det var inte sant, och det var inte rättvisande. ”I motsatt riktning” innebär just att det inte är den enda påverkande faktorn. Det är vad ”motsatt” betyder i mitt uttalande.

Fredrik Lindahl (SD): Men just som professor Lennart Söder skrev och som du har hänvisat till: en påverkan på elpriset med 2–3 öre. Är inte det en påverkan av en stängning av reaktorer?

Khashayar Farmanbar: Vi hade en påverkan på elpriset vid det läget som var uppemot 20–30 öre, kanske till och med uppemot 1 krona, vid det tillfälle då uttalandet föll. I det läget hävdade en journalist att stängningen av Ringhals skulle ha påverkat elpriserna, det vill säga de vansinnigt stora påverkanspriserna på 20–30 öre – kanske 1 krona – och så var det ju inte. Där var ju också poängen med mitt uttalande ”i motsatt riktning”, det vill säga: inte den totala påverkan, utan det finns andra beräkningar som visar att påverkan hade kunnat vara på en annan nivå – till exempel lägre.

Patrik Björck (S): Vi ska ju granska om det finns en rapport eller inte, och det är rätt uppenbart att den finns. Jag har därför egentligen inga ytterligare frågor.

Lars Johnsson (M): Vi har fått ta del av före detta statsrådets svar. Jag skulle gärna vilja att före detta statsrådet preciserar var i rapporten han finner stöd för att en nedläggning av Ringhals inte leder till höjda elpriser och gärna vilken sida och vilket stycke han syftar på.

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Själva detaljerna kring den energipolitiska debatten tror jag förs bättre i riksdagen än med partier och mina partivänner som tjänstgör i till exempel näringsutskottet eller andra utskott som har hand om energipolitiken.

I mitt fall ledde faktiskt detta uttalande till att visa på att det finns en rapport som pekar i en annan riktning. Rapporten finns bevisligen, och det är inte bara jag utan även Fortum, professor Lennart Söder och nättidskriften *Second Opinion* som pekar på att det kan ha en annan påverkan än vad som påstods i debatten just då. Jag är nöjd med det svaret så långt.

Lars Johnsson (M): Före detta statsrådet sa att det finns andra rapporter, i plural, och det står också i uttalandet. Vilka andra rapporter utöver den från Sweco syftar han på?

Khashayar Farmanbar: Jag menade den från Sweco. Jag kan ha sagt ordet i pluralis av bara farten eller för att jag menade att både Energiforskrapporten

och Swecorapporten finns. Uppenbarligen diskuterades vid detta tillfälle minst två rapporter.

Jessica Wetterling (V): Ordförande! I detta ärende har jag redan fått svar på alla mina frågor.

Malin Björk (C): Även jag har fått svar på mina frågor.

Gudrun Brunegård (KD): Jag tackar för förklaringarna så här långt.

De rapporter som har bifogats handlar framför allt om beräkningar av effekter av vindkraftsutbyggnaden. Jag vill därför återgå till den mer precisa frågan i anmälan. Vilket underlag hade före detta statsrådet för uttalandet att en nedläggning av Ringhals inte påverkade elpriset?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Tack för frågan och möjligheten att säga vad jag faktiskt sa. Det jag påpekade var att det fanns en rapport som pekade i motsatt riktning, det vill säga att den inte var den allenapåverkande faktorn. Att den kunde ha viss påverkan tror jag att alla, inklusive jag, var överens om, och jag hävdade inget annat. Men den var inte den enda påverkande faktorn.

Vi vet alla att de lampor som lyser här får el genom ett elektronmoln som flyger över koppartråden in i dem. Det går inte att skilja vilken typ av el som kommer in i lamporna och om just detta elektronmoln har kommit till genom atomklyvning, vattenkraftsturbiner eller vindkraftsturbiner.

Även om rapporten som Fortum skickade in till Regeringskansliet var baserad på att svara på en fråga om vindkraftens påverkan gör mängden el som tillförs ingen skillnad när det gäller priskänsligheten. El är el när den väl flyger in i kabeln. Därför tycker jag att det är lämpligt att kunna jämföra. Framför allt finns det olika rapporter. Återigen: Jag tar ingen ställning till exaktheten i rapporterna. Det jag gjorde var att problematisera att det finns flera rapporter som kan peka i olika riktningar, till exempel den som presenterats av Energiforsk och den som presenterades av Sweco via Fortum.

Jan Riise (MP): Jag tackar för svaren som givits, och jag är fullt nöjd med de svar jag fått så här långt och har inga ytterligare frågor.

Malin Danielsson (L): Jag tackar före detta statsrådet för svaren.

Jag har en fråga som jag är lite nyfiken på, utöver dem som redan har besvarats. När tog före detta statsrådet själv del av dels yttrandet från Fortum, dels rapporten från Sweco? När i tid skedde detta?

Khashayar Farmanbar: Jag kommer faktiskt inte ihåg det exakta datumet, men det var innan uttalandet gjordes. Jag har dock aldrig tagit del av hela rapporten från Sweco, och det har jag heller aldrig påstått. Men jag har tagit del av åtminstone tre tillfällen där den rapporten hänvisas till av Fortum, av professor Lennart Söder och i nättidskriften Second Opinion av Fortum. Det gjordes innan uttalandet, för slutsatserna från den rapporten var kända i Regeringskansliet.

Vice ordföranden: Vi håller gott tempo, så det finns möjlighet att ställa ytterligare frågor innan vi går vidare.

Lars Englund (M): Herr ordförande! Jag tackar för de svar vi fått hittills.

Jag blir lite fundersam. Ska jag tolka före detta ministern som att han avfärdar Energiforsks rapport som kom för några år sedan?

Min andra fråga gäller den rapport som Sweco gjorde. Den handlade väl egentligen om anslutningskostnader för havsbaserad vindkraft. Före detta energiministern borde känna till att man behöver skilja på energi och effekt, vilket kan ha stor påverkan på energipriset. Hur ser före detta energiministern på det?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Jag tackar för en väldigt bra fråga.

Låt mig börja med huruvida jag avfärdar innehållet i den ena rapporten. Det gör jag inte. Jag avfärdar inget av innehållen. Jag tycker att rapporterna förtjänstfullt har kunnat peka på olika delar av energisystemet, och det är väl poängen. Man kan inte tvärsäkert påstå att hela den enorma prispåverkan vi hade på energipriserna just då var allena beroende på Ringhals 1, vilket man felaktigt försökte göra gällande baserat på Energiforskrapporten.

Det är en bra rapport som fler borde läsa. Bland annat kan man se att om man hade haft motsvarande mängd vindkraft i stället för kärnkraft hade priserna varit ännu lägre. Detta kan man bland annat läsa i Energiforsks rapport. Det är som sagt en bra rapport som fler borde läsa. Detsamma gäller den inlägga Fortum gjort.

Som ingenjör är jag väl medveten om skillnaden mellan effekt och energi. Det jag har pratat om i dag och som nämns i det underlag ni har fått är kilowattimmar och terawattimmar, det vill säga hur stor mängd el som flödar genom kablarna, inte hur mycket installerad effekt det finns. Det Fortums räkneexempel visade, när de pratade om vindkraft, var att den mängden tillförd el inte skulle påverka energipriserna nämnvärt. Rätt eller fel? Det fanns rapporter som pekade i lite olika riktningar, vilket visar på komplexiteten i att räkna på sådana system och att man inte tvärsäkert kan säga att allt beror på nedläggningen av en eller ett par reaktorer utan på många olika faktorer. Det var också poängen med mitt uttalande.

Vice ordföranden: Eftersom ingen mer önskar ordet i detta ärende lämnar vi granskningsärende 4 om dåvarande energi- och digitaliseringsministerns hänvisning till en rapport och tar oss vidare till granskningsärende 5 om dåvarande energi- och digitaliseringsministerns uttalande om utbyggnaden av havsbaserad vindkraft.

Khashayar Farmanbar: Ordförande! I och med att jag gav en bredare allmänpolitisk inledning på förra ärendet försöker jag att vara något mer återhållsam med tiden denna gång.

I anmälan menar anmälaren att byggtiden för vindkraft är längre än det jag påpekade. Vi vet i dag att det är långa tillståndstider, och jag har i åtskilliga intervjuer vid många olika tillfällen framhållit vikten av att korta de långa tillståndsprocesserna och att dessa långa tillståndsprocesser för ny elproduktion eller elöverföringskapacitet är ett problem som vårt land måste ta sig förbi. Detta har jag varit väldigt tydlig med i många intervjuer väldigt ofta.

Om tillståndsprocesserna är långa är själva byggtiderna desto kortare, vilket var exakt det jag syftade på i den intervju i Sveriges Radios P4 Extra som ligger till grund för denna anmälan. Läser man det jag faktiskt sa i intervjun framgår det att jag inte pratar om tillståndsprocesser eller tillståndsperioder, utan jag pratar om byggtider.

Byggtiderna för vindkraft framgår bland annat av planerna för byggnationen av den havsbaserade vindkraftsparken Kriegers flak utanför Trelleborgs kust. Den är så pass stor att den förutses producera 2,7 terawatt-timmar el. Med dagens förbrukning motsvarar det cirka 20 procent av Skånes årliga elförbrukning. Efter tillståndsprocesserna, som är orimligt långa, undersökningar och upphandlingar beräknas själva byggtiden av den största vindkraftspark som hittills har planerats i Sverige vara cirka två år. Anläggningen beräknas leverera el redan ett år efter byggstart och komma i full produktion efter två år. Att byggtiden för full driftsättning beräknas till två år framgår också av Vattenfalls webbsida, enligt det underlag utskottet har fått.

Notera också att jag i det stycke av intervjun där detta finns först pratade om de kortsiktiga åtgärder som Svenska kraftnät hade presenterat för regeringen för hur överföringskapaciteten skulle kunna öka mellan norra och södra Sverige. Här fanns ett antal åtgärder som skulle genomföras på två år. Först pratade jag alltså om det och därefter om byggtiderna för vindkraftsparken.

Sammanfattningsvis talade jag alltså om två helt olika tvååriga processer i intervjun.

Inget av detta berörde tillståndsprocesserna, där jag tror att vi alla oavsett parti är överens om att de är på tok för långa och behöver kortas. Därför antog riksdagen tidigare en proposition från Stefan Löfvens regering om att halvera tillståndsprocesserna. Detta arbete är viktigt och måste fortgå.

Vice ordföranden: Anmälande parti i detta ärende är Moderaterna, som därför är först ut.

Lars Englund (M): Herr ordförande! Jag tackar före detta statsrådet för dragningen.

I före detta energiministerns inledningsanförande nämner han referensprojekt vars byggtid varit förhållandevis lång och projekt som ännu inte är genomförda, till exempel Kriegers flak. Bedömningen är att Kriegers flak som tidigast kan stå klart i slutet av 2020-talet. Genomsnittet i världen för byggnation av ny kärnkraft är sju år. Det finns kommittédirektiv om stärkta incitament för utbyggd vindkraft som den regering före detta energiministern var en del av tog fram, och här sägs att projekttiden i genomsnitt för vindkraft oavsett om det är till havs eller på land är nio till tolv år. Det lägre spannet gäller havsvindkraftsprojekt. Ett gott exempel är Lillgrund i Öresund som hade en projekttid på cirka elva år.

Kan före detta energiministern svara på om han anser det vara sakligt och rättvisande att göra de jämförelser han gör i sina tidigare uttalanden jämfört med de kommittédirektiv och kända fakta om bygg- och projekttid i allmänhet som finns?

Vidare uttalade före detta energiministern i radioprogrammen P4 Extra och Kaliber att vi skulle märka en elprisskillnad i Sverige inom ett till två år. Vad baserades detta på, och vilka underlag fanns för det?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Jag tackar ledamoten för bra frågor.

Vad gäller kommentaren om byggtid för kärnkraft som jämförelse lämpar det sig inte att jag debatterar detta i konstitutionsutskottet, utan det får partierna ta i näringsutskottet eller i riksdagens kammare med mina tjänstgörande partivänner.

När det gäller byggtiderna för Kriegers flak är nog ledamoten Engsund och jag helt överens om att processtiderna är oerhört långa. Just Kriegers flak ligger också bredvid ett Natura 2000-område, vilket har gjort det extra svårt att få tillståndsprocesserna klara i tid. Men trots att det är den största vindkraftspark som planeras i Sverige beräknas byggtiden, vilket jag syftade på, vara två år.

Ledamoten nämner att jag i intervjun i P4 Extra säger att man skulle kunna märka en effekt efter två år. Läser man intervjun ser man att jag i första stycket pratar om de kortsiktiga åtgärderna för ökad överföringskapacitet som Svenska kraftnät planerade att genomföra och som skulle ha prispåverkan i södra Sverige. Det hade de återrapporterat till regeringen, och det rörde sig om två år.

I nästa stycke pratar jag om byggtider för vindkraft.

Det är alltså två olika saker jag pratar om i samma intervju, vilket inte är särskilt ovanligt. Men i båda fallen rör det sig om två år.

Lars Engsund (M): Herr ordförande! Jag tackar för dragningen.

Jag uppfattar nog ändå inte om före detta energiministern anser det vara sakligt och relevant att göra de jämförelser som görs i de båda intervjuerna.

Jag förstår fortfarande inte vilken skillnad vi skulle se inom ett till två år, det vill säga ganska precis nu, då det är ett och ett halvt år sedan P4 Extra-intervjun gjordes.

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Tack, ledamoten, för följdfrågan och möjligheten att få förtydliga ytterligare!

Om man läser själva intervjun ser man i första stycket att jag pratar om att jag precis fått information från Svenska kraftnät. Svenska kraftnät bygger inga vindkraftsparker eller elproduktion. Det jag pratar om är överföringskapaciteten.

Svenska kraftnät hade presenterat ett antal åtgärder som på kort sikt, enligt deras egen beräkning på ett till två år, skulle kunna sänka elpriserna i södra Sverige genom tillfälligt ökad överföringskapacitet från norra till södra Sverige. Det handlade om åtgärder som till exempel motköp, som södra Sverige länge har velat ha, och andra tekniska åtgärder i form av transistorer och annat som skulle installeras på rätt ställen för att kortsiktigt kunna öka kapaciteten. Det var denna påverkan på elpriserna som jag pratade om i första stycket, som man kan läsa.

Därefter, i andra stycket, pratar jag om byggtiderna för vindkraftverk. Då pratar jag om själva byggtiderna, som är två år. Det kan vara olyckligt att båda två som jag pratar om är två år. I en intervju som går snabbt kan man få en uppfattning och blanda ihop det, men jag anser att jag ändå var väldigt tydlig och sa två korrekta saker. Det ena var Svenska kraftnäts åtgärder som ska sänka priserna, och det andra var hur lång tid det tar att bygga vindkraftsparker eller vindkraftverk.

Här tror jag faktiskt att det finns en stor pedagogisk uppgift som ni som tjänstgör i riksdagen och vi alla har att göra. Det går snabbt att bygga vindkraftsparker. Det svåra är våra tillståndprocesser, och detta måste vi ta oss förbi.

Per-Arne Håkansson (S): Ordförande! Vi har underlag till en hel del av det som Khashayar Farmanbar har redogjort för. I underlaget kan vi se Vattenfalls inlägg. Det framgår också att det i en intervju framgår att det kan handla om ett par år, men de större vindkraftsparkerna, som motsvarar en eller två kärnreaktorer, kan ta upp till åtta år att få på plats. Det nämndes också i intervjun.

Utifrån dessa utgångspunkter vill jag fråga Khashayar Farmanbar om det fanns tillräcklig grund för de uttalanden som gjordes. Vattenfall är Sveriges största energibolag och statligt ägt, och det är dessa aspekter som jag kan tänka mig att Khashayar Farmanbar utgår ifrån i sitt resonemang.

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Tack, ledamoten, för en bra fråga!

Absolut, Vattenfall får väl ändå betecknas som en trovärdig källa att utgå ifrån för statsråd som uttalar sig, vilket är det jag gör när det gäller just byggtiden för vindkraftverken. Den pedagogiska poängen är lite grann att om man verkligen ger sig den på att bygga är byggtiderna korta. Vi måste ta oss förbi tillståndprocesserna.

Sedan kan det finnas större vindkraftsparker som tar längre tid, men även den vi ser i Kriegers flak, som motsvarar 20 procent av Skånes elförbrukning, beräknas ha en byggtid på just två år.

Jag tycker att huvudpoängen är att jag pratar om byggtider. Detta är viktigt, och vi måste få ned tillståndprocesserna.

Fredrik Lindahl (SD): Herr ordförande! Tack, före detta ministern, för redogörelsen och svaren hittills!

Du hänvisar till träffen med Svenska kraftnäts generaldirektör. I själva intervjun står det: ”De, det vill säga Svenska kraftnät, presenterade åtgärder på mellanlång sikt, det vill säga åtgärder på ett antal månader upp till två års perspektiv för att komma till rätta med detta. Sedan, långsiktigt, pågår ett arbete med att uppgradera stamnät och se till att vi får mer el och mer elproduktion i hela Sverige. Där kan man säga, beroende på vilken väg man väljer, att man hamnar lite olika. Om vi bygger vindkraft till havs pratar vi om ett antal år, ett eller två år.”

Är det inte två olika tidslinjer här? Man får väldigt snabbt uppfattningen att du hänvisar till Svenska kraftnäts påstående att det kan ta upp till två års

perspektiv för att komma till rätta med detta. Det innebär att man pratar om att det tar två år att bygga vindkraft till havs, som är själva grunden i ditt påstående.

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Tack, ledamoten, för en bra fråga och möjligheten att klargöra!

När jag hade träffat Svenska kraftnäts generaldirektör hade de presenterat ett antal snabba åtgärder. Det var alltifrån ett antal månader upp till två år för att snabbt kunna öka överföringskapaciteten från norr till söder, och det skulle innebära sänkta kostnader.

I nästa stycke, där jag pratar mer om själva byggtiden, använder jag just orden ”bygger vi vindkraftverk”. Jag säger inte få på plats eller något annat begrepp eller vad totaltiden är utan bygger vi vindkraftverk. Min poäng är att byggtiden är väldigt kort.

Jessica Wetterling (V): Ordförande! Tack, tidigare statsrådet, för svaren och förklaringarna hittills!

Jag får erkänna att jag tycker att det är lite svårt att förstå. Jag hakar upp mig på ungefär samma stycke som tidigare frågeställare. Jag ber om ursäkt ifall du kanske får förtydliga ännu en gång. I stycket pratar tidigare statsrådet om att han har träffat Svenska kraftnät och fått presenterat ett antal åtgärder. Sedan kommer nästa stycke, som tidigare statsrådet precis redogjorde för syftade på själva byggtiderna.

Jag får väl jag erkänna min okunnighet. Jag har lite svårigheter att veta vilka byggtider det är för olika slag. Enligt citaten säger tidigare statsrådet att om vi bygger vindkraftverk till havs pratar vi om ett antal år, ett till två år, om vi skulle bygga andra typer av kraftverk kan det ta några fler år och om vi skulle satsa på kärnkraft skulle vi hamna decennier längre fram.

Min fråga är: Avsåg du byggtiden i samtliga de exempel du redogjorde för?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Olika kraftslag tar naturligtvis olika lång tid att bygga. Jag tror att vi kan gå till de av våra europeiska grannar som har byggt enligt samma säkerhetsstandard som nu är kravet om vi ska bygga i Sverige och i hela Europa. Om vi kollar på Olkiluoto 3 i Finland, på Hinkley Point i Storbritannien eller på Flamanville i Frankrike ser vi att byggtiderna är avsevärt lägre för vissa kraftslag. Det betyder inte att dessa är dåliga.

Jag tycker faktiskt att kärnkraften är viktig för svensk elproduktion, och den kommer att fortsätta att vara det. Detta har varit både min inställning och inställningen hos den regering jag ingick i. Däremot kommer man inte ifrån att olika kraftslag har olika långa byggtider, och alla kraftslag har sina för- och nackdelar.

Malin Björk (C): Ordförande! Tack, före detta statsrådet, för redogörelsen så här långt!

I programmet Kaliber, i ett sammanhang där havsbaserad vindkraft avhandlades, anförde programledaren, vilket finns återgivet i ett stycke i en utskrift som vi har här, att branschen säger att vi inom ett till två år inte kommer att märka någon skillnad utan att det är på längre sikt. På detta svarade

före detta statsrådet att man ska tänka på ... och i våra mest ansträngda elprisområden, elprisområde 4, som är södra Sverige med Skåne och Blekinge och så där, kommer varenda installerad kilowatt att göra skillnad.

Jag undrar helt enkelt: Menade före detta statsrådet med detta svar att havsbaserad vindkraft skulle kunna bidra med kilowatt på ett eller två års sikt, eller vad var det före detta statsrådet syftade på i svaret?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Tack, ledamoten, för en bra fråga!

När vi hade det som mest ansträngt var Sverige inte ensamt om det, utan så var det i hela Europa. Vi exporterade väldigt mycket då, och detta framgår inte minst av den rapport från Energiforsk som vi pratade om i förra ärendet. När våra exportkablar är fulla kommer varenda installerad kilowatt att ha stor påverkan på elpriset, men när de inte är fulla kommer det att vara lägre priser. Detta är en av de faktorer som påverkar. Det är precis det jag syftar på. När vi har en ansträngd situation i hela Europa kommer varenda installerad kilowatt eller tillförd kilowattimme att påverka priserna.

Malin Björk (C): Tack för svaret! Då undrar jag helt enkelt hur statsrådet tänkte när svaret gavs, utifrån att det var havsbaserad vindkraft som avhandlades, medan det som statsrådet nu redogör för, vad jag förstår, ju rör tillskott på annat sätt. Fanns det någon fundering på att förtydliga detta i det svar som gavs?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Jag måste erkänna att jag inte riktigt kommer ihåg exakt hur det var. *Kalibers* intervju var en väldigt lång inspelning som har klippts i efterhand, och den hade också en ganska tydlig vinkling i sin produktion, vilket innebär att jag inte vet exakt. Jag tror faktiskt att jag sa betydligt mer i produktionen men att det inte kom med i sändningen.

Gudrun Brunegård (KD): Herr ordförande! Jag tackar för svaren och redogörelserna så här långt.

Jag tycker att det blir ännu mer tydligt under denna utfrågnings gång att den långa intervjun, där man växlade mellan olika delar och olika moment, möjligen kunde ge underlag för missuppfattning om vad det var som dåvarande statsrådet egentligen syftade på i uttalandet, där det sas att svenskarna inom två år kommer att märka skillnad på elpriserna, när Svenska kraftnät förbättrar elöverföringen eller när vi bygger vindkraftverk till havs, och att vi, om vi talar om vindkraftverk till havs, pratar om ett antal år, ett eller två år.

Jag gick in och tittade på länken till Vattenfalls frågor och svar om Kriegers flak. Där redogör de väldigt tydligt för att fram till cirka år 2022 – det framgår inte från när – är det villkorsändringar, markavtal och diverse tillstånd som pågår, sedan upphandlingar mellan 2023 och 2025 och slutlig tillverkning och installation 2027 till 2029, med full drift 2029.

Jag har av den tidigare diskussionen förstått att det var olika saker som dåvarande statsrådet berörde i intervjun. Min fråga nu är: Kunde statsrådet ha varit tydligare om vad det gällde, om det var effekter, om det var elpriser, om det var byggtider, om det var planeringstid och så vidare?

Khashayar Farmanbar: Ordförande! Jag tackar för en väldigt bra fråga. Jag måste ödmjukt säga att min grundinställning är att man i princip i alla lägen kan vara tydligare. Kommunikation sker alltid på mottagarens villkor, och så fort det kan uppstå en missuppfattning eller om det kan grötas ihop innebär det att vid något tillfälle hade den som har kommunicerat kunnat vara tydligare.

Detta tror jag ärligt talat gäller i princip samtliga statsråds samtliga uttalanden, naturligtvis även detta. Men jag pratade ändå om två olika ärenden som i sig är helt korrekta. Det ena var Svenska kraftnäts tvåårsåtgärder, och det andra var byggtiderna för vindkraftsutbyggnad.

Precis som med allt annat jag har sagt genom åren och genom livet hade jag naturligtvis kunnat vara ännu tydligare även där, men jag tycker att jag ändå har försökt vara adekvat tydlig så att det ska framgå. Detta tycker jag också märks i den naturliga styckesindelning som uppstått till och med i transkriptionen av intervjun.

Jan Riise (MP): Tack, tidigare statsrådet, för alla svar som givits hittills!

Jag har fått svar på de frågor jag hade med mig och känner mig upplyst vad gäller både byggtider och annat.

Malin Danielsson (L): Tack, före detta statsrådet, för svaren så här långt!

Det är ett väldigt komplext område som vi diskuterar, både för oss som inte jobbar med dessa frågor dagligen och för gemene man som försöker förstå den komplexitet som finns i systemet och hur det till syvende och sist påverkar deras enskilda elräkningar.

En del i intervjun som jag har fastnat lite för och som jag skulle vilja ha lite klargöranden kring är när före detta statsrådet svarar på frågan om att det tar ett till två år och då uppger följande: ”De mindre parkerna kan byggas upp väldigt snabbt. Det kan handla om ett par år. De större vindkraftsparkerna som motsvarar en eller två kärnreaktorer kan ta upp till åtta år att få på plats.”

Min fråga är då: Vilka mindre parker är det som före detta statsrådet avser, och kräver inte de tillståndprocesser?

Khashayar Farmanbar: Tack, ledamoten, för möjligheten att klargöra! Jag pratar hela tiden om byggtiderna i den här intervjun, i just det stycket, för det är samma stycke som vi har pratat om i alla frågor jag har fått hittills. Jag menar byggtiderna för vindkraftsparker. Det finns vindkraftsparker som går ännu fortare att bygga, och det finns vindkraftsparker som tar längre tid att bygga. Den största tiden är oftast inte själva byggtiden, som jag syftar på, utan det är ju tillståndprocesserna. Men det här är också lite av den pedagogiska poängen – om vi ger oss den på att bygga dem är själva byggtiderna korta.

Malin Danielsson (L): Då har jag en klargörande fråga: Då är det även byggtiden som före detta statsrådet avser när han pratar om åtta år för de större vindkraftsparkerna?

Khashayar Farmanbar: Jag vet faktiskt ärligt talat inte om jag har ett jättebra svar på detta, men det finns ju vindkraftsparker som tar längre tid att bygga. Oftast tar de inte så lång tid att bygga, men det finns vindkraftsparker som tar längre tid att bygga.

Ulrik Nilsson (M): Tack, tidigare statsrådet, för de svar som är givna så här långt! Jag uppskattar speciellt uttalandet om att kommunikation alltid kan vara tydligare och att det är viktigt att lägga till rätta, för det här är komplicerad materia.

Mycket av frågandet har rört sig runt de här två styckena. Jag tycker kanske inte att de är så tydligt separerade, för i slutet av stycket före står det om att få mer elproduktion i hela Sverige, och det kan då knyta an till den nästkommande meningen om de här ett till två åren. Och just därför tycker jag att det är viktigt att få klarhet i det här. Jag tror att tidigare statsrådet och jag kan vara överens om att innan det står vindkraftverk på plats behöver man såväl tillstånd som den byggtid på ett till två år som vi har fokuserat på.

Min fråga till det tidigare statsrådet blir då, mot bakgrund av ödmjukheten och behovet av att tydliggöra situationen: Kan inte statsrådet se risken att det här uppfattas som att elproduktionen skulle vara på plats inom ett till två år snarare än att det är den tid som själva bygget tar, så som det framstår i den här kontexten?

Khashayar Farmanbar: Tack, ledamoten, för en bra fråga! Som jag sa tidigare, och som jag tror att vi – jag och ledamoten – är helt överens om: All kommunikation kunde ha varit tydligare. Och det är naturligtvis så att när varenda en av oss som är statsråd eller riksdagsledamöter uttalar oss finns det alltid en risk att det missuppfattas på ett sätt som vi inte har avsett. Den risken finns alltid. Den risken finns i den intervjun det handlar om här och, tror jag, i samtliga andra intervjuer som jag eller något annat statsråd har gjort.

Till syvende och sist får jag nog gå tillbaka till att jag här pratar om byggtiderna. Först pratar jag om Svenska kraftnäts kortsiktiga åtgärder på två år för att öka överföringskapaciteten, som enligt Svenska kraftnät skulle påverka elpriserna i södra Sverige, och det andra är byggtiderna, som jag har nämnt flera gånger.

Ulrik Nilsson (M): Tack för svaret! Problemet här är ju att vi har både tillstånd och byggtid att diskutera. För jag ska väl ändå inte uppfatta det som att tidigare statsrådet uppmanar till svartbygge av vindkraftverk? Tillstånd måste rimligen föreligga. Och då är det den här tidsutdräkten. Min fråga kvarstår: Ser du inte risken att detta inte blir en fullständig beskrivning för radiolyssnarna, med det här uttalandet? Jag kan förstå att det i stridens hetta, som det heter, kan komma ett sådant här uttalande, men jag tycker kanske att det är lite hårt att bara säga att man enbart pratar om byggtid. Ser du inte risken att det ändå uppfattas som att det var en utfästelse av leverans på ett till två år och att det därmed kan uppfattas som lite missledande?

Khashayar Farmanbar: Tack, ledamoten, framför allt för möjligheten att klargöra! Det är i dag långa tillståndstider. Jag har i åtskilliga intervjuer och vid många olika tillfällen framhållit just vikten av att korta de långa tillståndsprocesserna. Det har jag gjort massor med gånger, i riksdagens kammare, intervjuer, tv, radio, tidningar och annat. Det är jätteviktigt att göra

det. Just i det här fallet pratade jag om Svenska kraftnäts tvååriga åtgärder, och därefter pratade jag om byggtiderna.

Jag är väldigt ödmjuk inför att all kommunikation sker på mottagarens villkor och att det alltid finns en risk att det kan misstolkas eller grötas ihop, det man säger i olika stycken. Den ödmjukheten har jag. Den tror jag att vi alla människor behöver ha när vi kommunicerar. Men det jag pratar om är naturligtvis ... Det ena är Svenska kraftnäts åtgärder, och det andra är byggtiderna. Sedan har jag aldrig stuckit under stol med att vi har på tok för långa tillståndprocesser. Det finns åtskilliga tillfällen då jag har lyft fram det. Jag tror att vi måste vara överens om att det här är något som vi måste komma till rätta med i vårt land.

Jessica Wetterling (V): Tack så jättemycket för alla svar! Jag vill bara ställa en liten kompletterande fråga som kanske är lite ... Jag förstår av tidigare statsrådet att ni pratade om byggtiderna när det gäller havsbaserad vindkraft. Men i det här inslaget i Kaliber intervjuar man ju andra parter också, bland annat Svenska kraftnät och Svensk Vindenergi. Båda dessa uppger ju andra årtal, alltså 2030 och 20... Till exempel bedömer Svensk Vindenergi att de första vindkraftsparkerna skulle kunna stå klara från och med 2028 och framåt. Var det uppgifter som statsrådet också kände till?

Khashayar Farmanbar: Tack, ledamoten, för frågan! Självklart var det allmänt känt att vi hade för långa tillståndprocesser och att vi fortfarande har långa tillståndprocesser. Det har jag också i intervjuer både före det här tillfället och efter det tillfället – vid många tillfällen – lyft fram. Och det är det som gör att de vindkraftsparker som nu planeras beräknas komma om så pass lång tid. Men de här byggtiderna är icke desto mindre två år. Jag menar: Kriegers flak – man får ändå räkna Vattenfall som en tillförlitlig källa, och när de räknar med att byggtiderna för den största vindkraftsparken som någonsin planerats i Sverige är två år får man ändå ta det bolagets utfästelser på allvar och kunna referera till att byggtiden är just två år. Men både jag, den förra regeringen och, tror jag, delar av den nuvarande regeringen, vindorganisationerna och andra är ju överens om att tillståndprocesserna är för långa och måste förkortas.

Vice ordföranden: Då tror jag att vi har uttömt det här ämnet. Vi lämnar då G5 och går över till G10 om dåvarande energi- och digitaliseringsministerns uttalande om elpriser.

Khashayar Farmanbar: Tack, utskottet, för att jag får komma hit och beröra detta ämne! I en anmälan hänvisar en anmälare till siffror från Eurostat under kvartal 1 – siffror som skulle visa att Sveriges elpriser är jämbördiga med Frankrikes elpriser. I juli månad – inte kvartal 1, utan juli månad – uttalade jag att de franska elpriserna var ungefär fyra gånger högre än i Sverige. Underlaget för mina siffror är priser på elspotmarknaden Nordpool vid tiden för uttalandet. Notera att siffrorna som kommer från Eurostat också inkluderar franska skattesubventioner för elkonsumenter. Samtidigt räknas inte det svenska elprisstödet som den förra regeringen fick på plats, som ni vet, in i Eurostats

siffror. Jämförelsen med Eurostat blir både fel vad gäller tidpunkt och blir även missvisande eftersom den pekar på helt olika prisunderlag.

I juli månad jämförde jag Sveriges priser med Frankrikes priser, som sagt, och uttalade att det vid den tidpunkten var fyra gånger högre elpriser i Frankrike än i Sverige. De siffrorna är också samstämmiga med de siffror som utskottet har fått ta del av från elspotmarknaden Nordpool.

Elprisområdena med de högsta priserna i Sverige vid det tillfället var elprisområde 3 och 4 – ungefär från Stockholm och söderut. Det innebär att det i juli månad var 4,08 gånger högre priser för el i Frankrike än elprisområdsnittet för elprisområde 3 och 4. Notera väl att stora delar av Sverige, elprisområde 1 och 2, hade cirka 20 gånger lägre elpriser än vad Frankrike hade vid det tillfället. Men enligt mig är det ändå en rättvisande avrundning att använda den lägre siffran, det vill säga fyra gånger billigare i Sverige, vilket jag gjorde vid det tillfället. Och rent matematiskt får jag väl tillstå att 4,08 är tämligen nära fyra gånger lägre pris.

Vice ordföranden: Anmälade parti i det här ärendet är Kristdemokraterna, och ordet går till Gudrun Brunegård.

Gudrun Brunegård (KD): Herr ordförande! Den här anmälan härrör ju sig från en intervju i SVT:s *Aktuellt* den 26 juli 2022. Tyvärr ligger inte det inslaget ute på webben, så utskottet har inte kunnat få del av det i sin helhet och se de anmälda uttalandena i sitt sammanhang. Det är problematiskt när utskottet inte har fått tillgång till en utskrift av inslaget så att det framgår i sitt sammanhang. Men det är uppenbart att både Näringslivets medieinstitut och anmälaren till KU kopplade dåvarande statsrådets uttalande till elpriskostnaderna under det första kvartalet. Redan dagen efter intervjun hade Näringslivets medieinstitut en artikel med rubriken ”Fel om elpriser i Aktuellt”, och i ingressen skriver man: ”Att elpriserna i Sverige är rekordhöga råder det ingen tvekan om, men hur ser det ut jämfört med andra EU-länder? I går i Aktuellt hävdade energiminister Khashayar Farmanbar felaktigt att de svenska elpriserna är betydligt lägre än de franska.”

I artikeln hänvisar man sedan till statistik från EU-kommissionen och från Eurostat som visar att det genomsnittliga priset som hushållen i Frankrike betalade för elen var 21 cent per kilowattimme under första kvartalet 2022, medan det i Sverige var 33 cent. Även industrier betalar mindre för elen i Frankrike än i Sverige, står det i artikeln.

Näringslivets medieinstitut fortsätter vidare med att elpriserna på kraftbörserna i juni månad ligger lägre i Sverige – 170 euro per megawattimme i Sydsverige jämfört med 248 i Frankrike – men att det i Frankrike tillkommer olika politiska ingrepp, såsom skatter och bidrag, som gör att de franska hushållen och företagen betalar mindre för elen jämfört med svenskarna.

Jag har respekt för att den som tittar på ett inslag i *Aktuellt* eller den som lyssnar på den här utfrågningen lätt kan bli lite förvirrad av alla olika siffror och alla elpriser – ibland är det kilowattimmar och ibland är det megawatt och så vidare. Men vi får väl ändå förmoda att Näringslivets medieinstitut har koll på vad det handlar om, och uppenbarligen uppfattade de inte det som

dåvarande statsrådet har redovisat i sitt svar – att han hänvisar till spotpriserna i juli månad. Min fråga är därför om inte dåvarande statsrådet hade tjänat på att förtydliga att han i det här sammanhanget hade nya siffror, nämligen spotpriser från juli månad – alltså ett helt annat tidsspänn och andra priser – och även hade kunnat uppge varifrån siffrorna var hämtade för att undvika ett så stort missförstånd som det uppenbarligen skulle ha varit.

Men på grund av att vi inte har tillgång till intervjun i sin helhet kan vi ju inte se sammanhanget som det presenterades i. Så jag skulle gärna vilja höra hur statsrådet ser på detta. Hur kunde exempelvis Näringslivets medieinstitut uppfatta det som att statsrådet pratade om de höga skillnader som var väl kända för den tidigare delen av landet, av året, när man nu i svaret i stället hänvisar till spotpriser för juli månad?

Khashayar Farmanbar: Tack, ordföranden, och tack, ledamoten, för redogörelsen och en bra fråga!

Timbros medieorgan, som ledamoten hänvisar till, jämförde det som jag pratade om – spotpriserna under juli månad i ett uttalande som jag fällde under juli månad – med ett halvår gamla priser, det vill säga priser från kvartal 1, dessutom priser som innefattar franska subventioner utan att räkna in det svenska elprisstödet som regeringen då hade fått på plats. Så det är en direkt missvisande jämförelse som de gjorde.

Jag kan inte redogöra för varför just detta organ valde att göra den jämförelsen. Men jag kan konstatera att det är ett etablerat, känt faktum att Nordpoolpriserna, eller spotmarknadspriserna, är det mest rättvisande sättet att jämföra elpriserna på marknaden.

När man pratar om priserna i juli månad är det väl ganska rimligt att anta att det är juli månad man pratar om. Och de som väljer att använda halvårsgamla siffror, dessutom i det ena fallet med subventioner inräknade och i det andra fallet inte inräknade, bör nog själv förtydliga varför de har gått ur sin väg för att framhäva någonting som uppenbarligen inte var gällande.

Gudrun Brunegård (KD): Nu har vi som sagt inte tillgång till *Aktuellt*-intervjun i sin helhet. Men har det dåvarande statsrådet en egen minnesbild av att man redovisade att det här nu gäller spotpriserna för juli månad hämtade från den och den källan?

Khashayar Farmanbar: Min minnesbild är att jag sa att det här är nu gällande eller att det i dag är det eller att det på något sätt framgick av sammanhanget att jag pratade om aktuella priser och inte halvårsgamla priser. Dessutom får man ändå utgå från att när man jämför priser jämför man jämbördiga priser, det vill säga inte i ena fallet inklusive skattesubventioner, som Timbros organ gjorde för Frankrikes del, med helt andra priser i Sverige där man inte räknade med förra regeringens elstöd som då faktiskt kom på plats i relativt god tid.

Per-Arne Håkansson (S): Ja, Khashayar Farmanbar, vi har fått underlag kring den aktuella period som avses. Det är Aktuellt den 26 juli 2022, och det är uttalande kring elmarknaden, som i sig är en rörlig materia timme för timme, dag för dag. Och vi ser i faktaunderlaget här vad det var som gällde under den

aktuella tiden. Jag kan utifrån det be Khashayar Farmanbar att än en gång hänvisa till det underlag som låg till grund för uttalandet. Det är, vad jag förstår, den aktuella marknadsbild som rådde vid tillfället.

Khashayar Farmanbar: Tack, ordföranden, och tack, ledamoten, för frågan. Att utgå från priserna på spotmarknaden Nordpool, vilket jag gjorde i rimlig tid för uttalandet, måste rimligen anses rymmas inom det som är både sakligt och korrekt, eftersom den inte tar hänsyn till de subventioner som respektive land kan lägga in. Det är dessutom den standard som marknaden oftast använder.

Därtill vill jag också vara tydlig med att 4,08 gånger högre priser inte är ett timpris eller ett dagspris, utan det är genomsnittspriset för hela juli månad fram tills jag fällde det uttalandet, där Frankrikes elpris var 4,08 gånger högre än Sveriges priser var. Det innebär också att det inte var en tillfällighet utan att det var en trend som vi hade sett att Frankrike hade haft högre elpriser och lägre elproduktion under sommaren till följd av värmeböljan som gjorde att man var tvungen att dra ned produktionen av sin kärnkraft.

Lars Andersson (SD): Tack, ordföranden, och tack, tidigare statsrådet, för ett förtydligande och svaren hittills. Som det före detta statsrådet hävdar påverkar naturligtvis Rysslands pågående krig mot Ukraina våra energipriser och har resulterat i högre kostnader över hela vår kontinent, om än i något varierande grad mellan individuella länder.

Uttalandet i fråga gällde som nämnts statsrådets jämförelse mellan södra Sverige och ”Frankrike eller andra länder”. Dock landar frågan naturligtvis på just Frankrike eftersom det var det landet som nämndes specifikt.

Siffrorna som vi har tagit del av illustrerar kanske inte direkt bilden som redogjorts av min kollega från Kristdemokraterna, att Frankrike faktiskt betalar tre till fyra gånger högre pris. Men om vi bortser från det blir min fråga om det tidigare statsrådet anser att jämförelsen är rimlig, att använda just Frankrike i stället för möjligen några av våra nordiska grannländer och i tillägg, som vi senare har fått förtydligat för oss, rycka ut spotpriser för en enskild månad från en enskild elbörs med ett enskilt elområde i södra Sverige i stället för kanske ett mer övergripande kostnadsläge över längre tid mellan båda länderna i sina respektive helheter.

Khashayar Farmanbar: Tack, ordföranden! Jag tycker att det är helt rimligt att använda genomsnittspriset för en hel månad. Med tanke på att elpriset sätts per timme får man ändå anse att ett månadspris är ett ganska bra genomsnitt, när man tar genomsnittet på en månad. Hade jag jämfört priserna med hela Sverige ... Vid det tillfället var priserna i stora delar av Sverige nästan 20 gånger lägre än vad Frankrike hade. Men i det här fallet menade anmälaren eller det här organet som hade tagit fram siffrorna att Frankrike hade ungefär samma priser som Sverige, eller var jämbördiga med Sverige, vilket då inte stämde för det aktuella tillfället.

Frankrike och Sverige är båda två de länder som vanligtvis tillhör toppen av ligan avlexportörer i Europa. Därför är vi på många sätt jämförbara.

Frankrike brukar vanligtvis ligga nummer 1 på ellexport. Under förra året, på grund av de nämnda väderproblemen som gjorde att kärnkraften var tvungen att dras ned, tappade de sin förstaplacering. Och det var Sverige som gick om och under den tiden blev EU:s största ellexportör. Jag menar att det ändå finns en rimlig jämförelse att göra mellan länderna som ligger i topp när det gäller ellexport.

Susanne Nordström (M): Tack, ordföranden, för ordet! Och tack, före detta statsrådet, för dina svar hittills.

Om man ska jämföra elpriser i olika länder behöver väl alla kända parametrar finnas med, exempelvis nationella pålagor? Tog före detta energiministern hänsyn till det när han gjorde uttalandet om elpriserna vid det aktuella tillfället i Aktuellt den 26 juli 2022?

Khashayar Farmanbar: Tack, ordföranden! Och tack för en bra fråga! Det finns många sätt att jämföra elpriser, naturligtvis. Men det som är gängse standard inom energibranschen, det som är det rimligaste och renaste sättet att jämföra, är elspotmarknaden eftersom den skalar bort de olika subventioner som olika länder kan ge. Frankrike ger bland annat skattesubventioner som ett sätt att minska priserna. I Sverige, som ni vet, hade förra regeringen elprisstöd som utgick baserat på använda kilowattimmar. Även den nuvarande regeringen har äntligen lyckats få ut åtminstone första omgången av elprisstödet, dock inte i tid men till slut, som nådde konsumenterna. Det räknas inte in i Eurostats siffror. Så alla länder gör lite olika. Därför blir det renaste och mest korrekta sättet att jämföra elpriserna elspotmarknaden eftersom den rengör priserna från de olika nationernas interna subventionssystem. Det är vad jag menar.

Susanne Nordström (M): Tack, herr ordförande, och tack, före detta statsrådet, för ditt svar! Men hur kan det komma sig då tror före detta statsrådet att EU-kommissionen och Eurostat har helt andra siffror gällande elpris än de som före detta statsrådet angav i den här intervjun?

Khashayar Farmanbar: Tack, ordföranden, och tack, ledamoten, för möjligheten att svara på denna bra fråga! De siffror som kommer från Eurostat: För det första innefattar de inte det svenska elstödet, medan de omfattar, inkluderar, franska motsvarigheten till elstödet. Så på det sättet är det inte en rättvis eller en korrekt jämförelse. Det andra är att det är från en helt annan tid. Det är ett halvår gamla siffror som anmälaren hänvisar till i sin Eurostatstatistik, jämfört med juli månad.

Jessica Wetterling (V): Tack, ordföranden! Jag måste nog säga att jag har fått svar på de frågor som jag hade. Tack!

Malin Björk (C): Tack, ordföranden, och tack, före detta statsrådet, för den här redogörelsen! Jag har också fått svar på dessa frågor, så jag har ingenting ytterligare.

Jan Riise (MP): Tack för svaren så här långt. Med en bakgrund inom akademien vet man att metodfrågor kan ta väldigt mycket plats. När det gäller att välja

jämförelsematerial kan det ta ännu mera plats. Jag hade lite funderingar kring det. Men jag tycker att de svar som jag har fått så här långt är fullt tillräckliga. Så tack för mig!

Malin Danielsson (L): Tack för svaren hittills, före detta statsrådet! Svenska folket har väl aldrig varit så medvetna om elpriser som vi har varit det senaste året. Månad för månad, dag för dag och ibland till och med timme för timme har vi tittat på dem. Och det gäller våra egna elpriser hemmavid, så att säga. Samtidigt kan man följa spotpriset, precis som före detta statsrådet har pratat om, på Nordpool. Och det finns också underlag från Eurostat, som bereder ett underlag kvartalsvis för att kunna göra jämförelser mellan olika länder.

Detta är komplext, precis som förra frågan, och det är föränderlig materia. Så min fråga är: Vilket ansvar anser statsrådet att ett statsråd har när det gäller att kommunicera så pass föränderligt material som elpriser, som kan mätas på så olika sätt och som kan variera över tid?

Khashayar Farmanbar: Tack, ordföranden, och tack för en mycket bra fråga! Statsråden ska vara korrekta, det är vad jag anser att statsråd ska vara, och eftersträva att kommunicera korrekt information. Det ska folket kunna förvänta sig av våra statsråd.

Jag anser att den standard som branschen anser vara standardsättet att mäta elpriserna på, det vill säga elspotmarknaden, får räknas som en korrekt jämförelse som inte tar hänsyn till, eller ibland tar hänsyn till och ibland inte tar hänsyn till, lokala subventioner som andra metoder, till exempel Eurostat, gör. Dessutom tycker jag att det är högst lämpligt och rimligt att man i så fall jämför priserna för det tillfälle när man pratar. Nu var det, som sagt, inte timpris eller dagspris som jag pratade om, utan jag pratade om att genomsnittet för månaden är 4,08 gånger högre. Det får nog ändå anses vara korrekt att säga att fyra gånger högre priser i Frankrike är ungefär som 4,08 gånger det som vi ser i Frankrike.

Ulrik Nilsson (M): Tack så här långt, tidigare statsrådet! Mycket av diskussionen kommer att handla om jämförelser. Jag vill göra en annan jämförelse som möjligen förskjuter bilden en del. Det tidigare statsrådet bygger sin jämförelse på juli månad. Det är sannolikt den månad, eller en av de månader, under året då efterfrågan på el eller eleffekt är som högst i Frankrike, eftersom man då behöver kyla. Däremot är det så att efterfrågan på eleffekt är som högst i Sverige under vintern när det är kallt.

Konsumenter betalar elräkningen hela året. Vill man göra någon sorts jämförelse är det rimligt att se vilken effekt det får i ekonomin hos konsumenten.

Min fråga till det tidigare statsrådet är: På samma sätt som du har resonerat kring vad som är relevant att jämföra när det gäller rensade kostnader, är det verkligen en relevant jämförelse att jämföra julimånaden som är dyr i Frankrike och relativt billig i Sverige som en bild av en prisjämförelse mellan Frankrike och Sverige?

Khashayar Farmanbar: Tack för en ny spännande vinkel på frågan.

Det är fullt rimligt när jag får frågan under juli månad, den 26 juli om jag minns datumet rätt, att jag då använder just julisiffrorna. Det hade varit jättekonstigt om jag i juli månad hade sagt att i januari hade priserna varit annorlunda mellan Sverige och Frankrike, vilket anmälaren gör gällande.

Ulrik Nilsson (M): En variant, ett tips till tidigare statsrådet, är att man kan säga på genomsnittssiffran över året, vilket de facto är det som berör konsumenternas plånbok över tid.

Vice ordföranden: Vill före detta statsrådet säga någonting om det?

Khashayar Farmanbar: Tack för tipset. Det är ett sätt att göra det. Jag vet att många i vårt land har alltifrån timpriser på sitt elavtal, de har dagspriser, de har veckopriser och de har månadspriser. För många elkonsumenter ser det väldigt olika ut.

Det är därför jag tycker att det är viktigt att man går till branschstandarderna som är det rena, korrekta sättet att jämföra under den aktuella tiden då uttalandet fällt.

Gudrun Brunegård (KD): Tidigare statsrådet säger att spotpriser är jämförbara. Men det är före de subventioner som de olika länderna tillför i slutändan. Det är den kostnad som drabbar den enskilda personen i plånboken som betyder någonting i slutändan för vanligt folk.

Jag återkommer till en frågeställning som jag hade i ett tidigare ärende. Hade inte statsrådet vid det tillfället kunnat vara tydligare för att man skulle förstå vad det var som man jämförde? I det här fallet blir det att man jämför äpplen och päron. Vad är det för källa? Vad är det för priser vi jämför? Är detta relevant?

Khashayar Farmanbar: Tack för frågan. Våra konsumenters elpriser påverkas av många olika faktorer. Det kan vara att de har ett elavtal med ett visst elbolag. De kan ha låst elpris under tre år till ett elpris som gör att de inte alls har känt av den elprispåverkan som vi har sett i dag på stora delar av kundkollektivet. Vissa kan ha spotpriser. Vissa kan ha timpriser på sitt elavtal. Det är väldigt olika spotpriser.

Om jag hade hävdat bestämt att jag hade försökt att ge mig in i vartenda enskilt scenario så hade det inte fungerat. Så gör inte heller marknaden. Marknaden vet att det finns olika påverkansfaktorer. Det är alltifrån nationella subventioner till olika beteenden hos kunden med deras avtalsval som gör att det påverkar.

Därför blir den korrekta, rimliga, jämförbara siffran just elspotmarknadens priser, vilket jag hänvisade till, dessutom, till skillnad från anmälaren, från rätt tidpunkt.

Jessica Wetterling (V): Jag hade inga frågor tidigare. Men av tidigare frågeställare fick jag några frågor i huvudet som jag tänkte att jag ändå ville ge tidigare statsrådet en chans att svara på.

Jag tänker just på det som vissa andra frågeställare har varit inne på. Elpriserna de senaste åren har varit extremt varierande. Skulle dåvarande statsrådet anse att det hade varit en rättvisande bild att ge någon form av

genomsnittspris på årsbasis som jämförelse med andra länder? Hade det varit mer klagörande för de svenska konsumenterna?

Sedan tänkte jag på vilken avvägning man brukar göra inför intervju-situationer, vilka siffror som man brukar utgå ifrån. Låt säga att den här intervjun hade skett i exempelvis oktober. Hade dåvarande statsrådet också då använt sig av julis siffror?

Khashayar Farmanbar: Tack för bra och klagörande frågor. Det finns väldigt många olika påverkande faktorer för konsumenterna. Det är dessutom i en tid med aktivt energikrig mot Europa från en av världens största energi-producenter Ryssland som påverkade elpriserna i hela kontinenten upp och ned. Det var många olika faktorer som påverkade.

Många olika länder hade olika typer av subventioner och stöd som ibland räknades in i viss statistik, ibland inte räknades in i viss statistik. Det finns olika beteenden och olika elbehov. Vissa har stora uppvärmningskostnader och vissa stora nedkylningskostnader.

Det gör att en årsjämförelse hade varit en väldigt specifik jämförelse som inte hade varit rättvisande. Det mest rättvisande är att utgå från bransch-standarder när man kollar på elspotmarknadspriserna, vilket jag gjorde.

Jag jämförde julimånadens priser under juli månad. Hade det varit oktober så hade jag naturligtvis använt oktober månads priser.

Jag vet inte hur nuvarande statsråd gör eller tidigare statsråd gjorde. Jag kan bara redogöra för mig själv. Jag vaknade varje morgon med att kolla på elpriserna på spotmarknaden och ha koll på hur importen och exporten såg ut.

Det var den första hemsidan jag hade på min mobil när jag vaknade på morgonen som jag kollade på. Då håller man sig ajour. Därför blir det naturligt att tala om de aktuella priserna.

Vice ordföranden: Tack för det. Före detta statsrådet är inte ensam om att hålla koll på elpriser. Jag kan bara konstatera att under tiden vi har suttit här har priset gått ned ett helt öre i elområde 3, där vi befinner oss.

Vi tackar före detta statsrådet så hemskt mycket för att han tog sig tiden att komma till oss i konstitutionsutskottet. Vi återsamlas här när elpriset har gått ned ytterligare 2 öre, alltså klockan 11.00.

Bilaga B2 Infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson

Torsdagen den 13 april 2023

Granskningsärende 24 – Samråd med EU-nämnden om TEN-T (se avsnitt 1.1)

Ordföranden: Klockan är 11.00, och konstitutionsutskottet återupptar sitt sammanträde. Vi hälsar statsrådet Andreas Carlson välkommen till konstitutionsutskottet, med medföljande Fredrik Ahlén, expeditionschef på Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet.

Vi håller utfrågning i ärende G24, som gäller samråd med riksdagen om TEN-T-kartor, vilket är en förkortning för Trans-European Transport Network, transeuropeiska transportnätet.

Jag börjar med att ge statsrådet möjlighet till en inledning.

Andreas Carlson: Fru ordförande! Vid min sida har jag mycket riktigt, som ordföranden sa, expeditionschefen i Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet Fredrik Ahlén.

Ledamöter av konstitutionsutskottet! Inom ramen för det granskningsärende vi ska tala om i dag väcks frågan om hur långt regeringens skyldighet att informera och samråda med riksdagen sträcker sig vid en uppdatering av kartorna över det så kallade TEN-T-nätverket. Det är en intressant konstitutionell fråga, och jag ser fram emot utskottets ställningstagande i ärendet.

Fru ordförande! Jag återkommer till de omständigheter som regeringen har lagt till grund för att hantera uppdateringen av kartorna på det sätt som skett. Låt mig dock först säga några ord om regelverket kring det transeuropeiska nätverket på transportområdet.

Regelverket om det transeuropeiska nätverket berör alla trafikslag och syftar till att fram till 2050 bygga upp ett tillförlitligt, sammanhängande och högkvalitativt europeiskt transportnät. Regelverket består av tre delar. För det första finns det tekniska krav och standardkrav på den infrastruktur som ingår i nätverket. För det andra finns bestämmelser som behandlar styrning och uppföljning av nätverket. För det tredje finns en bilaga med kartor och tabeller över vilka sträckor och noder som ingår i nätverket.

Sammantaget innebär regelverket att de sträckor och noder som finns på kartorna ska vara utbyggda till en viss teknisk standard år 2030, 2040 eller 2050. Genom att en sträcka eller en nod finns med på kartan föreligger således en skyldighet för medlemsstaten att säkerställa att sträckan eller noden uppfyller de krav som ställs i TEN-T-förordningen.

Fru ordförande! Som ni och utskottets ledamöter väl känner till finns det bestämmelser i regeringsformen och riksdagsordningen som innebär att regeringen fortlöpande ska informera riksdagen och samråda med EU-nämnden om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen. Detta innebär att regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet

i EU som utskotten bestämmer. Vidare ska regeringen underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med EU-nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet.

I det aktuella fallet med TEN-T-kartorna bör informations- och samrådsskyldigheten tolkas i ljuset av några särskilda omständigheter. För det första sker inte några förhandlingar i meningen att medlemsstaterna kommenterar kommissionens och ordförandeskapets förslag samt reagerar på inspel från andra medlemsstater. För det andra bör kartorna spegla de nationella prioriteringarna på infrastrukturområdet, och dessa är huvudsakligen en fråga för regeringen. För det tredje har den nuvarande regeringen hanterat uppdateringarna i kartorna på samma sätt som den tidigare regeringen har gjort.

Dessa tre omständigheter är relativt utförligt beskrivna i den rapport och de svar som Regeringskansliet har gett på utskottets frågor och skickat in till utskottet under hanteringen av det här ärendet. Låt mig dock gå in lite närmare på omständigheterna.

Som jag nämnde inledningsvis är TEN-T-kartorna en bilaga till EU-förordningen om unionens riktlinjer för utbyggnad av det transeuropeiska transportnätet. Kartorna uppdateras således inom ramen för revideringar av förordningen. Som utgångspunkt för den nu aktuella revideringen lämnade EU-kommissionen den 14 december 2021 förslag till en helt ny förordning. Med utgångspunkt från förslaget har det förts informella dialoger mellan medlemsländerna, kommissionen och ordförandeskapet om vilka sträckor och noder som varje medlemsland vill inkludera i kartorna.

Kommissionen och ordförandeskapet bjöd därför inom ramen för revideringen av förordningen in medlemsländerna för individuella överläggningar vid två tillfällen under 2022, dels den 8 juni, dels den 21 september. Vid dessa möten framförde de svenska representanterna synpunkter på TEN-T-kartorna. Därutöver har representanter för Sverige senare under hösten 2022 framfört synpunkter angående kartorna direkt till ordförandeskapet och EU-kommissionen.

EU-kommissionen och ordförandeskapet återkopplar till medlemsländerna hur de synpunkter som har lämnats av dem kommer att hanteras. Någon förhandling i meningen att medlemsstaterna kommenterar kommissionens och ordförandeskapets förslag samt reagerar på inspel från andra medlemsstater äger inte rum. I de fall en medlemsstat önskar ta bort en sträcka eller nod från kartan har det, såvitt vi kan överblicka, accepterats av kommissionen och ordförandeskapet utan närmare diskussion.

Eftersom kartorna är en del av förordningen tas de dock upp formellt inom ramen för rådsarbetsgruppen, Coreper och ministerrådet. Men inte heller i dessa forum sker det någon förhandling om kartorna. Däremot förekommer det, som framgår av återrapporten från TTE-rådets möte den 5 december 2022 att enskilda länder uppmärksammar för dem viktiga sträckningar och noder.

Fru ordförande! Jag övergår nu till den andra omständigheten, att TEN-T-kartorna bör spegla de nationella prioriteringarna på infrastrukturområdet.

De nationella prioriteringarna på området framgår av den av regeringen beslutade nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen. Normalt fattar regeringen beslut om en nationell plan en gång per mandatperiod. Till grund för planbeslutet ligger riksdagens beslut om de ekonomiska ramarna för åtgärder i den nationella transportinfrastrukturen. Jag vill dock trycka på att det är regeringens mandat att besluta om vilka åtgärder som ska vidtas inom de ekonomiska ramar som riksdagen beslutar.

Som jag tidigare nämnde innebär ett utpekande av en sträcka på TEN-T-kartorna att medlemslandet åtar sig att färdigställa sträckan. Det är därför angeläget att de sträckor som pekas ut på kartorna speglar de nationella prioriteringarna.

Fru ordförande! Alltsedan den nuvarande regeringen tillträdde i oktober 2022 har vi varit tydliga med att den tidigare regeringens planer på att bygga nya stambanor för höghastighetståg inte ska fullföljas. Jag angav detta i mitt svar på en riksdagsfråga redan den 2 november 2022. Vidare redogjorde regeringen tydligt i budgetpropositionen för 2023 för att den inte avser att fullfölja utbyggnaden av nya stambanor för höghastighetståg, som den förra regeringen tagit in i planbeslutet.

Mot denna bakgrund och som en följd av den nuvarande regeringens prioritering var det naturligt att vi vände oss till EU-kommissionen och det dåvarande ordförandeskapet och meddelade att sträckorna för de nya stambanorna, som den tidigare regeringen hade planerat för, skulle tas bort från kartorna.

Fru ordförande! Låt mig avslutningsvis kort uppehålla mig vid hur den tidigare regeringen har hanterat uppdateringar i TEN-T-kartorna. Som utgångspunkt för den nu aktuella revideringen lämnade EU-kommissionen alltså den 14 december 2021 förslag till en helt ny förordning. Dessförinnan uppdaterades kartorna i samband med framtagandet av 2013 års förordning.

Redan under våren och hösten 2022 tog den dåvarande regeringen initiativ till ändringar i den karta som ingick i kommissionens förslag. Detta skedde utan att regeringen informerade riksdagen. I linje med detta har även den nuvarande regeringen tagit initiativ för att revidera kartförslaget. Bland annat tog vi alltså bort sträckorna för höghastighetståg, som vi inte avser att genomföra. Härigenom undviker vi att Sverige i förhållande till EU åtar sig att färdigställa sträckor som inte är prioriterade. Den nuvarande regeringen har hanterat uppdateringarna i kartorna i enlighet med hur tidigare regeringar har hanterat sådana uppdateringar.

Därmed, fru ordförande, är jag beredd att svara på era och ledamöternas frågor. Tack!

Ordföranden: Tack, statsrådet, för den inledningen! Då övergår vi till frågor. Anmälände parti i detta ärende är Miljöpartiet, så ordet går först till Jan Riise, Miljöpartiet.

Jan Riise (MP): Tack, fru ordförande, och tack, statsrådet, för att du kommer hit och hjälper oss att få större klarhet i logiken, turer och händelser i det här sammanhanget! Det uppskattas väldigt mycket.

Den här granskningen avser egentligen två olika frågor, precis som har sagts. Man kan säga att det är en del av ett större politikområde som kanske kallas mobilitet eller framtidens järnvägar och möjligheten att arbeta och bo på ett bra sätt.

Våra frågor handlar dels om samrådet mellan regeringen, EU-nämnd och utskott och hur det fungerar med avseende på just detta tillfälle när kartorna över Sveriges TEN-T-linjer presenteras, dels, och här blir det en lite mer detaljerad fråga än just höghastighetslinjerna, varför sträckorna Göteborg–Borås och Lund–Hässleholm ströks.

I november fick vi i budgetpropositionen veta att regeringen inte avser att gå vidare med planeringen av ett stamnät för höghastighetståg i Sverige. Det bekräftas senare i december i de uppdrag som gavs till Trafikverket vid den tiden. Det kan vi ha olika åsikter om, men givet beslutet kan det vara rimligt att de tänkta sträckorna för höghastighetståg som regeringen inte vill bygga också tas bort ur kartmaterialet.

De två sträckorna Lund–Hässleholm och Göteborg–Borås nämns dock även de i budgetpropositionen, och där sägs det att en separat analys behöver göras. Detta återkommer regeringen också till i uppdraget till Trafikverket den 22 december, vilket vi tolkar som att regeringen uppenbarligen vill bygga dessa sträckor. Under tiden mellan budgetpropositionen och uppdraget till Trafikverket tas också dessa sträckor bort ur TEN-T-kartorna.

Här går alltså regeringen, såvitt vi kan bedöma, händelserna lite i förväg utan att invänta resultatet av de separata analyserna. Det är sträckor som med eller utan höghastighetståg platsar i TEN-T-nätet, och då väntar man sig kanske inte att de ska tas bort ur kartorna med de konsekvenser det kan få. I fallet med just de här järnvägarna – Göteborg–Borås och Lund–Hässleholm – talas det ju potentiellt om miljardbelopp i möjligheter till EU-stöd.

Min fråga handlar därför inledningsvis om det som beskrivits i medierna om uteblivna möjligheter att söka EU-bidrag för just de här sträckorna. Såvitt jag kan se står det ingenstans vare sig att tidsplanen för eventuellt förverkligande, alltså det här med 2030, 2040 eller 2050, eller planeringen måste vara färdig, i vart fall inte just nu. Eller har statsrådet möjligen någon annan uppgift?

Frågan är varför inte dessa båda sträckor kunde stå kvar för att man i en framtid eventuellt skulle kunna söka om den medfinansiering från EU som skulle kunna vara relevant.

Andreas Carlson: Fru ordförande! Tack för frågan! Jag uppfattade att det fanns en första fråga kring samrådet, och där vill jag helt enkelt upprepa de tre omständigheter som jag nämnde i inledningsanförandet och som låg till grund för hur vi hanterade informationen och samrådet med riksdagen.

För det första sker det inte några förhandlingar i meningen att medlemsstaterna kommenterar kommissionens och ordförandeskapets förslag samt

reagerar på inspel från andra medlemsstater. För det andra bör kartorna spegla de nationella prioriteringarna på infrastrukturområdet, och dessa är huvudsakligen en sak för regeringen. För det tredje har den nuvarande regeringen hanterat uppdateringen av kartorna på samma sätt som tidigare regering har gjort.

Den andra frågan handlar om de sträckor, uppfattar jag det som, som fortfarande möjligen finns kvar med tanke på de uppdrag som regeringen beslutar om till Trafikverket när det gäller dels Ostlänken, som ledamoten inte nämner, dels sträckorna Göteborg–Borås och Lund–Hässleholm. Där vill jag gärna utveckla när det gäller möjligheterna för medfinansiering framöver.

För Ostlänken Järna–Linköping finns möjligheter som tidigare. Ostlänken ingår fortsatt i TEN-T.

För Göteborg–Borås går det i dagsläget inte att svara på frågan. Sträckan Göteborg–Borås ingår inte i TEN-T. Däremot ingår Landvetter flygplats, och med tanke på att det sannolikt kommer att tillkomma krav på att flygplatser av Landvetters storlek ska ha någon form av spåranslutning kan det finnas möjlighet att i framtiden söka medel för sådana spårförbindelser. Det beror på vilka förslag kommissionen lägger i framtiden om medfinansiering från fonden för ett sammanlänkat Europa.

För sträckan Lund–Hässleholm finns möjlighet att söka medfinansiering för eventuella kapacitetsförstärkningar etcetera. Skälet till detta är att Södra stambanan mellan Lund och Hässleholm är en del av stomnätet i TEN-T.

För de centrala delarna, Linköping–Borås och Jönköping–Hässleholm, är det vår bedömning att det inte kommer att finnas möjlighet att söka medel från EU. Men låt mig här vara tydlig: Regeringen har ju inte heller för avsikt att bygga ut de nya stambanorna i dessa delar.

Sammantaget är det min bedömning att regeringen kommer att ha goda möjligheter att söka medfinansiering från EU för de delar av de nya stambanor som fortsatt ska genomföras.

Sedan ställs en fråga på vilken nivå och när de nya stambanorna skulle ha varit färdigställda, om de skulle funnits kvar på TEN-T-kartorna. Hade det varit så att de här kartorna hade funnits med – helt enkelt nya stambanor för höghastighetståg – hade det inneburit ett åtagande, enligt TEN-T-förordningen, för Sverige att färdigställa de nya stambanorna till 2040.

Sträckorna på kartorna var enligt kategorin utvidgat stomnät, och det var till år 2040 som vi åtar oss, helt enkelt, att ha byggt de här stambanorna, för de låg på den så kallade stomnätskorridoren Skandinavien–Medelhavet, Scanmed, som är föremål också för en relativt detaljerad uppföljning av den europeiska koordinatören Pat Cox. Det är därför också sannolikt att det skulle ha uppmärksammats rätt snabbt på EU-nivå att regeringen inte har för avsikt att fullfölja sitt åtagande.

Det kan inte uteslutas att det skulle ha kunnat påverka förtroendet för Sverige på ett negativt sätt när det gäller till exempel att söka medfinansiering från EU för investeringar på TEN-T-nätet, att vi helt enkelt åtar oss kartor som

potentiellt sett skulle ha legat kvar på TEN-T-nätet, men där den nationella prioriteringen är annorlunda än vad vi så att säga visar upp på EU-nivå.

Därför var det angeläget att informera kommissionen om detta. Och som jag också sa i inledningen på svaret på den här frågan och i inledningen av mitt anförande är det en av de tre viktiga omständigheter som regeringen har haft till grund för vårt beslut kring hanteringen: att det ska återspeglas i den nationella prioriteringen.

Jan Riise (MP): Vi diskuterade vid den förra utfrågningen här det här med att försöka vara tydlig när man talar och också när man ställer frågor. Jag beklagar om det inte var fullt tydligt.

Min fråga handlade om Lund–Hässleholm och Göteborg–Borås. Att höghastighetsbanorna tas bort ur kartmaterialet har jag inga problem med rent faktiskt – att det går till så. Däremot har vi en annan åsikt om det från början, men det är ju en annan sak. De uppgifter som vi har fått handlar om att även de kortare delarna inte längre är med i TEN-T-materialet och att de således då inte är tillgängliga för eventuell EU-finansiering framöver. I och med det förhållande att det nämns i budgetpropositionen och att det nämns i uppdragen till Trafikverket som om de skulle förverkligas är åtagandet redan gjort, tänker jag.

Det var detta jag lite grann var ute efter – logiken i resonemanget – om det är så att de inte existerar i TEN-T-kartorna från och med den 5 december 2022.

Andreas Carlson: Fru ordförande! Jag uppfattar att jag svarar på frågorna just kring Göteborg–Borås och även Lund–Hässleholm i mitt tidigare svar på frågan. Sammantaget är det min bedömning att regeringen kommer att ha goda möjligheter att söka medfinansiering från EU för de delar av de nya stambanorna som fortsatt ska genomföras och, som jag sa som svar på frågan, när det gäller Lund–Hässleholm eftersom de ingår i Södra stambanan som redan är en del av TEN-T-nätet.

När det gäller Göteborg–Borås går det i dagsläget inte att svara på frågan. Men däremot ingår, som jag sa, Landvetter flygplats. Med tanke på att det sannolikt kommer att tillkomma krav på att flygplatser av Landvetters storlek ska ha någon form av spåranslutning kan det finnas möjligheter att i framtiden söka medel för sådana spårförbindelser.

Amalia Rud Pedersen (S): Tack, statsrådet, för att du är här och svarar på utskottets frågor! Både statsrådet och min kollega Jan Riise har ju varit inne på att den här anmälan innehåller huvudsakligen två delar: dels skälet varför man valde att stryka vissa sträckor, dels hanteringen och samrådet med både trafikutskottet och EU-nämnden. Jag tänkte uppehålla mig vid den senare, alltså hur man har valt att samråda.

Som statsrådet är väl medveten om framgår det av 10 kap. 10 § regeringsformen att regeringen fortlöpande ska informera riksdagen och samråda kring arbetet i Europeiska unionen. Detta handlar i grunden om ansvarstagande och informationsutbyte mellan regering och riksdag. Det

fungerar också, som statsrådet är inne på, ansvarsutkrävande och ger också oss möjlighet att kunna granska hur besluten fattas.

Därför har, parallellt med de granskningar som har gjorts kring detta och hur EU-arbetet fungerar, också ett arbete gjorts i riksdagen om att förbättra EU-arbetet. Det gjordes inte minst av 2016 års parlamentariskt tillsatta kommitté.

Den här kommittén kom fram till att riksdagen ska kunna involveras tidigt i EU-arbetet för att man då vet att regeringen besitter ett informationsövertag gentemot riksdagen. Kommittén underströk också att konstitutionsutskottet hade sagt att en förutsättning för att utskotten på egen hand ska kunna begära överläggning med regeringen är att regeringen uppmärksammar utskottet på situationer där det kan finnas behov av att förankra ett politiskt nytt ställningstagande i riksdagen.

När det då gäller vilken typ av underlag EU-nämnden bör få uttalade riksdagskommittén att det åligger regeringen att presentera ett så fullgott underlag för nämnden att samrådet blir meningsfullt. Kommittén menade också att man förutsatte att regeringen överlämnar det material som ska gå till nämnden så fort som praktiskt möjligt.

Min första fråga blir då om hur statsrådet ser på sitt agerande och samråd med såväl trafikutskottet som EU-nämnden. Anser statsrådet att det underlag som EU-nämnden och trafikutskottet fick till de här två olika mötena var fullständigt, detta trots att kartbilagorna inte var bifogade och regeringen avsåg att göra ett nytt politiskt ställningstagande?

Andreas Carlson: Fru ordförande! Tack för frågan! Ja, som jag konstaterade i mitt inledningsanförande menar jag att kraven på överläggning och samråd i ett fall som detta måste tolkas i ljuset av några särskilda omständigheter. Jag upprepar nu det som jag också tidigare har sagt i denna utfrågning, för det är detta som är det centrala i den bedömning som regeringen har gjort.

För det första sker inte några förhandlingar i meningen att medlemsstaterna kommenterar kommissionens och ordförandeskapets förslag. Inte heller reagerar man på olika inspel från andra medlemsstater, som vid en traditionell förhandlingssituation.

För det andra bör kartorna spegla de nationella prioriteringarna på infrastrukturområdet, och dessa är huvudsakligen en sak för regeringen. Det är inte heller så att det är ett nytt politiskt ställningstagande, utan förändringarna i regeringens prioritering avseende just stambanor för höghastighetståg är väl kända, och var väl kända, för riksdagen. Som jag sa var det ett svar jag gav på en riksdagsfråga redan i november.

Vid det informella ministerrådsmötet i Prag informerade jag också om att den nya regeringen hade en annan prioritering vad gäller stambanor för höghastighetståg, vilket också trafikutskottet fick information om i den skriftliga återrapporten från det mötet. Det här är egentligen den andra omständigheten, och det är i huvudsak en sak för regeringen.

För det tredje har den nuvarande regeringen hanterat uppdateringarna i kartorna på samma sätt som den tidigare regeringen har gjort.

Men som jag också sa i mitt inledningsanförande är det här en intressant konstitutionell fråga. Och man kan också ställa sig frågan om det ska vara så att man genom en process kring TEN-T-kartorna bakvägen skulle kunna styra regeringens infrastrukturplanering. Det är någonting som konstitutionsutskottet förstås får överväga i den vidare granskningen av hanteringen.

Inför mötena i trafikutskottet och EU-nämnden skickade vi utkastet till allmän riktlinje. Som en bilaga till det utkastet fanns också ett utkast till förordningen. I artikel 2 i det utkastet nämns att det finns kartor bilagda till förordningen. Dessa kartor var dock, som frågeställaren konstaterar, inte med i det material som vi skickade till utskottet och EU-nämnden.

Amalia Rud Pedersen (S): Det är just på grund av att det är en konstitutionellt intressant fråga som vi gräver i detta.

Jag tänker att det är just det här med bilagorna, kartbilagorna, som har blivit föremål för KU-anmälan. Nu i efter hand: Hade statsrådet valt att agera på något annat sätt eller blev statsrådet överraskad av de reaktioner som har kommit, med tanke på att det ändå har uppkommit en KU-anmälan av den här hanteringen?

Andreas Carlson: Som jag sa i mitt inledningsanförande är det en intressant konstitutionell fråga om hur långt regeringens informations- och samråds-skyldighet sträcker sig i ett fall som det här.

När det gäller frågan i ljuset av den diskussion som har varit vill jag upprepa de tre omständigheter som låg till grund för att vi agerade som vi gjorde. Det gäller för det första hur de här förhandlingarna inte går till, att det inte är förhandlingar i meningen att medlemsstaterna kommenterar kommissionens och ordförandeskapets förslag samt reagerar på inspel från andra medlemsstater. För det andra bör kartorna spegla de nationella prioriteringarna på infrastrukturuområdet, som jag har redogjort för. För det tredje har den nuvarande regeringen hanterat uppdateringen i kartorna på samma sätt som den tidigare regeringen gjorde i juni 2022 och i september 2022.

Matheus Enholm (SD): Fru ordförande! Tack för redogörelsen som statsrådet inledde med! Den gav svar på flera av mina frågor.

Jag har, likt Amalia, lite tankar kring hur statsrådet ser på informationen eller avsaknaden av information till EU-nämnden och trafikutskottet. Som statsrådet var inne på tidigare och vad vi har kunnat läsa oss till har överläggningar med EU-nämnden inte skett av tidigare regeringar heller när man har gjort större förändringar i TEN-T-kartorna, vilket inte skedde heller i detta fall när man gjorde förändringar i november 2022 som vi diskuterar här i dag.

Att den nuvarande regeringen valt att göra den förändring som skedde i materialet kan ju anses som att det var allmänt känt då det var en del av budgetpropositionen för 2023 – att utbyggnaden av nya stambanor för höghastighetståg inte skulle fullföljas, precis som statsrådet nyss framförde. Men kan statsrådet ändå inte se att det hade funnits skäl för att ha överläggningar med trafikutskottet och EU-nämnden även om det är regeringen som ytterst beslutar om den typen av frågor? Och påverkas beslutet av att inte ha

överläggningar i frågan av att det anses som allmänt känt och att man hade kunnat haft en överläggning om utskottet självt hade begärt en om de hade önskat en?

Vi kan väl säga att statsrådet inte behöver upprepa de tre punkterna, utan jag ser hellre att han utvecklar svaret lite grann hur han själv ser på det.

Andreas Carlson: Fru ordförande! Tack för frågan! När regeringen hanterar frågor ... Det finns ju ett EU-cirkulär inom Regeringskansliet, och det är också väl beskrivet i konstitutionsutskottets bakgrundstext inför det här ... eller under den här granskningen. Det är väl redogjort för det i materialet. Då görs en bedömning: Vad behöver utskottet och EU-nämnden för underlag för att det ska bli ett bra muntligt förfarande i utskottet?

Då är det också så att den här processen började tidigare. Den började i december 2021 när kommissionen presenterade sitt förslag till ny förordning för TEN-T. Det upprättades ett fakta-pm som lämnades till riksdagen. Även i den preliminära ståndpunkten betonas också medlemsstaternas förfoganderätt eller mandat att själva besluta om detta.

Den ordning vi har i Sverige är ju att riksdagen sätter ramarna för infrastrukturplanen, och inom de ramarna är det regeringen som beslutar om vilka projekt som ska vara prioriterade. Eftersom den nya regeringen, precis som ledamoten Enholt informerade om och upprepade, var det väl känt vid tillfället eftersom det redan var kommunicerat i budgetpropositionen och som svar på en skriftlig fråga.

Men låt mig ändå återkomma till de tre punkterna. Jag ska inte räkna upp dem igen, men det är de som har varit det vägledande för regeringen i hur förfarandet skulle hanteras, nämligen att det här inte är en förhandling i traditionell mening. Det är viktigt att de nationella prioriteringarna speglas i kartorna på EU-nivå. För det tredje har vi hanterat det i linje med hur tidigare regeringar har hanterat frågan.

Precis som jag lyfte upp efter en tidigare fråga hade det också inneburit ett åtagande att ha kvar sträckningen på kartorna. Det är ett åtagande som inte följs av den prioritering som regeringen har gjort, vilket skulle snabbt ha iakttagits på EU-nivå. Bedömningen är att det hade kunnat skada Sveriges förtroende och möjlighet till framgångar i andra förhandlingar. Därför var det en viktig förändring och prioritering.

Matheus Enholt (SD): Jag tackar för svaret.

Med korta ord ställer jag frågan: Kan statsrådet ändå inte säga att det har funnits skäl för att ha överläggningar med trafikutskottet och EU-nämnden? Då är svaret alltså nej?

Andreas Carlson: Det är en fråga för konstitutionsutskottets granskning, och jag ser fram emot granskningen. Jag har redogjort för de tre omständigheter som har varit vägledande.

Det är en intressant fråga för kanske framför allt konstitutionsutskottet att ha med sig i den fortsatta hanteringen av granskningsärendet: Hur skulle det bli om riksdagen genom att ha synpunkter på TEN-T-kartorna bakvägen kan

styra regeringens infrastrukturplanering? Det finns andra formella verktyg. Men går det genom att hantera detta på ett nytt sätt att föra in en ny ordning? Det är något som konstitutionsutskottet kan överväga i den fortsatta granskningen. Jag kommer inte att föregripa granskningen genom att svara ja eller nej på frågor, utan jag redogör för våra bedömningar.

Susanne Nordström (M): Fru ordförande! Jag tackar statsrådet för en bra genomgång.

Jag tror att du möjligen har tangerat det jag tänkte fråga om, och jag vill ha ett förtydligande. Jag går tillbaka till KU-anmälan. Det påstås att regeringen har plockat bort sträckorna Lund–Hässleholm och Göteborg–Borås. Man ska då ha förlorat en mängd pengar.

Kan statsrådet förklara lite mer hur det ligger till? Finns det någon bäring på detta påstående om de förlorade EU-pengarna för Sveriges del givet de sträckor jag har nämnt?

Andreas Carlson: Fru ordförande! Jag tackar för frågan.

Jag har redan svarat på den, men jag ska svara lite kortfattat om de två sträckor som ledamoten lyfte upp. Sträckan Lund–Hässleholm ingår redan i TEN-T-nätet eftersom den är en del av Södra stambanan, som ingår på TEN-T-kartan. För sträckan Göteborg–Borås är det för tidigt att svara på frågan i dag. Med tanke på att Landvetter flygplats ingår, och är en del av TEN-T-kartan, är bedömningen att eventuella förändringar i framtiden kan vara aktuella för att få medfinansiering.

Jag skulle vilja vända på perspektivet att vi i Sverige har förlorat pengar, precis som ledamoten är inne på. Huvuddelen av finansieringen av de nya stambanorna skulle ha varit via statsbudgeten. Regeringen har inte för avsikt att bygga de nya stambanorna, vilket innebär att den utgift som skulle ha belastat statsbudgeten därmed inte kommer att uppstå.

Medfinansiering från EU är möjlig för utbyggnad av järnvägar på stomnätet med upp till 30 procent av kostnaden för utbyggnaden. För studier kan man få upp till 50 procent medfinansiering från EU. I EU:s nuvarande långtidsbudget för perioden 2021–2027 är 26 miljarder euro reserverade för infrastruktur via CEF-fonden, Connecting Europe Facility. Detta är alltså medfinansiering för åtgärder för alla trafikslag i 27 medlemsländer. Hur budgeten efter 2027 kommer att se ut vet vi inte i dag.

Det är svårt att spekulera i hur stor del av de 26 miljarderna euro som hade kunnat tillfalla Sverige, men som jämförelse kan konstateras att Sveriges befolkning är 2,3 procent av hela EU:s. Detta indikerar att stora summor – medieuppgifter är 100 miljarder svenska kronor – hade Sverige inte kunnat få i medfinansiering från EU.

I Sverige är vi visserligen aktiva och söker medfinansiering för många av de stora järnvägsutbyggnader som finns i nationell plan, och det kommer vi att fortsätta att vara. Precis som jag har svarat på en tidigare fråga ser jag stora möjligheter för de delar som regeringen kommer att fortsätta att prioritera i nationell plan.

Jessica Wetterling (V): Jag ska försöka hålla min fråga kort, så ska statsrådet få möjlighet att svara. Statsrådet har svarat på frågor flera gånger, och jag har fått svar på vissa frågor.

Jag upplever att statsrådet fastnar i att TEN-T-kartorna inte är en förhandling. Om jag har uppfattat det rätt skickar varje land in självt, och därför finns inte bilagor. Det som gör mig lite förvirrad är att det efter TTE-mötet kom en skriftlig återrapport in till Riksdagsförvaltningen den 12 december. Jag antar att Infrastrukturdepartementet ändå pratar om mötet som en förhandling. Där framgår att ett antal medlemsstater framförde olika medskick inför de fortsatta förhandlingarna, och flera lyfte särskilt fram önskemål kring kartorna eller kommenterade dessa.

För mig blir det lite oklart varför departementet använder ordet förhandling när statsrådet säger att det inte är en förhandling. Det framstår för mig som riksdagsledamot, som inte har samma kunskap som statsrådet, som att blanda begreppen. Det hade kanske varit positivt att inte använda ordet förhandling.

Andreas Carlson: Fru ordförande! Jag tackar för frågan. Det är en relevant fråga, och det är mycket teknisk materia.

Som jag var inne på inledningsvis är det inte en traditionell förhandling i meningen att man ger respons på kommissionens, ordförandeskapets och olika medlemsländers inspel, utan det har varit enskilda samtal mellan kommissionen och ordförandeskapet samt respektive medlemsstat.

Vid TTE-rådets möte den 5 december 2022 förde enskilda medlemsstater fram för dem viktiga sträckningar och noder som de antingen ville ha inkluderade eller som de var tacksamma för att ha fått inkluderade. Det var ensidig kommunikation från medlemsstaterna. Dessa inlägg ledde inte till några ändringar av den allmänna riktlinjen.

I mitt inlägg nämnde jag inte kartorna, utan jag tackade det tjeckiska och det tidigare franska ordförandeskapet för deras arbete, och jag nämnde TEN-T som ett viktigt verktyg för konkurrenskraft för sammanhållning, sömlösa transporter inom unionen och till närliggande grannar. Jag uttryckte fullt stöd för den allmänna riktlinjen, och jag meddelade att Sverige i sin roll som inkommande ordförandeland var redo att starta förhandlingarna med Europaparlamentet så snart parlamentet var redo. Det tror jag är en omständighet som svarar på frågan. De medskick som gjordes av medlemsstater var exempelvis att de hade velat få med saker, men som inte fanns med vid mötet i den allmänna riktlinjen, eller som de hade fått med som man ville skulle vara kvar även efter förhandlingarna i trilog. När rådet har enats om en allmän riktlinje inväntas Europaparlamentets ståndpunkt. Det är efter det som förhandlingar påbörjas mellan rådet, Europaparlamentet och kommissionen i trilogerna. Det är vad de hänvisar i de fortsatta förhandlingarna. Det handlar inte om förhandlingarna i rådet. Det gjordes inga ändringar av den allmänna riktlinjen, utan de inlägg som gjordes var av ensidig karaktär. Sedan påbörjas förhandlingar efteråt. De har inte påbörjats än. Vi inväntar fortfarande Europaparlamentets position, och jag sa i mitt inlägg att Sverige som inkommande

ordförandeland är redo att starta förhandlingar med Europaparlamentet så snart parlamentet är redo.

Jag hoppas att detta gav svar på frågan och på de begrepp som har använts här. Det som många riktade blicken mot var de förhandlingar som skulle påbörjas efter att den allmänna riktlinjen hade antagits.

Jessica Wetterling (V): Jag tackar för svaret. Jag antar att när man använder ett begrepp på olika sätt att det blir svårt, i alla för mig, att förstå exakt vad som menas. Jag tackar för svaret.

Jag har också en annan fråga. Den gäller prioriteringarna. Som jag förstod det på statsrådet pratar man i kartorna om olika prioriteringar till 2030, 2040 och 2050. Jag upplever ändå att statsrådet har svarat en aning svävande om sträckan Göteborg–Borås. Är inte den sträckan en prioritering för regeringen? Sträckan Hässleholm–Lund har jag förstått ingår redan och att den därför är med oavsett, men är det statsrådets hållning att sträckan Göteborg–Borås inte är prioriterad förrän tidigast någon gång efter 2050?

Andreas Carlsson: Jag tackar för frågan.

Jag har försökt att svara så tydligt som möjligt vad gäller de sträckor som regeringen har gett Trafikverket i särskilt uppdrag att ta utredningsarbetet vidare. När det gäller Göteborg–Borås var den sträckan en del av nya stambanor för höghastighetståg mellan Göteborg och Stockholm. När regeringen har gett beskedet att de centrala delarna Linköping–Borås och Jönköping–Hässleholm inte kommer att byggas blir den delen inte en del av sträckan Göteborg–Stockholm. För sträckan Göteborg–Borås går det därför i dagsläget inte att svara på frågan om medfinansiering. Det är en prioriterad fråga i så mening att regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att titta på hur man ska prioritera sträckan med syftet arbetspendling i regionen utan att trafikstart försenas.

Sträckan Göteborg–Borås ingår inte i TEN-T-nätet. Däremot ingår Landvetter flygplats, som jag har svarat på tidigare frågor. Med tanke på att det sannolikt kommer att tillkomma krav på att flygplatser av Landvetters storlek ska ha någon form av spåranslutning kan det finnas möjlighet att i framtiden söka medel för sådana spårförbindelser.

Malin Björk (C): Ordförande! Jag tackar statsrådet för redogörelsen hittills.

Statsrådet nämnde i inledningsanförandet att TEN-T-kartorna är en del av förordningen. Av det drar jag slutsatsen att dessa kartor är en del av underlaget inför TTE-mötet, som ägde rum i december. Statsrådet får kommentera om han är av en annan uppfattning än att de är en del av underlaget.

För min del inställer sig följande fråga när det gäller att material först ska skickas ut till utskottet och sedan även till EU-nämnden, i ljuset av det enligt tidigare uttalanden att EU-nämnden bör förse med ett så fullständigt skriftligt underlag som möjligt inför sammanträdena: Vilka överväganden gjordes när bilagorna, trots att de utgör en del av underlaget och att det ska vara ett så fylligt skriftligt underlag som möjligt, inte skickas med? Vad är anledningen

till att de, som jag uppfattar det, väljs bort när utskickan går iväg? I transparensens namn tänker jag hellre för mycket än för lite information.

Andreas Carlson: Ordförande! Jag tackar för frågan.

Jag vill egentligen återkomma till det jag har sagt som svar på tidigare frågor, och en del av mitt inledningsanförande, att kraven på överläggning och samråd i ett fall som det här behöver tolkas i ljuset av de särskilda omständigheter som jag redan har redogjort för. Som också har framkommit hänvisas det till den bilaga i det material som redan har översänts. Vi har agerat, som jag har sagt tidigare, som tidigare regeringar har gjort. Det bygger också på att de åtaganden som Sverige åtar sig på EU-nivå ska vara en följd-effekt och speglas i prioriteringar på nationella nivå.

Malin Björk (C): Statsrådet upprepar detta med skälen och hur man ser på just frågan kring kartorna, hur de här förhandlingarna går till och vad som egentligen är uppe till diskussion vid förhandlingarna. Men oavsett detta vill jag veta hur diskussionerna gick och hur överväganden gjordes när man bestämde att i transparensens namn välja bort att skicka ut en del av underlaget. Som jag ser det är det ju sedan i nästa skede, alltså när utskottssammanträde eller EU-nämnd äger rum, som det avgörs hur diskussionerna går och vad man sedan landar i för medskick. Man kan alltså vid till exempel ett EU-nämndssammanträde ändå diskutera ramen för förhandlings-situationen. Då vill jag återigen veta varför detta valdes bort aktivt. Är det slarv, eller är det något man inte vill ska gå ut? Jag vill höra mer om hur tankarna har gått inför detta utskick.

Andreas Carlson: Vi har följt de rutiner som finns inom Regeringskansliet utifrån det EU-cirkulär som finns när det gäller hur samråds- och informationsförfarandet ska äga rum. Det görs en bedömning i varje enskilt fall, och det har också gjorts i det här fallet: Vad behöver utskottet och EU-nämnden ha för att det ska bli ett så bra och välinformerat muntligt förfarande som möjligt? Det är utifrån detta som den här förordningen bilades till handlingarna. Där framgår det att det finns kartmaterial.

Det handlar inte om att vi skulle ha velat undanhålla någon information. Tvärtom var det redan välkänt att regeringen hade för avsikt att avbryta planerna på nya stambanor för höghastighetståg. Det var välkänt genom budgetpropositionen och genom ett svar på en skriftlig fråga. Det handlar alltså inte om att någon ny information skulle ha kommit utskottet och EU-nämnden till del genom den bilaga som det hänvisades till i materialet. Nu uppfattar jag inte att ledamoten antyder det, men frågan ställdes ändå som om det var något vi ville att de inte skulle informeras om. Det var det inte. Tvärtom hade jag redan informerat trafikutskottet i en återrapport från det informella TTE-mötet i Prag och också informerat om det som svar på en skriftlig fråga i november och genom budgetpropositionen. På det sättet har regeringen inte på något sätt undanhållit den prioriteringsförändring som gjorts avseende nya stambanor för höghastighetståg, utan den var välkänd.

Gudrun Brunegård (KD): Fru ordförande! Tack, Andreas Carlson, för de svar och de förklaringar och resonemang som vi har fått ta del av hittills! Det blir ju en del frågor som återkommer, och jag skulle vilja uppehålla mig lite grann kring en fråga som varit uppe tidigare. Har förfaringssättet på något sätt skilt sig från hur tidigare regeringar har hanterat liknande situationer när det gäller ändringar i kartbilagan? Malin Björk var inne på det lite grann också.

Jag uppfattade att statsrådet nämnde de rutiner som finns på Regeringskansliet för hur man hanterar den här typen av ärenden. Det skulle vara värdefullt att få lite fördjupning om de delarna. Slutligen har jag en nästan lite filosofisk fråga, nämligen: Vad skulle det innebära om man förändrar rutinerna så att den här typen av frågor som regeringen de facto förfogar över skulle hanteras av riksdagen?

Andreas Carlson: Fru ordförande! När det gäller processen är det min bild att processerna i EU för att ta fram kartbilagan till den nya förordningen under våren och hösten 2022 i stort inte har skilt sig från motsvarande process när 2013 års förordning beslutades. Så långt jag har kunnat konstatera överensstämmer i stort regeringens hantering av kartbilagan till TEN-T-förordningen i förhållande till riksdagen med hur 2013 års förordning hanterades.

När det gäller EU-processen noterar ni kanske att jag sa ”i stort”. Den skillnad som finns när det gäller EU-processen är, såvitt jag har förstått, att dialogen om innehållet i kartorna förra gången i större omfattning än den här gången fördes innan kommissionen lämnade sitt förslag. Den här gången har dialog förts med kommissionen både av den förra regeringen och den nuvarande regeringen främst efter att kommissionen lämnat förslag. Men när det gäller processen i förhållande till riksdagen har mina medarbetare och jag inte lyckats hitta några skillnader kring förfarandet. Som jag också informerade om gjordes ju olika noteringar från företrädare för regeringen i juni och i september gentemot kommissionen och ordförandeskapet med ett tillägg på TEN-T-kartorna, vilket inte heller informerades till riksdagen. Finns det ytterligare frågor kring det är det ju något för den tidigare regeringen att svara på, förstås.

När det gäller den sista frågan som ledamot Brunegård ställer, om man skulle ändra förfarandet, får jag säga att det är en konstitutionellt intressant fråga som konstitutionsutskottet får. Jag lämnar över den till er att fortsätta överväga kring, alltså om man genom en förändring skulle möjliggöra att riksdagen genom TEN-T-kartorna kan så att säga bakbinda det beslutsmandat som regeringen har och som är väl etablerat när det gäller den nationella infrastrukturplaneringen, där regeringen förfogar över projekten och beslutar om dem, även om det givetvis görs inom de ramar som riksdagen sätter upp. Om det skulle bli en förändring av det förfarandet är det en konstitutionellt intressant fråga som jag misstänker att ledamöterna i konstitutionsutskottet kommer att fortsätta att hantera.

Malin Danielsson (L): Tack, statsrådet, för svar på alla frågor! Jag konstaterar precis som statsrådet att detta är en konstitutionellt intressant fråga som vi

kommer att få anledning att diskutera vidare. Men jag har fått svar på alla frågor som jag hade. Tack så mycket!

Ordföranden: Då finns det utrymme för kompletterande frågor.

Amalia Rud Pedersen (S): Som jag har förstått var detta alltså på trafikutskottets möte bara uppe för information, och sedan var det uppe för samråd på EU-nämnden. Kartbilagorna hade ju kunnat bifogas för att man skulle få en så fullständig information som möjligt. Man kan undra om statsrådet är orolig för att det på något sätt skulle vara för mycket information för nämndens ledamöter att få. Det är väl bra att de får så mycket information som möjligt?

När det gäller samrådet i EU-nämnden har statsrådet varit inne på att man var orolig för att EU-nämnden på något sätt skulle kunna bakbinda regeringen i sitt beslutsfattande. Var detta något som statsrådet övervägde när man valde att inte bifoga dessa kartor, alltså att man var orolig för att det skulle uppfattas som någon form av samråd och att man skulle nå fram till en annan ståndpunkt än den som regeringen valde att gå vidare med?

Andreas Carlson: När det gäller information till TU och EU-nämnden är min uppfattning att det bästa är om det är parallella spår, alltså samma information till både trafikutskottet och EU-nämnden, vilket jag också svarade på en fråga om i EU-nämnden. Det är samma information som har gått till både trafikutskottet och EU-nämnden.

Nej, de skäl och omständigheter som låg till grund för hur regeringen hanterade frågan och informationen är de som jag tidigare har angett. För det första är det ingen förhandling i traditionell mening, för det andra ska det återspegla nationella prioriteringar, och för det tredje har den nuvarande regeringen hanterat uppdateringarna i kartorna på samma sätt som den tidigare regeringen har gjort. Jag såg ingen anledning att förändra den hantering som tidigare regering hade gjort. Som jag också sa var detta med prioriteringen kring nya stambanor för höghastighetståg också välkänt.

Erik Ottoson (M): Som tidigare ledamot i trafikutskottet får jag säga att detta med TEN-T-kartor är bekant och såklart något som eggat intresset. Processen är ju den att regeringen lämnar ett förslag till nationell plan där riksdagen tar ställning till ramarna och sedan delegerar till regeringen att ta ställning till de enskilda projekten. Har trafikutskottet eller kammaren i riksdagsbehandlingen av nationell plan på någon punkt signalerat att man avser frångå ordningen att det är upp till regeringen att avgöra de enskilda projekten? Har trafikutskottet i någon del när man har sett att det finns en bilaga som inte är bifogad eftersökt möjlighet att få titta på den vid det här tillfället eller någon gång tidigare? Och eftersom trafikutskottet är bekant med att de här kartorna finns, har man vid någon tidpunkt efter att detta ägt rum begärt överläggning i fråga om kartornas utformning?

Andreas Carlson: Nej, inte såvitt jag känner till.

Jan Riise (MP): Först vill jag tacka så väldigt mycket för alla goda svar och alla goda frågor från mina kollegor i utskottet. Vi har mycket att ta med oss

tillbaka. Jag tycker egentligen att jag har fått svar på de frågor jag hade. Vi kan säkert komma vidare, men det blir i diskussionen internt.

Låt mig dock ställa en detaljfråga om de åtaganden som Sverige gör när det gäller att faktiskt färdigställa sträckor och om tidsplanen för 2030, 2040 och 2050. Är denna plan så strikt att det inte går att frångå den? Såvitt jag har förstått är till exempel planerna när det gäller Norrbotniabanan sådana att den inte kommer att vara färdig i tid. Är det statsrådets uppfattning att åtagandet gäller exakt den tidsplan som vi har talat om tidigare?

Andreas Carlson: Fru ordförande! Tack, Jan Riise, för frågan! Det gläder mig förstås att frågeställaren har fått svar på många av de frågor som fanns inför det här mötet. Jag har uppskattat dialogen runt bordet.

När det gäller den konkreta frågan vill jag säga att det hade inneburit ett åtagande för Sverige enligt TEN-T-förordningen att färdigställa de nya stambanorna till 2040. Det är självklart viktigt också för Sveriges förtroende i de olika sammanhangen att de åtaganden vi gör på EU-nivå också återspeglas i prioriteringar i den nationella planen. Ledamoten exemplifierar med en annan sträcka. Det kan ju bli förseningar och förskjutningar i infrastrukturplaneringen av olika skäl.

De ledamöter som har suttit i trafikutskottet känner ju till att saker kan skjutas upp. Men detta är något annat. Här har regeringen beslutat om en annan prioritering och en förändring av den. Om detta inte hade återspeglats på EU-nivå är det vår bedömning att det hade upptäckts ganska tidigt, inte minst av den europeiska koordinatören Pat Cox, som gör en relativt detaljerad uppföljning av Skandinavien-Medelhavet-korridoren, alltså Scanmed-korridoren. Det skulle sannolikt ha uppmärksammats snabbt, och det kan inte uteslutas att det hade påverkat förtroendet för Sverige på ett negativt sätt när det gäller till exempel att söka medfinansiering från EU när det gäller TEN-T-nätet. Med detta hoppas jag att jag har svarat även på den sista frågan.

Ordföranden: Vår tid är ute. Vi vill tacka statsrådet, infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson för att ha närvarat här i dag och svarat på utskottets frågor och även expeditionschefen för att ha medföljt. Härmed förklarar jag sammanträdet avslutat.

Bilaga B3 Jämställdhets- och biträdande arbetsmarknadsminister Paulina Brandberg

Tisdagen den 25 april 2023

Granskningsärende 17 – Samråd med EU-nämnden om plattformsdirektivet (se avsnitt 1.2)

Ordföranden: Klockan är 11.00, och jag förklarar konstitutionsutskottets sammanträde öppnat.

Vi ska ha en utfrågning av statsrådet Paulina Brandberg, som är jämställdhets- och biträdande arbetsmarknadsminister, i ärendet G17, om direktivet om bättre arbetsvillkor för plattformarbete och samrådet med riksdagen.

Jag hälsar statsrådet och medföljande expediteschef Kerstin Bynander varmt välkomna.

Statsrådet får först ordet för en kort inledning i ärendet.

Paulina Brandberg: Fru ordförande och ärade ledamöter! Jag tackar för möjligheten att få komma hit i dag och svara på utskottets frågor. Bredvid mig här sitter, som sagt, Kerstin Bynander som är expediteschef på Arbetsmarknadsdepartementet.

En av hörnstenarna i vår parlamentarism är regeringens skyldighet att samråda, informera och överlägga med riksdagen om regeringens EU-arbete. Och innan vi går in på detta ärende vill jag verkligen understryka att för mig är denna skyldighet en självklarhet. Jag vill inte att det ska råda något som helst tvivel om att min avsikt alltid är att förhålla mig så transparent som det bara går till riksdagen. Och jag har självklart aldrig haft för avsikt att försena eller på något sätt undanhålla information och inte heller att vara otydlig.

Med denna inledning tänkte jag nu beskriva det som hände under dessa aktuella dagar så noggrant som jag kan för att undanröja eventuella otydligheter kring händelseförloppet.

Fredagen den 2 december i fjol samrådde jag med EU-nämnden inför Epscorådets möte, som skulle äga rum den 8 december. På dagordningen fanns bland annat det så kallade plattformsdirektivet för första gången uppsatt som en beslutspunkt, och avsikten var att rådet skulle anta en allmän riktlinje.

Under samrådet med EU-nämnden väcktes bland annat frågan om varför ett visst centralt dokument hade skickats in så sent till nämnden, och även frågan om huruvida tillräcklig information hade lämnats till arbetsmarknadsutskottet innan samrådet med EU-nämnden togs upp.

Enligt Regeringskansliets riktlinjer för samråd med EU-nämnden ska det skriftliga underlaget inför ett samråd lämnas senast klockan tolv på måndagen samma vecka som nämnden sammanträder. Vid denna tidpunkt, klockan tolv måndagen den 28 november, fanns det inte något rådsdokument till allmän riktlinje tillgängligt. Och det var det som var anledningen till att något dokument inte skickades in till nämnden. Det fanns helt enkelt inte. Senast under torsdagen i samma vecka skulle kompletterande underlag överlämnas

till nämnden. Men inte heller vid denna tidpunkt, på torsdagen, fanns något rådsdokument att tillgå.

I avsaknad av detta dokument valde vi då i stället under torsdagen att överlämna det dokument som hade gått till Coreper veckan innan. Och detta var ett dokument som var daterat den 25 november. Detta var alltså inte ett rådsdokument som översändes till nämnden den 1 december, vilket felaktigt står angivet i den begäran om granskning som har lämnats in till konstitutionsutskottet, utan detta var ett Coreperdokument. Rådsdokumentet gjordes tillgängligt för departementet dagen efter sammanträdet, det vill säga lördagen den 3 december, och det översändes senare till nämnden efter överenskommelse med nämndens kansli.

EU-nämndens ledamöter fick således inte del av något dokument förrän dagen innan samrådet skulle äga rum. Om vi från början hade vetat detta, att rådsdokumentet skulle komma först efter sammanträdet i EU-nämnden, om vi hade haft denna information, då hade vi förstås redan på måndagen delgett nämnden detta Coreperdokument från den 25 november.

När det sedan gäller frågan om varför jag inte informerade eller överlade med arbetsmarknadsutskottet innan jag samrådde med EU-nämnden berodde det helt enkelt på att regeringen inte hade ändrat den ståndpunkt som hade förankrats med arbetsmarknadsutskottet den 25 januari 2022. Utskottet hade också den 25 oktober fått information om läget i den aktuella förhandlingen. Dessutom hade skriftliga rapporter från rådsarbetsgruppsmötena överlämnats löpande sedan förhandlingen påbörjats.

Jag vill alltså förtydliga att jag vid EU-samrådet inte ändrade den ståndpunkt som det överlades om med utskottet i januari 2022. Det som skedde vid samrådet, och som alltid sker inför ett rådsmöte, var att jag förankrade regeringens ståndpunkt inför det aktuella rådsmötet – inget annat.

Avslutningsvis vill jag även nämna att då vi fick ytterligare förslag att ta ställning till hölls ett nytt samråd med EU-nämnden på länk från Bryssel. Detta gjordes därför att jag verkligen ville försäkra mig om att det fanns fortsatt stöd i EU-nämnden för det förslag som det till sist röstades om i Bryssel.

Därmed är jag beredd att svara på utskottets frågor.

Ordföranden: Centerpartiet är det anmälade partiet i detta ärende och får därför börja ställa frågor.

Malin Björk (C): Fru ordförande! Jag tackar statsrådet för att hon har kommit hit för att svara på utskottets frågor.

Denna anmälan handlar om regeringens arbete med ett EU-direktiv, plattformsdirektivet som det kallas. Det är ett komplext direktiv där den slutliga utformningen kommer att få stor påverkan på den svenska arbetsmarknaden. Det som vi granskar i detta ärende är om statsrådet har förankrat sitt arbete med direktivet i riksdagen på det sätt som föreskrivs. Som statsrådet var inne på stadgar regeringsformen att regeringen fortlöpande ska informera riksdagen och samråda kring arbetet i EU. Syftet med dessa regler är dels att se till att riksdagen får den information som den behöver ha i EU-ärenden, dels

att riksdagen ska kunna granska hur besluten på EU-nivå fattas för att kunna utkräva eventuellt ansvar av regeringen.

Det som jag tänkte fokusera på nu är hur statsrådet har agerat i förhållande till riksdagens EU-nämnd – det är där som regeringen samråder inför rådsmöten på EU-nivå. Dessa sammanträden är till för att höra hur riksdagens partier ställer sig i själva sakfrågan som ska behandlas vid kommande rådsmöte för att se om regeringen har stöd för den ståndpunkt som då presenteras vid det sammanträde som EU-nämnden då har.

För att stärka och förbättra arbetet med EU-frågor har riksdagen i flera omgångar inom ramen för en parlamentarisk kommitté sett över hur detta arbete bedrivs och även gjort vägledande uttalanden. Bland annat har det gjorts uttalanden om vilken typ av underlag som riksdagen bör få tillgång till inför ett samråd i EU-nämnden. Och det framgår att det åligger regeringen att presentera ett så fullgott underlag för nämnden att samrådet blir meningsfullt och att regeringen ska överlämna det material som ska gå till EU-nämnden så fort som det är praktiskt möjligt.

I ljuset av dessa regler vill jag gå in på hur statsrådet agerade inför det rådsmöte som ägde rum på torsdagen den 8 december förra året. Som statsrådet var inne på var det ett samråd med EU-nämnden fredagen den 2 december, och det kom ett material till departementet den 25 november, alltså en vecka innan EU-nämnden skulle sammanträda. Jag hörde att statsrådet var inne på att detta är ett Coreperdokument och att det inte var ett utkast till allmän riktlinje. Jag kan också konstatera att det inte är ovanligt att förhandlingar i sådana här komplexa EU-frågor pågår ända in i kaklet, alltså ända tills rådsmötet ska äga rum. Och vi har en ordning i riksdagen att vi har en sammanträdestid utsatt som normalt är på fredagar för EU-nämnden. Men det kan naturligtvis hållas extrasammanträden om så behövs. Det är då inte heller ovanligt att det inte finns ett så att säga färdigt utkast till linje. Men frågan ska ändå upp på ett EU-sammanträde för samråd. Här var statsrådet inne på, hörde jag, att det material som kom den 25 november inte var ett sådant som man tänkte att det skulle skickas över.

Jag kan konstatera att det material som sedan kom dagen före sammanträdet var ett omfattande material. Det var på 61 sidor, och det var på engelska. Det material som statsrådet sedan nämnde, som man satt och väntade på, var i princip identiskt. Det var på marginalen annorlunda än detta första utkast. Det var på 62 sidor, med bara marginella förändringar. I det material som kom departementet till handa var det som sagt stora förändringar jämfört med vad man hade överlagt med riksdagen om tidigare den 25 januari. Då hade också flera partier lämnat en avvikande ståndpunkt jämfört med den inriktning som dåvarande regeringen hade i förhandlingarna. Det var en gemensam avvikande ståndpunkt från Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna. Och även Centerpartiet hade en avvikande ståndpunkt. Det var det mandat som dåvarande regering började förhandla utifrån, och sedan förhandlade den tillträdande regeringen naturligtvis utifrån det.

Men det hade som sagt gått väldigt lång tid, och det hade skett mycket under dessa förhandlingar. Och det framgår också av det som finns upptecknat från EU-nämndens sammanträde fredagen den 2 december, nämligen att det är mycket som har hänt. Och det redogör statsrådet för vid detta sammanträde muntligen. Det är också sådant, som framgår av detta dokument, som fanns redan – departementet till handa redan den 25 november.

Därför undrar jag ändå över det som statsrådet är inne på, att man väntar med att skicka detta material, eftersom man vet att det har gått så lång tid sedan man överlade med riksdagen senast. Det har skett så stora förändringar. Och för att EU-nämndens samråd ska bli meningsfullt, som sägs här i de uttalanden som gjorts kring det arbetet, krävs ju att de ledamöter som ska komma till EU-nämnden har möjlighet att sätta sig in i sakfrågan. Då kommer det här materialet som är omfattande kvällen innan – sent på eftermiddagen i alla fall – och det redogör för muntligen av statsrådet.

Jag undrar ändå: Vilka överväganden gör statsrådet i det läge när det här materialet kommer in den 25 november, mot bakgrund av att det inte alls är ovanligt att förhandlingar fortsätter och pågår och att ett färdigt dokument kan komma i sista hand precis innan rådsmötet? Varför dröjer det med att skicka de här handlingarna, och vad görs för överväganden i slutändan när detta så småningom skickas på torsdagen?

Paulina Brandberg: Som jag sa under mitt anförande: Hade jag från början vetat att rådsdokumentet skulle komma så sent som det faktiskt kom, då hade jag agerat annorlunda. Då hade jag skickat över Coreperdokumentet tidigare för att så att säga ge den informationen. Jag trodde att detta rådsdokument skulle komma mycket snabbare därför att min bild är att det är otroligt ovanligt att rådsdokumentet kommer så sent som skedde i det här fallet. Det var bakgrunden till att vi väntade och förväntade oss att rådsdokumentet skulle komma. Vi fick löpande också rapportering från Bryssel och det var väldigt oklart om det skulle finnas en majoritet i ministerrådet för detta direktiv eller inte, och vi visste fortfarande inte under den här tiden om det ens skulle bli en beslutspunkt vid ministerrådsmötet i Bryssel. Det fanns diskussioner om det i stället skulle bli en informationspunkt.

Vi satt och väntade på det här dokumentet och var beredda att skicka över det till riksdagen så fort det kom. När vi insåg att det nu har dröjt så pass länge och vi fortfarande inte har fått det här dokumentet, då valde vi att skicka över Coreperdokumentet. Men vår uppfattning är att det viktigaste för att förebygga otydlighet är att det är bättre att det är rätt dokument som skickas över. Och, som sagt, hade jag haft informationen att rådsdokumentet skulle komma så sent hade jag skickat över Coreperdokumentet då. Men det är utifrån den kunskap som jag har i dag. Då trodde jag att det skulle komma tidigare.

Malin Björk (C): Statsrådet är ju inne på att man väntar. Återigen, mot bakgrund av att det ska skickas över handlingar så fort som det är praktiskt möjligt och – som jag var inne på – det material som kom den 25 november skilde sig på marginalen från det som slutligen skickades över – vad fanns det för eventuella nackdelar med att skicka över detta material? Jag förstår att det

inte är färdigt, att det som sagt pågår förhandlingar hela tiden och att det kan ändras, men vid sittande möte på sammanträdet på fredagen fanns det ju möjlighet för regeringen att i så fall förändra bilden om ett nytt dokument eventuellt hade dykt upp. Jag förstår fortfarande inte vad det är som ligger bakom att man tar det här beslutet om att vänta, framför allt mot bakgrund av att det har gått så lång tid sedan överläggningen med riksdagen skedde. Det är ju mycket förändringar som görs utifrån det överlagda dokumentet man hade i januari för att kunna få ett sammanträde med EU-nämndens ledamöter som faktiskt är insatta i frågan. Vad skulle kunna vara nackdelen med att sända detta?

Paulina Brandberg: Att dokumenten skiljer sig på marginalen vet man ju först när man har sett båda dokumenten; innan dess kan man inte veta det. Jag gjorde bedömningen att det blev tydligast. I stället för att skicka över flera versioner var det tydligast att skicka över just rådsdokumentet, för att det dokumentet är förslaget till allmän riktlinje i rådet. Det var det jag ville skicka till riksdagen, för det är det som man ska ta ställning till, och jag trodde att det skulle komma mycket tidigare. Jag bedömde att det skulle bli otroligt mycket ottydligare om jag först skickade in det, och sedan, kanske någon timme eller någon dag senare, skicka in ett nytt dokument. Jag upplevde att det hade skapat mer förvirring än om jag skickade in rätt dokument.

Återigen: Jag trodde att rådsdokumentet skulle komma mycket tidigare, för det brukar det göra. Det här var ju en väldigt ovanlig situation i rådet, att det kommer så sent. Den sista versionen kom faktiskt vid sittande bord i Bryssel. Det var därför jag fick ha ett ytterligare, kompletterande möte med EU-nämnden på länk från Bryssel. Att det pågår på det sättet och att det blir förhandlingar mellan ministrar vid sittande bord är otroligt ovanligt. Det här var en förhandling som fortsatte och där dokumenten kom till departementet oerhört sent. Då kunde jag inte skicka över det dokumentet som jag hade önskat att jag skulle kunna skicka över tidigare, och jag trodde – med tanke på hur det brukar se ut – att rätt dokument skulle komma mycket tidigare än vad det gjorde.

Amalia Rud Pedersen (S): Tack, statsrådet, för att du är här och svarar på frågor! Som ledamoten Malin Björk tidigare var inne på är statsrådet väl medveten om att regeringen besitter ett informationsövertag gentemot riksdagen när det kommer till aktuella EU-frågor. Därför är det också viktigt att regeringen både informerar och involverar riksdagens utskott och EU-nämnd när man anser att det finns aktuella frågor att få upp på dagordningen. Det står regeringen helt fritt att välja när den här typen av kontakt ska ske, även om det har skett ett tidigare samråd och man tycker att det är samma typ av frågeställning eller ståndpunkt som kvarstår.

Det tidigare samrådet som gjordes i det aktuella ärendet gjordes ju elva månader tidigare av en tidigare regering och ett tidigare arbetsmarknadsutskott och EU-nämnd. Jag undrar därför: Så här i efterhand, när statsrådet har fått kritik för sitt agerande och bristande samråd och det har lett till en konstitutionsanmälan, anser då statsrådet att hon borde ha agerat annorlunda

för att få riksdagens utskott och EU-nämnd att känna sig informerade och införstådda med det aktuella EU-ärendet?

Paulina Brandberg: Det stämmer att själva ståndpunkten var etablerad, överlagd, i januari 2022, så det hade gått lång tid, men under den tiden hade jag varit i arbetsmarknadsutskottet och informerat om de här förhandlingarna och om hur arbetet fortskred. Eftersom det inte fanns någon ny ståndpunkt att överlägga om hade vi inte haft en ny överläggning, men jag har fortfarande informerat utskottet löpande i frågan.

När det gäller frågan om jag borde ha agerat annorlunda ... Hade jag vetat det jag vet i dag – att Coreperdokumentet, att rådsdokumentet skulle komma så sent som det gjorde – hade jag absolut agerat annorlunda, om jag hade haft den informationen. Utifrån den information jag hade då och den övertygelse jag hade om att det här rådsdokumentet, som det brukar göra, skulle komma, så att jag skulle kunna skicka över rätt dokument till riksdagen – min bild var att det är det som ger riksdagen bäst förutsättningar att ta ställning till materialet eftersom man får rätt dokument – med den information jag hade då, att jag trodde att rätt dokument skulle komma, tror jag inte att jag hade agerat annorlunda i dag, utifrån det informationsläget som jag hade då.

Lars Andersson (SD): Tack, statsrådet, för redogörelsen! Jag anser mig ha fått ett fullgott svar och känner mig nöjd med statsrådets resonemang och förklaring.

Ulrik Nilsson (M): Tack, statsrådet, för den föredragning som har varit! Jag kan konstatera att det är svårt att skicka ett dokument som inte finns. Det är själva grunden. Men det väcker två frågor i anslutning till detta som jag skulle vilja att statsrådet förklarar lite mer. Förfarandet som också statsrådet antyder som en möjlighet, nämligen att skicka, eller ... som sedan också gjordes, skicka det tidigare dokumentet – är det något som förekommer ofta eller är det en ovanlig procedur att man skickar ”fel” dokument för samråd?

Den andra frågan gäller rutinen vad det gäller rådsståndpunkten, eller råds-slutsatsen ... ståndpunkten, ska jag säga här, den förhandlade ståndpunkten. Statsrådet säger här att den inte har förändrats sedan januari, även om dokumentet har förändrats. Hur ser det normalt ut: Brukar man följa upp även när bara dokumentet är ändrat men där inte positionen har förändrats, eller hade det varit ett undantag att förhandla eller diskutera om slutsatsen? Det var egentligen mina två frågor, men i grunden är det svårt att se hur man kunde ha agerat annorlunda i det aktuella ärendet med det aktuella dokumentet.

Paulina Brandberg: När det gäller frågan om Coreperdokument brukar skickas över är det min bild, utifrån hur jag har förstått det, att det inte är det dokumentet man brukar skicka över. Det var också det som jag agerade utifrån, att det är just rådsdokumentet man brukar skicka över. Exakt mer utförligt svar på den frågan vågar jag inte ge, men det var det jag agerade utifrån, att det inte var Coreperdokumentet som brukar skickas över och att det var det som var korrekt ... att det skulle vara korrekt dokument.

När det gäller överläggning om den svenska ståndpunkten är det ju bara nödvändigt ... om vi har en etablerad ståndpunkt som man har överlagt om och så länge det inte påkallas en ny överläggning från någon part och så länge regeringen inte vill lägga fram en ny ståndpunkt ser jag det som en självklarhet att hålla riksdagen fortsatt informerad men inte ha en ny överläggning så länge det inte finns någon ny ståndpunkt eller så länge det inte påkallas från riksdagen. Någon ny överläggning när vi inte hade någon annan ståndpunkt på bordet kändes alltså inte aktuell, utan jag informerade arbetsmarknadsutskottet löpande och upplevde att jag var transparent i den kommunikationen med riksdagen.

Jessica Wetterling (V): Tack, statsrådet, för svaren! Jag tycker nog att jag har fått en klarhet i det här ärendet tack vare både frågor och svar. Men en sak som jag ändå har lite svårt att förstå ... Det är ju alltid lätt att i efterhand säga att man ska göra det på ett annat sätt, men genom att vänta så här länge ändå är det ju inte konstigt, tänker jag, att ledamöter i EU-nämnden kanske kände en viss frustration över att få ett sådant omfattande dokument så tätt in på mötet. När statsrådet säger att hon fick löpande rapporter från Bryssel och att man var övertygad om att rätt dokument skulle komma inför EU-nämnden – vad var det som gjorde att statsrådet var så övertygad om någonting som sedan trots allt inte skedde?

Paulina Brandberg: Till att börja med kan jag säga att den frustrationen delade jag också. Jag satt ju här under den här tidpunkten och väntade på det här rådsdokumentet från Bryssel och blev ju såklart mer och mer frustrerad över att dokumentet inte dök upp. Och då hamnar man ju till slut i: Jamen, hur länge till ska man vänta innan man agerar på något annat sätt när man inte har fått det här rådsdokumentet? Och i det här fallet blev det så att vi gick och väntade fram till då ... torsdagen, var det väl, när vi till slut sa att nu måste vi skicka in Coreperdokumentet så att det i alla fall finns något underlag. Fram till dess gick vi och väntade och väntade och hoppades att det här skulle komma, så den frustrationen kände jag ju också i den situationen så att ... det var ju ... Att det här dokumentet skulle komma är ju mycket utifrån att det inte brukar gå till på det här sättet. Det brukar inte vara så att de här dokumenten kommer så pass sent. Och det här ... och som sagt, slutversionen – att vi sitter som ministrar vid sittande bord i Bryssel och förhandlar om detta är extremt ovanligt. Det blev en ovanlig hantering av det här direktivet i Bryssel, och tyvärr blev det ju då också ... drabbade det ju också min möjlighet att informera riksdagen, eftersom det var så pass sent som informationen inkom till mig.

Jessica Wetterling (V): Jag får erkänna att jag inte är van vid EU-ärenden och inte heller sitter i EU-nämnden, så det här är en fråga som kanske är självklar för vissa andra runt bordet, men inte för mig. Jag vill jättegärna att statsrådet utvecklar litegrann om vilken som är den normala processen. Hur lång tid i förväg brukar ett rådsdokument inkomma inför en EU-nämnd eller för att fatta

ett beslut? Vilken uppfattning har statsrådet? Jag har nämligen ingen uppfattning alls, så jag vill gärna ha hjälp med den frågan.

Ordföranden: Vi ser om vi kan få lite vägledning.

Paulina Brandberg: Jag ska tjuvkika lite i mina papper.

Ordföranden: Vi förväntar oss inte att du ska redogöra för hela processen.

Paulina Brandberg: Det som Regeringskansliets riktlinjer säger är att inför samråd med EU-nämnden ska det skriftliga underlaget lämnas senast klockan tolv på måndagen samma vecka som nämnden sammanträder. Så det normala är ju att man har det här underlaget vid den tidpunkten. I det här fallet hade vi inte det, och vi hade inte heller det ens på torsdagen då vi valde att i stället skicka in det här andra dokumentet.

Gudrun Brunegård (KD): Tack för klagörande svar så här långt! För oss som inte sitter i EU-nämnden och känner till arbetssättet där riktigt fullt ut skulle jag gärna vilja få svar på ytterligare en liten detalj för att förstå arbetssättet och förutsättningarna, utöver de frågor som Jessica Wetterling ställde alldeles nyss. Finns det någon rutin för när man i så fall skickar ut handlingarna, dokumenten, från Coreper i avsaknad av riktiga rådsdokument? Finns det någon sådan skriftlig rutin, eller löser man det från gång till gång utifrån hur situationen ser ut?

Paulina Brandberg: Som jag har uppfattat det finns ingen skriftlig rutin gällande Coreper-dokumentet. Det normala är ju som sagt att man har rådsdokumentet på måndagen innan sammanträdet, och då är det den rutinen man följer. Det här är ett ärende, ett förfarande, som skiljer sig från det normala genom att handlingarna kom in så sent.

Min tanke var – eftersom vi inte hade fått in det till måndagen innan – att jag skulle skicka över rådsdokumentet så fort det kom in. Men till slut går som sagt gränsen för hur länge man kan vänta innan man väljer att gå en annan väg och i stället skicka in Coreper-dokumentet. Vad jag känner till är det ovanligt att man över huvud taget skickar över det här dokumentet utifrån att det är rådsdokumentet som är förslaget till allmän riktlinje. Man vill ju kunna skicka över just det som är det relevanta dokumentet.

Jan Riise (MP): Jag hade misstänkt att så här långt ned i kedjan skulle man ha fått svar på allt man ville ha svar på, men jag skulle ändå vilja lägga till en liten kommentar som mynnar ut i en liten fråga. Det här är ju ett väldigt viktigt ärende. Alla måste väl vara överens om att det berör en väldigt stor del av vår arbetsmarknad.

Det här är också en situation som vi alla känner igen. Inte nödvändigtvis bara professionellt utan även privat kan det ju förekomma att man väntar på ett besked som man ska vidarebefordra. Man väntar och väntar ...

Med tanke på betydelsen av ärendet tänker jag att det i det här läget ändå hade varit rimligt att på måndagen klockan tolv skicka över Coreper-underlaget med en not, ett följebrev, som säger att man tyvärr inte har fått rådsmaterialet, att man väntar och kommer att skicka det så fort man någonsin

får det och under tiden vill göra oss uppmärksamma på att det här materialet existerat sedan i januari – och även be oss observera att det inte är det slutgiltiga. Men av vad jag hörde nu senast, om jag förstod det rätt, finns det egentligen ingen sådan rutin. Man meddelar sig inte med – i det här fallet – EU-nämnden.

Vi talade något tidigare om att förtroendet för regeringens relation till riksdagen också är så pass viktigt att det skulle kunna göra det relevant och rimligt att faktiskt ha den kommunikationen alldeles oavsett. Det är alltså min fråga, om den förstås. Skulle det vara möjligt att göra på ett annat sätt?

Paulina Brandberg: Till att börja med vill jag säga att jag delar bilden av att det här är ett väldigt viktigt direktiv. Därför har jag hållit arbetsmarknadsutskottet löpande informerat om vad som har hänt i det här dokumentet.

Jag kan också säga att det fortfarande inte har uppnåtts någon allmän riktlinje, utan jag har fortsatt att ge information. Så sent som för två veckor sedan, eller när det nu var, var jag i arbetsmarknadsutskottet och informerade om hur arbetet fortskrider.

Återigen: Om jag hade vetat att rådsdokumentet skulle komma in så sent hade jag agerat precis så som ledamoten säger, skickat över Coreper-dokumentet på måndagen och sagt att det andra, det rätta, dokumentet kommer senare. Hade jag haft den informationen då om att det skulle komma så sent hade jag agerat på det sättet. Men med den information jag hade då – jag trodde att rådsdokumentet skulle komma som det brukar göra – tyckte jag att det skapade mindre förvirring och mindre missförstånd att invänta rätt dokument.

Malin Danielsson (L): Tack, statsrådet, för svaren på frågorna!

EU-processen är ju ibland komplicerad att förstå och hänga med i, och ibland kan det dra ut på tiden, även om det är väldigt ovanligt i de här förhandlingarna. Vi hade ett besök i Bryssel i går där det berättades om nattförhandlingar fram till klockan sex på morgonen i just Coreper.

Coreper är ju ett förberedande organ – egentligen ett tjänstemannaorgan – som förbereder saker innan de kommer till rådet för att beslut om allmän inriktning verkligen ska fastställas och också samrådats om. Vi har varit mycket inne på processen innan, men det som riksdagen normalt tar ställning till är ju den slutsats som kommer från rådet. Bara för att förtydliga det hela: När kom slutsatsen från rådet, så att den kunde delges riksdagen?

Paulina Brandberg: Rådsdokumentet kom på lördagen den 3 december. Sedan skickades det. Det togs kontakt med både EU-nämndens och arbetsmarknadsutskottets kanslier för att skicka över dokumentet. Det skickades enligt överenskommelse med kanslierna.

Malin Björk (C): Tack, statsrådet, för redogörelsen!

Jag funderar på ytterligare en aspekt, nämligen att när det här sedan skickas över från departementet till EU-nämndens kansli och vidare till EU-nämndens ledamöter dagen före EU-nämndens sammanträde skickas även ett förslag till svensk ståndpunkt som det ska samrådats med EU-nämnden kring.

Den svenska ståndpunkten var väldigt kortfattad – oerhört kortfattad om man jämför med hur de brukar se ut. Den kom skriftligen, och löd – jag tänker läsa upp den här: ”Under förutsättning att förslaget inte ändras i negativ riktning för svenskt vidkommande föreslår regeringen att Sverige ställer sig bakom förslaget till allmän riktlinje.” EU-nämndens ledamöter skulle alltså vid sittande möte ta ställning till om man stod bakom ståndpunkten eller inte.

Mot bakgrund av att materialet kom väldigt sent dagen innan och att det var rätt omfattande förändringar som statsrådet också redogjorde för muntligen vid EU-nämndens sammanträde och som man fick ta till sig vid sittande bord: Hur ser statsrådet på utformningen av den här svenska ståndpunkten? Är det statsrådets uppfattning att formuleringen är tillräckligt tydlig?

Jag tänker särskilt på att det formuleras som att ”förslaget inte ändras i negativ riktning för svenskt vidkommande”. Eftersom man inom de olika riksdagspartierna hade haft olika uppfattningar om vad man tyckte var bra för svensk del och inte – fanns det någon möjlighet, eller övervägde statsrådet – att formulera det mer fylligt för att förklara vad i den här ståndpunkten man syftade på när det formulerades som ”i negativ riktning för svenskt vidkommande”, det vill säga kanske nämna de eventuella fördelar som fanns med det förslag som låg jämfört med den tidigare överlagda ståndpunkten? Vad gjordes det för överväganden inför den här formuleringen?

Paulina Brandberg: Inför EU-nämnden togs det fram en ståndpunkt som låg inom ramen för den ståndpunkt som hade överlagts i arbetsmarknadsutskottet i januari 2022. Där gjordes bedömningen att få fram en ståndpunkt där vi tog med formuleringen ”inte ändras i negativ riktning för svenskt vidkommande”, och det är ju för att få ett visst mandat vid bordet i Bryssel och kunna ha ett mandat att inte behöva gå till nämnden om det sker någon liten förändring någonstans som inte har någon betydelse för svenskt vidkommande.

Det som hände sedan var att texten mycket riktigt ändrades. Min bedömning då var inte att den hade ändrats i negativ riktning för svenskt vidkommande, men jag ville ge EU-nämnden möjlighet att göra andra tolkningar av förändringarna som hade skett.

Jag överlade på nytt, på länk från Bryssel, därför att jag helt enkelt ville säkerställa att jag agerade inom riksdagens mandat. Det var därför jag hade det extra sammanträdet från Bryssel trots att formuleringen var formulerad på det sättet att det inte skulle ändras i negativ riktning för svenskt vidkommande. Men min bild är – nu har jag ju varit statsråd i sex månader – att det är vanligt att man har en sådan formulering som gör att man inte behöver påkalla ett nytt nämndsammanträde om det är någon oväsentlig förändring. Det var därför ståndpunkten formulerades på det sättet.

För säkerhets skull kallade jag till ett nytt nämndsammanträde från Bryssel. Jag ville vara öppen för att andra kunde göra andra tolkningar av de förändringar som hade skett.

Malin Björk (C): Jag funderar ändå på det här med tydligheten vad gäller formuleringen ”riktning för svenskt vidkommande”. Som statsrådet är inne på

är det naturligtvis ofta så att man vill ha ett visst utrymme i mandatet man får för att kunna vara flexibel och inlyssnande i förhandlingssituationen i Bryssel.

Det jag egentligen var ute efter med min fråga gäller formuleringen ”för svenskt vidkommande”, för den är inte den vanliga i svenska ståndpunkter. Om man pratar om ”negativ riktning för svenskt vidkommande” måste man ju veta vad ”negativ riktning för svenskt vidkommande” innebär. Det måste göras en definition av det.

Jag undrar alltså fortfarande om det inte fanns skäl för regeringen eller statsrådet att förtydliga ståndpunkten och ha en mer fyllig beskrivning av vad det var som man sökte mandat för och vilka eventuella fördelar respektive nackdelar man var beredd att stå för – eller, kopplat till den här ståndpunkten, som man menade hade varit framgångar för svensk del sedan den överläggning man hade haft i januari.

Paulina Brandberg: Ja, ståndpunkten från EU-nämnden är ganska kortfattad, som sagt, men sedan har vi ståndpunkten från arbetsmarknadsutskottet. Det är en mer fyllig ståndpunkt. Regeringens utrymme vad gäller ståndpunkten i EU-nämnden måste ju rymmas inom den ståndpunkt som finns från arbetsmarknadsutskottet.

Utifrån att ståndpunkten från arbetsmarknadsutskottet är så pass fyllig menade jag att det är bättre att det är där fylligheten är. Det blir tydligare för alla att ståndpunkten i EU-nämnden är så rak och tydlig som möjligt.

Jag tror att det hade blivit större utrymme för missförstånd om man i den ståndpunkten hade utvecklat olika eventualiteter, olika delar av direktivet och vad som kunde tolkas för och emot svenska intressen. Det tror jag hade blivit mer förvirrande och gjort det otroligt svårt för Sverige att veta – för mig som minister att veta – om olika förändringar låg inom mandatet eller inte. Utifrån att ståndpunkten från arbetsmarknadsutskottet var så fyllig ansåg jag att det var en väl formulerad ståndpunkt i EU-nämnden.

Amalia Rud Pedersen (S): Min fråga är också kopplad till ”negativ riktning”. Skulle statsrådet kunna utveckla lite vad ”negativ riktning” innebar i det här aktuella ärendet?

Paulina Brandberg: Ja, när det gäller det här direktivet kände jag det som mest angeläget att se till att den svenska modellen värnades. Det är ju så med de här EU-direktiven att de i varierande omfattning kan vara problematiska utifrån den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Vi har ju fått in viktiga skrivningar i plattformsdirektivet gällande semi-dispositivitet, och där kan man väl säga att om vi i förhandlingarna hade förlorat någon av de viktiga skrivningarna som vi hade fått in – att man kan göra avvikelser via kollektivavtal – hade jag absolut tolkat det som att det varit i negativ riktning för svenskt vidkommande, därför att det hade påverkat den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Sedan kan det finnas andra delar av direktivet som inte är lika betydelsefulla för svenska intressen. Jag menar att det alltid kan vara bedömningar om man ändrar något ord eller kommatecken någonstans. Det skedde förändringar

i det som kallas presumtionsbestämmelserna i direktivet som jag inte tyckte påverkade den svenska arbetsmarknadsmodellen eller tyckte kunde vara negativt för svenska intressen, men jag ville låta EU-nämnden göra sin egen bedömning. Därför hade vi ett extra sammanträde med EU-nämnden. Men det primära för mig var att se till att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen.

Amalia Rud Pedersen (S): Jag tänker att det, liksom statsrådet är inne på, skulle kunna handla om den svenska modellen men också om andra delar där kommatecken och sådant kanske inte var lika betydelsefulla, som statsrådet framförde.

Men jag tänker också: Hade man kunnat göra det tillägget, med ”negativ riktning”, tidigare än man gjorde nu? Det blev ju en väldigt stor betydelse som EU-nämnden skulle ta ställning till när man gjorde det tillägget till den svenska ståndpunkten. Hade man kunnat utveckla det tidigare än man gjorde nu?

Paulina Brandberg: Jag upplevde att det var viktigt att få ett mandat där det fanns viss flexibilitet, och jag upplevde inte att det var något som var kontroversiellt. Man får ju se utifrån de behov som finns och hur förhandlingarna går. Nu fortsatte förhandlingarna mycket längre än vi hade trott. Det påverkar såklart också vilket agerande man har, utifrån hur ståndpunkten formuleras.

Hade vi vetat att vi verkligen hade sluttexten och om vi hade haft – ofta har man en ganska tydlig bild av om det finns majoritet eller inte för ett visst direktiv, och då kan man känna en ganska stor trygghet i att det är den versionen det kommer att bli. Här var det så oklart med majoritetsförhållandet. Vi visste som sagt inte ens om det skulle tas upp som en beslutspunkt eller om det skulle bli en informationspunkt utifrån att vi inte visste om vi skulle nå en allmän riktlinje eller inte. Sedan gjorde vi som sagt inte ens det i rådet.

Utifrån att det var så pass mycket oklarheter, att det kom nya versioner och att förhandlingarna fortsatte så länge gjordes bedömningen att det var bättre att ha viss flexibilitet. Men det var ett arbete som hela tiden rörde på sig och som pågick. Bedömningarna fick man alltså göra löpande, under arbetets gång, allteftersom man fick mer och mer information.

Erik Ottoson (M): Fru ordförande! Tack, statsrådet, för svaren så här långt!

Samråden med EU-nämnden sker för att det ska finnas ett meningsfullt utbyte och för att riksdagen ska ha möjlighet att ha insyn.

Statsrådet får rätta mig om jag har fel, men i det här ärendet samråddes det i december månad förra året med EU-nämnden till att börja med den 2 december. Det var information till arbetsmarknadsutskottet den 6 december. Det var ytterligare ett samråd med EU-nämnden den 7 december och sedan två stycken den 8 december. Så ser den tidslinje ut som vi i utskottet har fått. Epscomötet ägde rum den 8 december.

Det innebär att när EU-nämnden när den har sin sista kontakt med ärendet, alltså under eller i samband med Epscomötet den 8 december, har man – om jag tolkar saken rätt – haft tillgång till det slutliga dokumentet, som det visserligen förhandlas om på mötet, sedan den 5 eller den 6 december, kanske

till och med den 3 december. Det är någonstans där. Du får gärna klargöra när riksdagen fick tillgång till rådsdokumentet.

Har ledamöter i EU-nämnden någonstans längs vägen, under samråden, sagt att man inte kan ta ställning till det eller begärt förtydliganden som man sedan inte har fått av statsrådet? Det är den ena frågan.

Den andra frågan gäller att det i EU-nämnden finns en princip som innebär att det talade ordet gäller. I syfte att kunna utröna en svensk ståndpunkt, som ofta är formulerad på ett väldigt specifikt sätt, har man de skriftliga nedteckningarna från nämnden där varje ord antecknas i form av stenografiska uppteckningar. Och det talade ordet gäller. Syftet är att regeringen ska kunna förtydliga för nämndens ledamöter på olika sätt vad den svenska ståndpunkten egentligen står för.

Då blir frågan: Har EU-nämndens ledamöter begärt förtydliganden om vad "för svenskt vidkommande" innebär? Har de då också fått förtydliganden av vad "för svenskt vidkommande" innebär i den här ståndpunkten?

Paulina Brandberg: När det gäller när vi fick det slutliga dokumentet fick vi det första rådsdokumentet den 3 december, på lördagen. Men den sista versionen av dokumentet, som jag använde för att förankra mitt mandat i EU-nämnden vid det sista sammanträdet, som jag tror hölls vid sextiden eller så från Bryssel, hade jag fått några enstaka timmar innan. Jag fick det under eftermiddagen i Bryssel.

Jag hade, återigen, trott att vi skulle få det tidigare. Därför hade vi ett EU-nämndssammanträde klockan två, tror jag. Då hade jag fortfarande inte fått det dokumentet från Bryssel. Det blev då en informationspunkt där jag från Bryssel informerade EU-nämnden om att förhandlingar pågår, att jag fortfarande inte har fått slutversionen, att det kommer att komma en slutversion och att vi därför behöver ha ytterligare ett sammanträde.

Inte ens vid den tidpunkten hade jag alltså fått slutversionen av texten, utan den fick jag sedan mandat för vid sextiden på kvällen, vill jag minnas att det var. Sedan gick jag in och röstade om detta i rådet direkt efter. Den sista versionen, som det röstades om, kom alltså verkligen sent, och röstades också ned i rådet.

En fråga gällde om EU-nämnden har begärt förtydligande av det här med "negativ riktning för svenskt vidkommande". När vi hade samråd med EU-nämnden den 2 december kom det mycket frågor om själva processen. Det var därför det mötet ajournerades och jag tog en ny vända i arbetsmarknadsutskottet. Sedan hade vi ett nytt sammanträde i EU-nämnden.

Jag vet att det var diskussioner om den svenska arbetsmarknadsmodellen. Men jag vågar inte svara på om det ställdes frågor om att jag skulle förtydliga något om det här med "för svenskt vidkommande". Jag vågar inte svara på det. Jag har inte den minnesbilden i dag.

Förlåt, men jag minns inte; det var en fråga till som jag har tappat bort.

Erik Ottoson (M): Jag kan formulera den tydligare för att komma till det jag egentligen undrar över.

Finns det några frågor som inte har fått sina svar, där statsrådet inte har svarat på frågor från EU-nämnden och som EU-nämnden har ställt för att klarlägga? Varje ledamot i EU-nämnden har möjlighet att ställa frågor för att få förtydliganden. Finns det någon del där statsrådet har valt att inte svara på nämndens frågor eller att inte gå nämnden till mötes vad gäller information som nämnden vill ha eller möjlighet till ytterligare samråd eller rådrum?

Har statsrådet på något sätt begränsat nämndens möjligheter att sätta sig in i ärendet, utifrån de förutsättningar som faktiskt fanns, givet förhandlingarna i Bryssel?

Paulina Brandberg: Nej. Jag har svarat på alla frågor utifrån den information jag har haft. Som det blev ajournerades mötet i EU-nämnden. Jag gick i stället till arbetsmarknadsutskottet för extra information innan jag kom tillbaka till EU-nämnden.

Utifrån den information jag haft har jag svarat på alla frågor jag fått. Jag upplever inte att jag på något sätt har brustit i fråga om transparens.

Ordföranden: Det verkar som att ledamöterna har fått ställa alla sina frågor.

Konstitutionsutskottet vill rikta ett stort tack till statsrådet för deltagandet i denna utfrågning.

Härmed förklarar jag sammanträdet avslutat.

Bilaga B4 F.d. utrikesminister Ann Linde

Torsdagen den 27 april 2023

Granskningsärende 1 – Dåvarande utrikesministerns uttalande om krigsmaterielexport till Ukraina (se avsnitt 3.7)

Vice ordföranden: Klockan är 9.30, och konstitutionsutskottet återupptar sitt sammanträde. Vi har kommit till punkt 10, och det är utfrågning med tidigare utrikesminister Ann Linde. Ärendet är G1, Dåvarande utrikesministerns uttalande om krigsmaterielexport till Ukraina.

Vi välkomnar för detta utrikesministern Ann Linde hit i dag. Med sig har hon Sami Mashial, tidigare sakkunnig hos utrikesministern har jag förstått.

Vi kommer att göra enligt känd modell. Före detta utrikesministern får möjlighet att inleda med ett anförande om cirka fem minuter. Därefter kommer jag att lämna över ordet för frågor, först till anmälade parti, som i detta fall är Sverigedemokraterna, och därefter partierna i storleksordning.

Ann Linde: Herr ordförande! Ärade ledamöter! Låt mig inleda med att konstatera att vi sedan länge har ett mycket strikt regelverk som reglerar svensk vapenexport. Regelverket åtnjuter ett brett politiskt stöd och är väl-förankrat i riksdagen. Det finns en svensk tillståndsmyndighet, Inspektionen för strategiska produkter, som har till uppgift att pröva enskilda exportfrågor, och vid förfrågningar om eventuellt svenskt vapenstöd behöver som bekant Sveriges strikta exportregelverk beaktas.

Mitt uttalande i Agenda söndagen den 13 februari 2022 om eventuell vapenexport till Ukraina är föremål för er granskning. Det gjordes elva dagar innan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, som inleddes torsdagen den 24 februari. Det byggde på de erfarenheter av hur regelverket för tillstånd till vapenexport har tolkats under mycket lång tid. Den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina ändrade sedan inte bara vår långvariga praxis på detta område utan var också den största säkerhetspolitiska förändringen i vårt land på 200 år.

Söndagen den 27 februari föreslog regeringen att riksdagen skulle fatta det historiska beslutet att godkänna att Sverige ska ge krigsmateriel till Ukraina, vilket hela riksdagen förutom Vänsterpartiet ställde sig bakom måndagen den 28 februari 2022. Senast Sverige gav ett liknande stöd var när Sovjetunionen angrep Finland 1939.

Jag menar att det därmed var rimligt att den 13 februari ge det svar som jag gav i intervjun i enlighet med det underlag, baserade på då gällande praxis och regelverk, som Utrikesdepartementet förberett inför min medverkan i Agenda och som utskottet har tagit del av.

Efter den 13 februari uttalade jag mig vid flera ytterligare tillfällen om vapenexport till Ukraina, exempelvis den 15 februari då jag tillsammans med dåvarande försvarsministern Peter Hultqvist mötte medier i riksdagen och tydligt konstaterade att det inte finns något exportförbud för vapen till Ukraina. Karl Evertsson, den dåvarande chefen för ISP:s krigsmaterielgrupp, uppgav

för DN samma dag: ”Enligt svensk praxis har mottagarlandets inblandning i väpnad konflikt varit ett starkt vägande skäl mot att bevilja export under mycket lång tid.”

KU:s egen utredning konstaterar: ”att tillstånd till utförsel av krigsmateriel för strid eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel enligt riktlinjerna inte bör beviljas om det avser en stat som befinner sig i väpnad konflikt med en annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, en stat som är invecklad i en internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller en stat som har en inre väpnad orolighet”.

ISP konstaterade för DN den 15 februari att det finns undantag, men då handlar det om mottagarländer som även tidigare har mottagit svensk krigsmateriel. Sverige har enligt ISP inte exporterat någon krigsmateriel till Ukraina i modern tid, bortsett från jakt- och sportskytteprodukter. Detta sas alltså den 15 februari 2022.

Jag uttalade mig om den aktuella frågan även den 16 februari då jag lämnade svar på skriftlig fråga 2021/22:1027. Jag läser ur mitt svar:

”Aron Emilsson har frågat mig vad jag menade med ett uttalande i SVT om att reglerna för vapenexport skulle omöjliggöra sådan export till Ukraina.

Jag har inte använt uttrycket ’omöjliggöra’. Att konstatera att vi i Sverige har mycket strikta nationella riktlinjer för export av krigsmateriel, är inte detsamma som att fastslå att det föreligger ett absolut exportförbud i fallet med Ukraina.”

Vidare under debatten som följde på utrikesdeklarationen den 16 februari 2022 konstaterade jag i riksdagens kammare att det inte finns något exportförbud mot att ha vapenexport till Ukraina men att det måste gå den normala vägen.

Slutligen, herr ordförande och ledamöter, vill jag understryka att jag är stolt över allt det svenska militära stöd till Ukraina som regeringen och riksdagen har beslutat om sedan den 24 februari 2022. Jag har personligen varit djupt engagerad och arbetat för att Sveriges stöd till Ukraina ska vara brett – politiskt, humanitärt, civilt och militärt – tillsammans med verkningfulla sanktioner mot Ryssland.

Det är historiska och exceptionella beslut som Sverige, EU och våra grannar och partner har fattat efter att den fullskaliga invasionen inleddes. Som jag har sagt flera gånger tidigare: Det finns ett före och ett efter den 24 februari 2022.

Vice ordföranden: Tack så mycket! Då övergår vi till frågor. Första frågan går till anmälande parti som är Sverigedemokraterna.

Matheus Enholm (SD): Tack, före detta statsrådet, för beskrivningen! Jag har dock ändå ett par frågor som jag skulle vilja ställa med lite utvecklingar av de svar du har gett.

Den 28 februari fattade riksdagen beslut om att bemyndiga regeringen att skänka försvarsmateriel i form av pansarskott, hjälmar, skyddsvästar och dygnsportioner av hållbara livsmedel till Ukraina. Beslutet fattades efter ett

betänkande som behandlades av finansutskottet. Även om det var ett beslut som fattades av riksdagen var det ingen lag eller förordning som ändrades. Det var med andra ord fullt möjligt för Sverige att skänka krigsmateriel till en annan stat, till och med en stat involverad i en väpnad konflikt, utan att ändra i svensk lag.

Därför undrar jag: Hur förhåller det sig till före detta statsrådets uttalande i Agenda? Och tycker före detta statsrådet verkligen att det var ett rimligt uttalande?

Ann Linde: Herr ordförande! Ja, jag tycker verkligen att det var ett rimligt uttalande. Jag har i decennier varit involverad i olika frågor som gäller vapenexport, och det har alltid varit ett mycket, mycket strikt regelverk som har gällt. Jag har också blivit inkallad till konstitutionsutskottet vid olika tillfällen när man har tyckt att jag har varit för lös i kanten när det gäller att tolka det mycket strikta regelverket.

Detta skedde, som ledamoten känner till, elva dagar innan den fullskaliga invasionen. Och om jag elva dagar innan den fullskaliga invasionen hade sagt att vi nu helt plötsligt ska ändra praxis för flera decenniers vapenexportregler, hur de har tolkats och så vidare hade jag med säkerhet blivit kallad till konstitutionsutskottet.

Nu ändrade sig allting, inte bara praxis när det gäller vapenexport utan även vår säkerhetspolitik efter 200 år. Då tycker jag att det är ett ytterst rimligt uttalande. Observera det jag sa i min inledning! Jag sa aldrig att det var en omöjlighet; jag sa att min bedömning var så. Och den bedömningen, menar jag fortfarande, var helt rimlig.

Matheus Enholm (SD): Tack för ditt svar! Jag har ändå en fråga till.

I ett svar på våra tidigare skriftliga frågor anför det före detta statsrådet följande: ”Jag konstaterar att mitt uttalande gjordes nio dagar innan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 22 februari 2022. Riksdagen fattade sedan ett historiskt beslut den 28 februari 2022 om att godkänna att Sverige ska ge krigsmateriel till Ukraina. Senast Sverige gjorde detta var när Sovjetunionen angrep Finland 1939. Jag menar därmed att det var rimligt att den 13 februari ge det svar som jag gav i intervjun.”

Även i inledningen, före detta statsrådet, lyfte du detta. Men i januari 2003 beviljades utförelsetillstånd för fyra avancerade artillerilokaliseringsradarsystem, typ Archer, till Storbritannien i samband med USA:s och Storbritanniens deltagande i den väpnade konflikten i Irak. Alltså exporterades krigsmateriel redan 2003 till en stat i väpnad konflikt. Hur förhåller sig detta till vad det före detta statsrådet anförde i Agenda och det skriftliga svar som hon sänt till KU?

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Jo, det har ju skett under tiden att olika beslut när det gäller vapenexport har lyfts till till exempel regeringen. Det är mycket, mycket exceptionellt och mycket, mycket ovanligt. Det var som sagt 19 år sedan – 2003. Därför tycker jag återigen att det är rimligt.

Sedan vill jag påpeka att det tyvärr är så att när man är före detta minister har man inte folk som hjälper en att slutkolla. Som ni säkert har sett har jag både ett korrfel – jag skrev ”tett” i stället för ”ett” – och jag råkade skriva 22:a i stället för 24:e. Jag är naturligtvis medveten om att det är den 24:e, men jag ber om ursäkt för felet i mitt inskickade svar.

Mirja Räihä (S): Tack för beskrivningen, före detta utrikesministern! Det är egentligen så att jag hade förberett en fråga, men jag har redan fått svar på den. Det fick jag redan i inledningsanförandet, så jag passar vidare.

Ulrik Nilsson (M): Herr ordförande! Tack, tidigare statsrådet, för redogörelsen!

Jag har några kompletterande frågor. Det tidigare statsrådet har rört sig en hel del kring reglerna för vapenexport. Jag antar att det tidigare statsrådet är medveten om att det i regelverket beskrivs både villkorliga och ovillkorliga hinder. De ovillkorliga hindren, kan vi säga, utgör förbud. Det är framför allt sanktioner. I övrigt är det villkorligt, och där har regeringen en stor möjlighet att värdera den totala nyttan för landet. ISP i första hand men även regeringen kan sedan göra den värderingen.

Det gör då frågan egentligen knuten till det första uttalandet i Agenda – det är det väl? – den 13 februari där avslutningen kommer: ”Vi kan inte helt plötsligt säga att så här bara för att vi nu har en konflikt så ska vi ändra våra vapenexportregler.”

Där är det någon sorts antydan till att vi skulle behöva ändra reglerna för att kunna göra en vapenexport, vilket då inte är sant eftersom det inte är ett ovillkorligt hinder.

Min första fråga är egentligen: När det här uttalandet gjordes, var det så att den tidigare utrikesministern inte var medveten om hur reglerna såg ut i de delarna? Att de är strikta är vi helt överens om. Eller var det så att det fanns en mer politisk indikation – vi vill inte väcka falska förhoppningar hos Ukraina om att få stöd här?

Min andra fråga är lite mer formell. När en utrikesminister uttalar sig i utrikes ärende kan det uppfattas som ett så kallat performativt uttalande, det vill säga ett uttalande som binder staten vid det. Då har man lite högre krav på beredningen. Gjorde den tidigare utrikesministern någon analys eller bedömning av om detta kunde riskera att vara ett performativt uttalande?

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Nej, jag menar att det inte är felaktigt att säga att vi plötsligt ska ändra våra vapenexportregler, för det handlar ju om vilken praxis vi har haft i flera decennier för hur dessa ska tolkas. Det är det som jag gav uttryck för i Agenda.

Jag sa som sagt var inte att det var omöjligt eller att det inte skulle kunna tas upp i regeringen. Men med den erfarenhet som jag hade efter att ha jobbat med dessa frågor i flera decennier, även som politiskt sakkunnig på 90-talet till dåvarande ansvarig minister för vapenexportfrågor, är jag mycket, mycket väl insatt i hur strikt den svenska riksdagen i stor enighet i flera decennier har tolkat detta. Om jag helt plötsligt skulle ändra på en sådan tolkning – då hade

man kunnat tala om vad det nu hette, perfo... performering. Jag har aldrig hört talas om det, så jag har naturligtvis aldrig heller gjort någon analys av det.

Men jag kunde inte se in i framtiden och tro att det elva dagar senare skulle bli en fullskalig invasion, vilket inte heller utrikesdepartementen i stort sett hela Europa och underrättelsetjänsterna trodde. Man trodde på en begränsad men allvarlig militär aktion, men inte en fullskalig invasion. Om det hade varit så hade jag kunnat göra mig skyldig till det här – vad det nu hette för någonting. Men inte i den här situationen.

Ulrik Nilsson (M): Herr ordförande! Tack, tidigare utrikesministern, för svaret! Jag vet inte om tidigare utrikesministerns tunga slant lite här eftersom det beskrevs som att det var riksdagens tolkning av vapenexportlagarna. Lagstiftningen är inte föremål för riksdagens tolkning; däremot är det regeringen som fattar beslut i de här ärendena. Det är också där det performativa uttalandet kommer. Det är ISP i första hand, ska sägas, men regeringen kan ta ett beslut om detta.

Det är där frågan om det performativa uttalandet kommer, nämligen: Kan detta uppfattas, framför allt av tredje land eller möjligen Ukraina i det här fallet, som att man vill stänga dörren är det en bindande situation för den svenska utrikespolitiken.

Sedan är vi väl båda medvetna om att det efter invasionen sker en förändring i både hållning och möjligen också tolkning här. Men jag skulle fortfarande vilja att statsrådet värderar hur hon vid tidpunkten såg på risken att göra ett uttalande som kan påverka Ukrainas framtida agerande. Det är det som är kärnan i detta. Och i så fall: Hur baserades det på det faktiska och sakliga juridiska läget – inte på tolkning av eller bedömning av hur det tidigare har hanterats?

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för ytterligare frågor! Jag vill säga att KU har gett vägledning i hur det ska tolkas, bland annat genom att jag själv har varit kallad till KU vid flera tillfällen för att svara på hur man tolkar. Alltså är bedömningen att riksdagen därmed tolkar hur man ska tolka detta. Man har också gett en tolkning i utskottets svar – som jag efteråt inte höll med om, men det har inte med saken att göra – av hur reglerna skulle tolkas.

När det sedan gäller huruvida det skulle binda Sverige eller inte vill jag påminna om att Ukrainas president och Ukrainas utrikesminister ett antal dagar – jag tror att det bara var tre dagar eller något sådant – före invasionen uttryckligen bad de övriga regeringarna att inte hetsa fram ett krig. Uttryckligen bad de oss att sluta med detta. Vad tror ledamoten hade hänt om jag elva dagar innan invasionen hade öppnat för att vi helt skulle ändra den praxis som har gällt i decennier för svensk vapenexport och antyda att vi nu var beredda att skicka vapen till Ukraina? Regeringen i Ukraina trodde alltså vid den tidpunkten inte att det skulle bli en fullskalig invasion och ville inte att de andra regeringarna skulle ägna sig åt vad man kallade för warmongering. Nu visade det sig att de hade fel, men detta var vad som gällde då.

Jessica Wetterling (V): Ordförande! Tack, före detta statsrådet, för svaren hittills! Nu är ju inte dåvarande utrikesministern längre utrikesminister, men om hon hade varit det – hade hon hållit fast vid citaten som sades i Agenda för ungefär ett år sedan även i dag? Mitt intryck är i alla fall – men det får Ann Linde såklart svara på – att det här är ett väldigt särskilt fall. Ann Linde sa tidigare att det finns ett före och ett efter invasionen av Ukraina.

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Som jag sa tidigare står jag fast vid de uttalanden som jag gjorde den 13 februari. Men precis som vi har ändrat oss i den allra största frågan, nämligen säkerhetspolitiken för Sverige efter den 24 februari, är det naturligtvis så att praxis också har ändrat sig.

Jag kan påminna om att även Vänsterpartiet har ändrat sig. Så sent som den 15 februari sa Vänsterpartiets utrikespolitiska talesperson Håkan Svenneling att man inte tycker att Sverige ska fördjupa spänningarna i närområdet genom att skicka vapen till Ukraina. Vänsterpartiet ändrade naturligtvis sin synpunkt också i denna fråga. Det betyder att även Vänsterpartiet inser att det var en stor skillnad på vad som skedde före den 24 februari och efter den 24 februari.

Vice ordföranden: Vi ska akta oss för att föra en politisk debatt om Vänsterpartiet, som vi gudskelov inte granskar i dag.

Jessica Wetterling (V): Ordförande! Nej, det gör vi ju inte. Men jag instämmer i Ann Lindes tolkning. Jag ville egentligen mest fråga om Ann Linde fortfarande anser att Sverige har några av världens tuffaste exportregler.

Ann Linde: Herr ordförande! Svar ja.

Malin Björk (C): Ordförande! Tack, före detta statsrådet, för redogörelsen! Jag har fått svar på de frågor jag hade.

Gudrun Brunegård (KD): Herr ordförande! Tack för svaren så här långt! Jag vill gärna gå tillbaka till hur situationen såg ut. Vi hade under en ganska lång tid sett en massiv upprustning och ansamling av ryska trupper runt omkring Ukrainas gräns. Det var ett väldigt instabilt läge, och det var en stor oro för vad som skulle ske och på vilket sätt det skulle ske. Man såg även ryska trupper på belarusiskt territorium vid Ukrainas gräns som samlades där.

Hade det föranlett några överväganden i Regeringskansliet att det kunde finnas skäl till att man kanske skulle bli tvungen att ompröva den tidigare svenska hållningen när det gällde vapenexport till Ukraina som stöd?

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Jag skulle vilja säga så här: Eftersom vi var mycket medvetna om just de här truppförstärkningarna både längs gränsen och i Belarus som ledamoten hänvisar till förbereddes en rad olika scenarier. Det var ett stort antal möten med det säkerhetspolitiska rådet och med de ansvariga myndigheterna.

Men jag känner inte att jag kan gå in på exakt vilka scenarier vi hade och vad de skulle leda till, för det skulle bli för mycket av spekulation och så vidare nu när vi vet hur situationen utvecklade sig.

Gudrun Brunegård (KD): Då vill jag bara återigen citera uttalandet från den 13 februari: ”Jag kan inte tänka mig att det är en möjlighet för Sverige”, alltså att exportera vapen. Men hur förklarar då före detta statsrådet att det trots detta kraftfulla uttalande emot vapenexport ändå gick att besluta om krigsmateriel till Ukraina den 28 februari?

Ann Linde: Ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Faktum är att vid det tillfället kunde jag inte ens tänka mig att vi skulle ansöka om medlemskap i Nato. Att jag skulle tänka mig att vi skulle ändra våra extremt strikta vapenexportregler elva dagar innan invasionen var ett faktum – det fanns faktiskt inte i mitt huvud.

Jag kan också återge vad Liberalernas Allan Widman sa vid tillfället. Han sa med tanke på vår lagstiftning om exportförbud: ”Det här kanske vi kan krångla oss förbi, men sådant tar tid. Så säger alltså Liberalernas försvarspolitiska talesperson Allan Widman, som i stället tror på att låna ut pengar till Ukraina.”

Det var alltså inte så att det bara fanns en socialdemokratisk syn på detta, utan detta är den syn på vapenexport som har gällt mycket brett i Sveriges riksdag bland partierna, vilket detta uttalande visar.

Jan Riise (MP): Herr ordförande! Tack, före detta statsrådet! Jag har egentligen fått svar på det jag hade funderingar kring. Det handlade framför allt om tiden innan och att kristallkulan och övrig information, vilken den nu var, faktiskt inte var så glasklara som man skulle kunna föreställa sig. Jag tackar för dessa upplysningar.

Malin Danielsson (L): Ordförande! Tack, före detta statsrådet! Vi har ju en väldigt tuff vapenexportlagstiftning, vilket vi är glada för. Men det finns också inom den vissa möjligheter som riksdagen var förutseende och tänkte på när den stiftade denna lag.

Jag funderar lite så här i efterhand om före detta statsrådet någonstans har övervägt om hon hade kunnat vara något mer balanserad än att säga: Jag kan inte tänka mig att det är en möjlighet för Sverige. Om man tittar i det underlag som fanns från Regeringskansliet ser man att det snarare uttrycks så här: Vad gäller förfrågningar om eventuellt svenskt stöd behöver som bekant Sveriges strikta exportkontrollregelverk beaktas. Det är en något mjukare och kanske mer balanserad formulering. Är det något som statsrådet så här i efterhand hade tyckt var mer lämpligt att uttrycka vid tillfället?

Ann Linde: Ordförande! Tack, ledamoten, för frågan! Nej, det tycker jag inte. Man måste dessutom vara medveten om att det är en sak att få talepunkter från UD där man säger att vi ska ”beakta” så och så och en annan sak att i en intervju försöka förklara det så att de som sitter och tittar på tv begriper vad man säger.

Och jag kunde inte tänka mig att Sverige faktiskt skulle ta ett sådant historiskt beslut, för vi trodde ju inte heller att det skulle bli en fullskalig invasion. Bedömningen var att Ryssland inte kommer att klara att göra en fullskalig invasion med det antal trupper man hade. Och det gjorde man ju inte

heller! Nu är man inne på över ett år av krigande, men man trodde från rysk sida att det skulle gå väldigt snabbt och lätt.

Så nej, jag ångrar inte det jag sa, och ja, jag tycker att det jag sa är balanserat.

Vice ordföranden: Det finns nu möjlighet för en andra frågeomgång.

Ulrik Nilsson (M): Herr ordförande! Vi rör oss här omkring två korta meningar, egentligen. Den ena är den där tidigare utrikesministern säger: Jag kan inte tänka mig att det är en möjlighet för Sverige. Det gäller alltså vapenexport. Den andra är: Vi kan inte ändra våra vapenexportregler för att det är konflikt. Det står inte riktigt så, men detta är egentligen utgångspunkten.

De här två meningarna antyder att det mer eller mindre är ett ovillkorligt hinder, vilket det ju inte är. Och det visar sig sedan, bara några dagar senare, att det gick bra att exportera.

Jag har all respekt för att utrikesministern ägnar sig åt diplomati, men det kan ju inte vara en framgångsfaktor för svensk diplomati att fara med uttalanden som inte är fullt i överensstämmelse med situationen. Den 13 februari görs de här bägge uttalandena, och den 28 februari – var det väl – beslutade man att skicka vapen. Någonstans däremellan utvecklas naturligtvis situationen i Ukraina. Men fortfarande är det så att uttalandet den 13:e kan uppfattas performativt, och därför bör man vara försiktig med att avvika från talepunkter och annat.

Jag skulle fortfarande vilja att den tidigare utrikesministern värderade frågan om man gjorde övervägandet att detta faktiskt av Ukraina kunde uppfattas som ett avståndstagande från svensk medverkan eller svenskt stöd till Ukraina.

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag tycker att det är en spekuliation som går alldeles för långt och dessutom är helt felaktig. Det som jag faktiskt sa var att jag inte kunde tänka mig att vi skulle skicka vapen med anledning av våra strikta regler, för all tidigare praxis – inklusive uttalanden i KU – har pekat på att vi ska följa den oerhört strikta vapenexportkontroll som Sverige har haft.

Att det sedan ändrade sig, det var efter den fullskaliga invasionen den 24 februari. Om man inte tar hänsyn till det ... Och då vill jag bara påpeka att i Tyskland, till exempel, började man skicka hjälmar, men sedan ändrade man sig till att skicka Leopard. Alltså, man har i land efter land efter land ändrat sig. Att detta skulle ha någon påverkan den 13 februari på vad Ukraina gjorde eller inte gjorde finner jag är en spekuliation som är intill osannolikhetens gräns.

Ulrik Nilsson (M): Ska man då uppfatta den tidigare utrikesministerns svar på den här frågan som att i återblick borde det också ha sagts någonting, en mening till, om att så som läget är just nu är det svårt att tänka sig, men om ...?

Det fanns väl ett antal scenarier. Naturligtvis var det ingen som hoppades på att det skulle bli en fullskalig invasion, men det fanns ju bedömare som såg att det fanns en uppenbar risk att stormaktsambitioner skulle slå igenom.

Vad den tidigare utrikesministern säger är att när invasionen blev ett faktum så ändrades hela bedömningsgrunden. Kunde det inte ha varit läge att även tio elva dagar före invasionen göra den reservationen att så som läget är just nu är det kanske inte möjligt, men det är inte ett ovillkorligt hinder? Det är ju kring den frågan vi egentligen rör oss här. Hur kunde man ha förberett den allmänna opinionen för den här förändringen?

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för ytterligare frågor!

Jag påpekar igen att jag har aldrig sagt att det var ovillkorligt. Vad det här handlar om och vad jag säger är att jag gjorde bedömningen att vi inte skulle ändra den praxis som vi har haft i flera årtionden för att det är en konflikt.

Och varför skulle jag sitta och krigsspekulera i Agenda? Varför skulle jag gå emot uttryckliga önskemål från den ukrainska regeringen och elda på ett krigsscenario genom att säga att vi tror att det ska bli en invasion, vilket vi inte trodde, och att vi då kan skicka vapen och därmed bidra till den upphetsade situationen, när vi fortfarande vid detta tillfälle inte hade uteslutit att det skulle kunna bli en diplomatisk lösning, som ju bland annat Frankrike trodde på?

Nu blev det ju inte så. Men vi trodde att alla diplomatiska möjligheter måste användas för att undvika en fullskalig invasion. Tyvärr misslyckades ju de försöken, bland annat av Frankrike, och det blev en fullskalig invasion. Men det hade varit ytterst, ytterst olämpligt av en utrikesminister att sitta och krigshetsa och krigsspekulera i ett tv-program som ses av så många och också uppfattas av ambassader runt om i landet.

Gudrun Brunegård (KD): Herr ordförande! Tack för ytterligare kött på benen när det gäller resonemangen omkring den här mycket svåra situationen!

Det sista inlägget från den tidigare utrikesministern får mig att undra: Var det rent av så att utrikesministern i det läget försökte tona ned risken för ett fullskaligt krig genom sitt uttalande?

Ann Linde: Herr ordförande! Tack, ledamoten, för frågan!

Nej, det var det inte. Vi sa hela tiden att det kommer att ske någonting, det är vi helt på det klara med. Det sa jag i alla de här presskonferenserna och så vidare och i riksdagen, som jag hänvisade till i mitt inledningsanförande. Men vi trodde ju inte – i likhet med i stort sett alla andra europeiska länder, förutom Storbritannien och några enstaka andra – att det skulle bli en fullskalig invasion. Det berodde bland annat på att man inte hade tillräckligt med militär för att ta över hela Ukraina, det till ytan största landet i Europa, och kunna hålla det, vilket ju också var en riktig bedömning. Men bedömningen som Putin gjorde var ju en helt annan.

Just detta är ju inte föremål för konstitutionsutskottets granskning, utan det är bara för att ge ett mer tydligt svar till ledamoten.

Susanne Nordström (M): Herr ordförande! Tack så mycket, före detta utrikesministern!

Den före detta utrikesministern sa någonting om att president Zelenskyj – jag vet inte om jag uttalar hans namn rätt, men du förstår vem jag menar –

hade sagt någonting om att han inte ville ha vapen för att han inte ville elda på konflikten. När ungefär, eller när, gjorde han det uttalandet?

Ann Linde: Ordförande! Tack, ledamoten, för frågan!

Nej, han sa inte att han inte ville ha vapen. Det var under Münchenkonferensen som president Zelenskyj och utrikesminister Kuleba uttryckligen bad regeringarna att sluta att hetsa att det skulle bli en fullskalig invasion därför att det höll på att totalt förstöra Ukrainas ekonomi.

Ju mer man talade om att det kommer att bli en fullskalig invasion, desto fler företag drog sig ur Ukraina. Flera investerare avslutade investeringar. De var helt förtvivlade över att man, som ledamoten kanske minns, gång på gång satte ett datum från länder som trodde på den fullskaliga invasionen. I december skulle det ske, i januari skulle det ske, i februari skulle det ske. Det skedde inte vid de tillfällena.

Detta förstörde Ukrainas ekonomi. Därför var man så desperat att man bad: Sluta med detta! Och då var det inte aktuellt att skicka vapen; det var ju när den fullskaliga invasionen hade börjat. Då hoppades ju fortfarande Ukraina på att det inte skulle bli en fullskalig invasion och att man kunde gå tillbaka till att bygga upp sin ekonomi, som hade blivit förstörd av detta.

Detta skedde som sagt på Münchenkonferensen, där jag och Kuleba var närvarande. Detta var alltså helgen innan själva invasionen.

Susanne Nordström (M): Om jag förstår det rätt: Den här Münchenkonferensen, var det den du menade var en vecka innan invasionen?

Ann Linde: Fyra dagar.

Gudrun Brunegård (KD): I utskottet är vi ju väldigt intresserade av tidslinjer, och nu blir jag lite nyfiken. Var alltså den här konferensen mellan Agenda-medverkan och invasionen, alltså efter uttalandet i Agenda?

Ann Linde: Ordförande! Tack, ledamoten, för frågan!

Ja, det var ungefär en vecka efter Agenda.

Vice ordföranden: Tack så mycket för det! Då ser jag inga fler frågor runt bordet. Vi tackar före detta utrikesministern Ann Linde så mycket för att hon har kommit hit i dag och medverkat.

Bilaga B5 Energi- och näringsminister Ebba Busch

Torsdagen den 27 april 2023

Granskningsärende 21 – Beredningen av lagförslag om sekretess i ärenden om elstöd (se avsnitt 2.6)

Ordföranden: Klockan är 10.30, och konstitutionsutskottet återupptar sitt sammanträde.

Vi hälsar energi- och näringsminister Ebba Busch välkommen till konstitutionsutskottet för utfrågning i ärendet om beredningen av lagförslag om sekretess i ärenden om elstöd.

Vi hälsar också rättschef Maria Jonsson välkommen.

Vi börjar med att ge statsrådet möjlighet till en inledning i ärendet.

Ebba Busch: Fru ordförande och ledamöter av utskottet! Jag är här i dag för att svara på era frågor vad gäller beredningen av lagförslag om sekretess i ärenden om elstöd.

Vid min sida har jag som sagt rättschefen i Klimat- och näringsdepartementet, Maria Jonsson.

När regeringen tillträdde i mitten av oktober förra året var det mycket brådskande att få elstödet på plats. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina hade medfört stora konsekvenser för energisektorn i hela Europa och påverkat energiförsörjningen, inte minst inom Sverige. Det här ledde till att svenska konsumenter riskerade att drabbas ännu hårdare av extrema energipriser vintern 2022/23, under den period då hushållen normalt har den högsta elförbrukningen.

För att stötta hushållen i denna situation bedömdes det att elstödet behövde börja betalas ut senast i februari 2023.

Kort efter regeringens tillträde lämnade Affärsverket svenska kraftnät in en ansökan till Energimarknadsinspektionen om att använda flaskhalsintäkter för att finansiera nödatgärder för elkunderna. I samband med detta framförde Svenska kraftnät att någon annan myndighet behövde hantera ett uppdrag om utbetalning av elstöd eftersom Svenska kraftnät inte har några system för att hantera kundrelationer.

Regeringen gjorde då bedömningen att Försäkringskassan skulle betala ut elstödet eftersom den myndigheten har, ja, stor erfarenhet och kunskap om utbetalning till medborgarna.

De första utkasterna till en förordning om elstöd till konsumenter togs fram i slutet av oktober 2022. Behovet av sekretess diskuterades då löpande i samband med att olika alternativ för hantering av elstödet övervägdes.

De uppgifter om enskilda som enligt förordningsförslaget skulle lämnas från elnätsföretagen till Försäkringskassan bedömdes då vara så skyddsvärda att de behövde omfattas av sekretess. Uppgifterna skulle samlas in direkt från elnätsföretagen utan att kunderna hade möjlighet att förhindra att uppgifterna lämnades in.

Arbetet med att ta fram promemorian Sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om högkostnadsskydd för elanvändare och slopad kontrolluppgiftsskyldighet påbörjades därför några dagar innan den gemensamma beredningen av ett utkast till förordning om elstöd till konsumenter inleddes.

Det var nödvändigt att sekretessbestämmelserna fanns på plats inför att utbetalningarna av elstödet skulle kunna påbörjas i februari 2023. Det här ledde till att lagstiftningsärendet behövde hanteras så snabbt som möjligt, vilket krävde ett skyndsamt förfarande för beredning.

Givet att ärendet innebär en inskränkning i en av samhällets mest grundläggande principer, rätten att ta del av allmänna handlingar, var det oerhört viktigt att alla centrala moment i beredningsprocessen fullföljdes. Samtidigt innebar situationen att remisstiden för att inhämta synpunkter på förslagen behövde bli kort.

De promemorior som låg till grund för lagstiftningsärendet skickades på remiss till bland annat de aktörer som var mest berörda liksom sådana instanser som normalt ges tillfälle att lämna synpunkter på förslag till sekretessbestämmelser.

Större delen av remissinstanserna har inkommit med remissyttranden, och de instanser som får anses vara mest berörda har lämnat välmotiverade yttranden. Berörda myndigheter har dessutom fått ta del av förslagen under hand, och eventuella synpunkter har hanterats löpande i arbetet.

Lagrådets yttrande har inhämtats och beaktats i propositionen. Hanteringen av lagstiftningsärendet skedde i enlighet med promemorian Propositionshandboken och promemorian Samrådsformer i Regeringskansliet. Förslaget var dessutom föremål för politisk samordning.

Beredande utskott i riksdagen, i det här fallet konstitutionsutskottet, har inte haft några invändningar mot regeringens bedömning att det funnits särskilda skäl för att lämna det aktuella förslaget med förkortad motionstid. Utskottet har heller inte sett skäl att vidta ytterligare beredningsåtgärder utan har ansett att underlaget var tillräckligt för att ta ställning i frågan. Talmannen har ställt proposition till beslut, och riksdagen har beslutat i enlighet med konstitutionsutskottets förslag.

Med hänsyn till ärendets mycket brådskande natur får beredningskravet i regeringsformen anses vara tillgodosett i detta fall. Det aktuella lagstiftningsärendet är en konsekvens av en exceptionell situation som har hanterats under stor tidspress. Det har alltså funnits sådana starka skäl som krävs för att i undantagsfall avvika från gängse rutiner när det gäller framför allt remisstiden. Tidsramarna var redan i utgångsläget extremt pressade. Det fanns alltså inte utrymme för att genomföra ytterligare framförhållning och beredskap och genom det undvika en brådskande beredning.

Med den inledningen, fru ordförande, är jag självklart beredd att svara på ledamöternas frågor.

Ordföranden: Vi börjar med anmälade parti.

Malin Björk (C): Ordförande! Tack, energi- och näringsministern, för att du har kommit hit för att svara på utskottets frågor!

Ja, som ministern var inne på handlar det här om hur regeringen har hanterat elstödet till svenska hushåll och det efter en valrörelse där nuvarande regeringspartier lovade svenska folket snabba åtgärder och snabb kompensation för de höga elpriser som följde efter Rysslands invasion av Ukraina.

Det stod ju redan under valrörelsen klart att elpriserna, särskilt under den vinter som skulle komma, skulle göra det väldigt tufft för landets hushåll och även för företagen. Den vetskapen gjorde att den förra regeringen i augusti gav Svenska kraftnät i uppdrag att hos Energimarknadsinspektionen ansöka om att få använda så kallade flaskhalsintäkter för att kompensera hushållen för de höga elpriserna. Det här var ett arbete som sedan fullföljdes av den nya regeringen, som tillträdde i mitten av oktober.

Det vi i KU granskar i det här ärendet är hur beredningen har skötts av den lagstiftning som lades fram för riksdagen i januari i år och som föreslog att uppgifter om elstöd till hushåll ska beläggas med sekretess i 20 års tid.

Av tidigare KU-uttalanden framgår att regeringsformens beredningskrav är av väsentlig betydelse i samtliga ärenden där regeringen fattar beslut, även brådskande sådana. Det innebär bland annat att remisstiden är så väl tilltagen att remissinstanserna ges en reell möjlighet att överväga förslagen.

I en granskning 2019 uttalade KU att genom att upprätthålla beredningskravet skapas förutsättningar för kvalitet i lagstiftningsarbetet. Samtidigt framhölls att behovet av brådskande beredningar i alla fall i viss utsträckning bör kunna undvikas genom god framförhållning och beredskap. Och man underströk vikten av att regeringen och Regeringskansliet är insatta i olika frågeställningar för att så långt som möjligt kunna bereda ärenden enligt normala rutiner.

Vad gäller beredningen av den så kallade pandemilagen kom KU i sin granskning – det här var 2021, då – fram till att tidsfristerna för remissinstanser och för Lagrådet hade blivit extremt korta, och det hade kunnat undvikas om regeringen i ett tidigare skede påbörjat arbetet med att ta fram lagen.

Vad hände då i höstas efter att energi- och näringsministern hade tillträtt som departementschef i oktober? Ja, ministern har ju redogjort här för att det ... Snabbt fick ju det här ... gick det i väg, det här uppdraget om att använda flaskhalsintäkterna. Man påbörjade även arbetet med förordningen i slutet av oktober. Den här förordningen utfärdades sedan i december. Men man hade ju redan från början, i samband med att man började jobba med förordningen som ministern nämner, inriktningen att det var Försäkringskassan som skulle betala ut det här stödet.

Sedan dröjde det ytterligare en månad efter det att förordningen hade börjat arbetas med, fram till den 25 november, innan arbetet inleddes med att ta fram den lagstiftning som klubbades i riksdagen i januari – alltså den om sekretess för uppgifterna om elstöd.

Efter det blev det väldigt ont om tid, som vi vet, för remissinstanserna. Det skickades ju ut pm i två olika omgångar och slutligen till Lagrådet, och de fick

då oerhört kort om tid för att analysera förslaget och komma med välgrundade synpunkter. Vid något tillfälle var det bara en halv dag som remissinstanserna fick på sig.

Min första fråga till ministern är helt enkelt hur det kom sig att det dröjde en månad från det att man började arbeta med förordningen till att lagstiftningsarbetet med den här lagen som klubbades sedan i januari påbörjades. Då vill jag veta lite närmare hur man arbetade på departementet och hur det arbetet organiserades och om man i ett inledande skede, alltså direkt när man började jobba med förordningen, gjorde en analys av vad förordningen med den här inriktningen att Försäkringskassan ska sköta utbetalningarna faktiskt innebär – då naturligtvis även juridiskt och med hänsyn till sekretessen. Vilka kompetenser kopplades in på Regeringskansliet, och hur såg kontakterna med Försäkringskassan ut? Vilka befattningshavare kontaktades där under det här arbetet?

Ebba Busch: Ja, det finns ju några tidsintervall som kanske kan vara av särskilt intresse för konstitutionsutskottet i dag som jag tänker försöka redogöra för väl.

Jag börjar med att bekräfta det som är Björks fråga här kring Försäkringskassan och inriktningen för att det ändå skulle vara den utbetalande myndigheten.

Det är ju så, det kan vara gott att veta, att den typen av elstöd som har nått svenska hushåll nu i en första omgång och kommer att nå hushållen i en andra omgång och som för första gången någonsin ges även till företag inte är standard. Det är inte lagligt att använda medel för kapacitetsavgifter, att återföra det till konsumenter på det här sättet, utan det är ett krisramverk och en krisförordning från EU som möjliggör att den svenska regeringen och Sverige kan stötta hushåll och företag på det här sättet. Det gör också naturligt att vi har ingen myndighet som sedan tidigare har erfarenhet av att hantera stöd på det här sättet.

Vi behövde först rigga ett system för utbetalning. Först när det skett, när man tagit fram modell, upplägg och system för detta, först då stod det klart vilka slags uppgifter om enskildas personliga förhållanden som Försäkringskassan skulle behöva få del av och att överlämnandet av de här uppgifterna skulle behöva ske automatiskt utan hushållens medgivande.

Det var då som behovet av sekretess för dessa uppgifter blev uppenbart. Det handlar ju om två delar – det är dels frågan om förbrukning och dels, vidare därefter, frågan om anläggnings-id.

Det tar en tidsram för Försäkringskassan att se över vilket system de behöver ha för att kunna betala ut det här på ett fullgott och säkert sätt. Och utifrån det, när det stod klart, var det möjligt för oss att dra slutsatser om vilken typ av uppgifter om enskildas personliga förhållanden som skulle behöva lämnas ut. Utifrån det kunde vi då gå vidare med och ta vid i arbetet kring sekretess. Men det är förklaringen till tidsramen runt den 25 november.

Malin Björk (C): Ordförande! Tack, ministern, för de svaren! Jag noterar också ... Vi har fått en tidslinje, mycket föredömligt av vårt kansli här på KU,

över de olika tillfällena och vad som hände. Det är sådant som departementet har svarat till oss tidigare, skriftligen. Där framgår att 3 november gav regeringen ett uppdrag till Försäkringskassan och Svenska kraftnät att vidta förberedande åtgärder i syfte att möjliggöra utbetalningar av högkostnads-skydd till elkunder i Sverige.

Det är, som jag förstår det, själva it-aspekten på det här ärendet, det vill säga Försäkringskassan, it, har ett avancerat system för olika typer av utbetalningar, som ministern har varit inne på tidigare. De har då fått det här uppdraget att titta på hur det ska göras. Men det är ju själva den tekniska analysen när man bestämmer sig för att Försäkringskassan ska få det här uppdraget.

Jag funderar över den juridiska analysen, därför att även om man inte vet exakt hur själva det tekniska systemet ska utformas är det rätt ... Om man bara tänker lite förstår man att Försäkringskassan, som är en egen myndighet, kommer att behöva hämta in uppgifter om elanvändning från ett annat håll. Det innebär att det kommer in uppgifter till Försäkringskassan som då automatiskt blir allmänna handlingar, och då måste man fundera över om de ska vara offentliga eller inte.

Då funderar jag helt enkelt på hur det kommer sig att departementet inte redan i ett inledande skede, när man funderar över de tekniska aspekterna, också funderar över de juridiska aspekterna och faktiskt börjar jobba rent praktiskt med att förbereda och fundera över den lagstiftning som sedan resulterar i den här propositionen om sekretess.

Jag noterar också att den 25 november, som jag nämnt tidigare, inleds arbetet med att ta fram den här första promemorian, som går ut på att man vill sekretessbelägga de här uppgifterna om hushållens elanvändning. Och det sker i nära anslutning till att gemensam beredning av ett utkast till förordningen börjar inledas, det vill säga den gemensamma beredningen innebär att andra departement också får del av det här. Det kan ju framstå som att det egna departementet inte har funderat över den här aspekten, men när andra departement kommer in i beredningen upptäcker man det här. Jag vill gärna att ministern utvecklar detta lite ytterligare.

Ebba Busch: I korthet: Självklart var det här aspekter som tittades på på huvudansvarigt departement och som bereddes inom ramen för Regeringskansliets gängse rutiner både på det ansvariga departementet och sedan vidare på den gemensamma beredningen, som påpekas här.

Arbetet med möjliga vägar framåt påbörjades omedelbart, men det är inte förrän vi vet Försäkringskassans förslag till upplägg eller det system som de behöver använda och bedömer är möjligt för att kunna betala ut till hushållen som vi med säkerhet vet vad vi har att förhålla oss till och därmed kan gå vidare skarpt med det arbetet.

Hans Ekström (S): Tack, statsrådet, för att du kommer hit och svarar på frågor och för svaren så här långt! Även jag kommer att koncentrera mig just på den här beredningsfrågan, därför att det är klart att den här frågan var aktuell redan under valrörelsen. Och ganska omfattande löften utdelades under valrörelsen.

Jag förutsätter naturligtvis att regeringen och statsrådet var väl förberedda för att det här var någonting man skulle ta tag i direkt efter regeringsskiftet den 18 oktober.

Då kan man se att hela beredningsprocessen är cirka två månader. Det som då gör att man väl höjer ögonbrynen är att väldigt viktiga remissinstanser, för att man ska få hög kvalitet på lagstiftningsprodukten, får tre timmar på sig att svara på remisstiden. Tycker statsrådet att det är en god beredning av ett regeringsärende?

Ebba Busch: Tack så mycket för frågan från Ekström! Jag vill börja ändå med att återkomma till frågan om att regeringen alltså har följt alla centrala moment i beredningsprocessen, även om tidsfristerna har varit korta. Och det här är en fråga som regeringen självklart väger in väldigt, väldigt tungt. Vi respekterar beredningsprocesserna. Det är så det måste gå till. Det är också det vi har förhållit oss till här.

Vi förstår också Lagrådets kritik och har hanterat den utifrån vad som har varit möjligt, och vi understryker verkligen den vikt som vi lägger vid Lagrådets yttrande i det här läget.

Vill också understryka att lagstiftningen har röstats igenom av riksdagen. Beredande utskott, konstitutionsutskottet, har då ansett att underlaget varit tillräckligt för att riksdagen skulle kunna ta ställning i frågan. Det har funnits reservationer men som inte har berört frågan om beredning eller invänt i beredningsfrågan tydligt, vilket ju också har funnits som en extra ... Det är det upplägget vi har och ska följa. Och där det i andra instanser har bedömts att man har behövt inhämta ytterligare underlag, det har beredande utskott i det här fallet inte bedömt. Noterar att det heller inte har funnits specifika yttranden kring att det skulle ha behövts i detta läge från någon part i det beredande utskottet.

Vi tillstår att tidsfristerna har varit mycket korta. Det är inte ... Vi vet väl i den här kretsen att det inte är någonting som är detaljreglerat, men vi har en väl utbyggd praxis för vad tidsramarna vanligtvis ska vara, vad som är brukligt. Och det är någonting som vi önskar följa. Men i det här läget har det varit motiverat med de här väldigt förkortade tidsfristerna, där vi ändå har kunnat ta hänsyn till varje del i beredningsprocessen och också då kunnat beakta det som har inkommit av remissinstanserna.

Hade man valt ett annat upplägg för tider då hade heller inte det här stödet nått hushållen i slutet av februari, när vi visste att behovet var som störst.

Hans Ekström (S): Det är ändå så att den totala beredningsprocessen är två månader och att remissinstanserna då får tre timmar. Och skälet till att riksdagen inte hade synpunkter eller i alla fall en diskretion, som mitt parti hade inför behandlingen i konstitutionsutskottet, var ju det att vi tänkte på dem som var mottagare, nämligen att utskottet inte skulle fördröja ärendet ytterligare. Det var skälet. Det var inte att vi tyckte att, oj, beredningen är toppen, utan vårt konstaterande var att om vi vill se till att beredningen blir tillräckligt bra kommer de som har behov av pengarna få det senare. Jag menar att den här balansen mellan två månader, tre timmar och att KU inte kunde

komplettera beredningen är anmärkningsvärd. Menar statsrådet att kvaliteten på lagstiftningen inte påverkats av det här?

Ebba Busch: Jag vill vara tydlig med att det här är ett avsteg i ett särskilt fall och är inte någonting som kommer att vara standard på något vis. Men vi har haft ett exceptionellt läge för våra hushåll, och det har motiverat den snäva tidsramen, precis som Ekström själv understryker här. Det är också det som gjort att man mot bakgrund av den tuffa situationen kunde se att det ändå var acceptabelt även om det inte var önskvärt.

Jag vill också understryka att merparten av remissinstanserna har yttrat sig – 27 av 38 på den första promemorian och 24 av 33 på den andra. De yttranden som har kommit in har överlag varit väl motiverade, och jag menar att vi har haft en tillräcklig möjlighet att kunna hantera dem på ett nogsamt sätt.

Regeringens beredning av propositionen har ifrågasatts bland annat av Lagrådet. Det väger tungt för oss. Men noterar att konstitutionsutskottet inte såg att det fanns skäl att vidta ytterligare beredningsåtgärder utan ansåg att det fanns ett tillräckligt underlag för att kunna ta ställning till förslagen. Vad som hade kunnat vara önskvärt av ytterligare tid finns i ena vågskålen. Vad som anses vara tillräckligt för att kunna skriva fram en god produkt menar jag har varit mött och möjligt att uppnå för oss i detta.

Matheus Enholm (SD): Tack för svaren så här långt! Jag har fått svar på flera av mina frågor, men jag skulle ändå vilja ge energi- och näringsministern möjlighet att utveckla svaren lite grann.

I ärendet har det framgått att regeringen var angelägen att hålla den ursprungliga tidsplanen för elstödet. Som en del i det har det, som statsrådet framhållit, varit tämligen kortvarig beredningstid. Men när propositionen behandlades i KU godtog dock KU detta, precis som statsrådet anförde i sin inledning och flera redan har varit inne på. Då anförde KU: ”Regeringens beredning av propositionen har ifrågasatts av bl.a. Lagrådet. Utskottet ser dock inte skäl att vidta ytterligare beredningsåtgärder utan anser att det har ett tillräckligt underlag för att kunna ta ställning till förslagen.”

Ser statsrådet så här i efterhand att något hade kunnat göras annorlunda? Och vilka risker fanns det om man inte höll den ursprungliga tidsplanen?

Ebba Busch: Vill börja med att sätta den här hanteringen också i relation till dem vi är satta att stötta och hjälpa i detta svåra läge i och med att det har påverkat den tidsram som vi satt och det som har gjort att vi har motiverat att följa alla delar av beredningsprocessen, säkerställa att vi har fullgott underlag, tillräckligt för att kunna skriva fram en god produkt, men samtidigt hålla ett mycket högt tempo och motivera de korta tidsfristerna.

Vi har då haft en situation med energikrisen, som drabbat hushållen mycket stort. Ordförande, jag kommer inte att djupa länge i detta, men det är viktigt att sätta all denna formalia och tidsfristen i relation till vad verkligheten var för svenska folket.

Om vi tar en normal villa i södra Sverige med direktverkande el för sin uppvärmning, som förbrukar ungefär 1 200 kilowattimmar i september månad,

så fick man i september 2020 betala uppåt 800 kronor, 759 kronor för att vara exakt, för sin el, och då är elnätsavgiften inte inräknad i detta – 759 kronor. I september 2022, alltså precis innan vi tog över i regeringsställning, var samma kostnad 3 900 kronor. Det är många gånger fler ... det som har varit den ordinarie nivån för hushållen. Detta är i september, en varm månad i södra Sverige, med förväntad låg förbrukning.

Inför vintern, när förbrukningen blir högre av naturliga skäl, visste vi inte hur illa det skulle bli – hushåll som kanske måste förbruka 3 000 kilowatt-timmar i stället för att ha det tillräckligt varmt hemma med familjen, som får en elräkning en enskild vintermånad på bortåt 10 000 kronor. Det märks för en undersköterska. Det märks för en polis. Det märks för en lokalvårdare. Det märks för de flesta med en stadig inkomst, för att inte säga ännu mer för dem som av någon anledning står utanför arbetsmarknaden, är föräldralediga eller har ännu tuffare ekonomisk situation – för att inte säga om man bara står med en inkomst i hushållet.

Det är de proportionerna som vi hade att navigera i. Det var också det som gjorde att vi motiverade tidsramen: slutet av vintern, februari 2023.

Vi vet också, och såg rapporterna om, riskerna för ytterligare konkurser för företag – men också risken för att ännu fler hushåll skulle hamna hos kronofogden eller i en knepig, svår ekonomisk situation.

Så till själva frågan om ... i detaljer kring tidsramen. Vi hade en jul och ett nyår även 2022 – det tycks vara ett återkommande koncept – och det vållade problem för den här tidsramen. Hade vi gått efter jul och nyår med detta hade vi också hamnat in i våren. Det skulle gå att säga mycket kring detaljer gällande datumen här, men detta är det stora, övergripande som påverkade att vi satte en så snäv tidsram på slutet.

Ordföranden: Tack för det! Följdfråga, Matheus Enholm? Inte det. Då går vi vidare till Erik Ottoson från Moderaterna.

Erik Ottoson (M): Tack så mycket, fru ordförande! Tack så mycket, energi- och näringsministern, för svaren på frågorna så här långt!

Inför den här utfrågningen har det varit frågor och svar skriftligen mellan KU och departementet i flera omgångar. Det har gjort att vi har kunnat skapa oss en bild av ungefär hur tidslinjen ser ut. Till att börja med ska man väl konstatera att sekretessfrågan rent materiellt består av två delar; det är dels anläggnings-id, dels enskilda konsumenters elkonsumtion.

Den första frågan är om jag har förstått det skriftliga underlaget rätt i att det var just frågan om anläggnings-id som kom att bli den avgörande frågan för att regeringen bedömde att det här behövde sekretessbeläggas, och att man då också inkluderade konsumtionen i detta. Anläggnings-id är ju information som har ett visst skyddsvärde och som finns på andra myndigheter, där den då är sekretessbelagd just för att den har ett visst skyddsvärde. Är det korrekt uppfattat att det så att säga var den avgörande faktorn, att anläggnings-id behövde ingå i det som överlämnades till Försäkringskassan och som skulle bli en allmän handling? Det är den ena frågan.

Sedan är det så att den här remissen överlämnades från Infrastrukturdepartementet på fredagen den 16 december, men tidigare under dagen – jag förstått det som – försökte Infrastrukturdepartementet få tag på så många remissinstanser som möjligt för att varsko dem om att remissen nu kommer, att det är ont om tid och om att man mitt på dagen på måndag kommer att behöva få någon form av svar. Det ligger i vårt skriftliga svar, men frågan där är: Gjordes det något urval i vilka man hörde av sig till, eller försökte man höra av sig till alla man så att säga kunde få tag på? Det är ju inte så att alla alltid svarar i telefon.

Sedan, slutligen: Är det så att statsrådet ser någon omständighet under vilken det hade varit möjligt att konstatera att den här sekretessbestämmelsen behövdes tidigare än vad som faktiskt gjordes?

Ebba Busch: Jag ska notera här för att kunna svara på ett så fullgott sätt som möjligt.

Tack så mycket, Erik Ottoson, för dessa frågor! Jag börjar med frågan om anläggnings-id. Det här är ju ett komplext ärende, vilket har märkts inte minst i utmaningarna att få en så pedagogisk rapportering som möjligt om detta via medierna, vilket gör det möjligt också för medborgarna att hänga med i detta. Det är ett viktigt och korrekt påpekande att understryka att vi har två delar i sekretessen här, både kring förbrukningen och kring anläggnings-id.

Jag börjar med att säga att departementet till att börja med inte hade skäl att göra bedömningen att anläggnings-id var helt centralt för att Försäkringskassan skulle kunna genomföra utbetalningen. Det står klart den 15 december. I sitt remissvar gällande utkastet till förordningen om elstöd angav Försäkringskassan att bestämmelsen om elnätsföretagens uppgiftsskyldighet borde kompletteras så att företagen även skulle förse Försäkringskassan med uppgift om anläggnings-id.

Remissvaret föranledde kompletterande frågor till Försäkringskassan om varför dessa uppgifter var nödvändiga för betalningen, och först den 15 december står det klart att det var omöjligt för Försäkringskassan att betala ut elstödet utan att också ha tillgång till uppgifter om anläggnings-id. Fram till den dagen hade vi alltså inte anledning att överväga någon sekretessbestämmelse för dessa uppgifter – vilket delvis också tankar in på Björks tidigare fråga kring tidsramarna och när departementet och också Regeringskansliet i stort förberedde för den del som rör sekretessen. Och ja, det har varit avgörande för delar av den här tidsramen och den tidslinje som följer av detta.

Så till frågan om den 16 december, då det från Regeringskansliets sida görs en väldig hand... en väldigt konkret handpåläggning, så att säga, för att sätta remissinstanserna i standby och ge dem så goda förutsättningar som möjligt trots den snäva tidsramen. Med hänsyn till den korta remisstiden kontaktade departementet följande remissinstanser – och jag ämnar faktiskt dra dem, givet att vi har fler som också lyssnar på detta i dag:

Affärsverket svenska kraftnät, Domstolsverket, Ellevio AB, Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, Fortifikationsverket, Försvarsmakten, Försäkringskassan, Integritetsskyddsmyndigheten,

Justitiekanslern, Kammarrätten i Stockholm, Konsumentverket, Lunds universitet, Polismyndigheten, Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Statens energimyndighet, Svenska Journalistförbundet, Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Konsumenter, Tidningsutgivarna, Utgivarna, Vattenfall Eldistribution AB och Villaägarnas Riksförbund.

Skälet till att dessa remissinstanser kontaktades var, med något undantag, att de hade besvarat remissen gällande Sekretess vid Försäkringskassans handläggning av ärenden om högkostnadsskydd för elanvändare och slopad kontrolluppgiftsskyldighet. Det var också en del i motiveringen till att vi valde att kontakta just dem.

Ledamoten får komplettera frågan om den tredje delen om jag inte svarar upp mot den tredje delen på det som efterfrågas här. Men hade det gjorts justeringar i tidsramen – som sagt: noggrant följt alla delar av beredningsprocessen och de krav vi har att förhålla oss till för att kunna presentera en produkt av god kvalitet – hade det här heller inte nått hushållen när det behövdes som mest. Det har varit balansen i att kunna möta båda de här delarna som har motiverat tidsramen.

Givet när det har stått klart från framför allt Försäkringskassan vad de har behövt för att kunna göra utbetalningen har det styrt vårt arbete och näppeligen varit svårt att påverka i andra änden.

Ordföranden: Tack för det! Följdfråga, Erik Ottoson?

Erik Ottoson (M): Då förstår jag det som att Regeringskansliet den 15 december får svaret på vilt det man inte trodde var fallet, alltså att anläggnings-id krävs för att kunna göra utbetalningarna och koppla ihop å ena sidan elanvändningen med konsumenten, å andra sidan. Då blir resultatet att man dagen efter lyckas få ut den här remissen, och man lyckas informera flertalet av remissinstanserna att det här kommer att behöva besvaras över helgen.

Frågan blir i det läget: Är det rimligt att anta ... Skulle det kunna vara rimligt att inleda en beredningsprocess med anläggnings-id redan vid indikationen den 7 december på att Försäkringskassan ville ha den informationen? Eller var det så att regeringen, utifrån den information man hade från Försäkringskassan, hade för avsikt att frånga deras önskan om att få anläggnings-id? Hade man inte redan den 7 december kunnat inleda en beredningsprocess vad gäller just anläggnings-id och på det viset kunnat dra ut på det här?

Ebba Busch: Jag uppfattar att det från flera ledamöter kommer frågor på temat: Fanns det inte beredskap för olika typer av scenarier, utan att veta med säkerhet att det skulle bli X, Y eller Z, för att kunna skapa så mycket framförhållning som möjligt och ändå kunna stå i beredskap för olika utfall givet den snäva tidsramen? Påbörjades arbetet tidigare?

Jag skulle vilja säga att Regeringskansliet generellt sett har försökt titta på olika scenarier så tidigt som möjligt, även i frågan om anläggnings-id. Det är också det som möjliggör att vi, när det den 15 december står klart att det här

också kommer att behöva omslutas av sekretess, kan skicka ut det på remiss dagen efter – den 16 december. Det vill säga: Regeringskansliet har bedrivit förberedande arbete så långt det har varit möjligt att ha ett fullgott underlag för den eventualitet att det skulle landa på det ... ja, det vi hade önskemål att det inte skulle landa på.

När det står klart att Försäkringskassan även behöver anläggnings-id för att kunna betala ut detta fanns det alltså till del förberett underlag för det. Det är också det som möjliggör att detta kan gå på remiss dagen efter – och att vi kan känna oss trygga med att skicka ut det för remisspåsyn. Men det hade ju inte varit möjligt att göra det innan det stod klart att det krävdes.

Jag skulle också vilja understryka att frågan om allmän handling är en viktig grundbult. Det är någonting som behöver respekteras och som vi behöver förhålla oss till så långt det bara är möjligt. En utgångspunkt för arbetet har ju varit att nätföretagen inte i onödan skulle rapportera känsliga uppgifter till Försäkringskassan, men när det gäller uppgifter som omfattas av sekretessbestämmelserna gick det till slut inte ... Det gick emellertid inte att hitta sätt att undvika att informationen samlades hos kassan i detta läge.

Jag vill också ta tillfället i akt, ordförande, att påpeka att Regeringskansliet ju har en vana att agera snabbt. Det är en fråga om prioriteringar. Här har vi i de olika departementen också kraftsamlat gemensamt och visat ett väldigt gott prov på möjlighet att samarbeta över departementsgränser och få loss den expertis som finns samlad på Regeringskansliet för att kunna sköta detta på ett fullgott sätt och få fram den reglering som behövs kring elstödet. Men jag hoppas att framför allt den första delen tydliggör svaret på Ottosons fråga.

Erik Ottoson (M): Tack så mycket! Då har ministern förklarat varför man inte kunde börja tidigare. Då blir min sista fråga: Hade man kunnat så att säga skjuta på detta i andra änden, alltså bli klar senare, utan att det hade försenat utbetalningen av elstödet?

Ebba Busch: Det korta svaret är nej.

Ordföranden: Då går ordet till Jessica Wetterling från Vänsterpartiet.

Jessica Wetterling (V): Tack, ordförande, och tack, ministern, för svaren hittills!

Ministern har ju flera gånger varit inne på att det nästan var som en ... eller att det var en krislagstiftning – att det var mycket brådskande och väldigt viktigt att få elstödet på plats så att man skulle kunna stötta hushållen under den väldigt bekymmersamma tiden just under vintern när det är de högsta räkningarna och den högsta elförbrukningen.

Då blir jag ändå lite nyfiken på hur det kommer sig att ni bedömde att stödet skulle nås senast i februari och att man inte satte ett tidigare datum för det. I februari har ju de flesta hushåll redan fått de här väldigt höga räkningarna. Fanns det inte skäl för departementet och ministern att på något sätt försöka tidigarelägga den här processen? I vår tidslinje, som jag hoppas stämmer, står det att era utkast togs fram i slutet av oktober. Vad var skälet till den tidsutdräkt som ändå blev? Utbetalningarna skedde ganska långt efter det som kanske var

uppfattningen bland allmänheten, alltså att det skulle komma stöd före jul, eller under den akuta tiden under vintern och även när den återkommande företeelsen jul uppstod.

Ebba Busch: Jag vill understryka att vi här inte har utgått från ... I det här sammanhanget vill jag vara väldigt tydlig med att vi inte har utgått från vallöften. Här har vi utgått från hushållens svåra situation och ett exceptionellt läge för vårt land vad gäller energikrisen och dess väldigt stora konsekvenser för hushållens ekonomi, med risk för väldigt drastiska konsekvenser med personliga konkurser och en otroligt ansträngd ekonomisk situation för många hushåll. Det har legat i den ena vågskålen.

I den andra vågskålen har legat de krav, den förväntan och den önskan vi har att följa alla steg i beredningsprocessen för en fullgod produkt men också för att vi skulle kunna få en ordning som möjliggjorde att det här nådde hushållen på ett bra sätt, på ett säkert sätt, på ett sätt som var möjligt att följa och på ett sätt som inte gjorde att det blev väldigt administrativt tungt för hushållen. Det har funnits många komponenter i detta.

Vi hade gärna sett att det hade varit möjligt att detta hade nått hushållen tidigare, men vi tittade på den period som enligt bedömningen skulle vara tyngst för hushållen. Vi utgick helt enkelt från att vintern förväntades bli väldigt svårbedömd och tung i och med att det blir kallt och vi tenderar att förbruka mer el då. Detta var dessutom mot bakgrund av att det skulle vara väldigt svårt att bedöma var elpriserna landade för vintern.

När vi försökte att göra tidslinjer för hur vi skulle kunna få fram en god produkt och ett gott upplägg och följa alla delar av beredningskraven såg vi att det skulle vara svårt att göra det tidigare än den tidsram som vi har hållit.

Jessica Wetterling (V): Jag tackar så mycket för svaren.

Jag upplever att ministern flera gånger har pratat just om behovet av en fullgod produkt. Jag tror att alla i det här rummet sätter stort värde på de processer som finns, på att propositioner och sådant ska vara av god kvalitet och på att man har berett dem och haft exempelvis en god remissrunda.

Jag måste fråga ministern om hon anser att den här produkten blev fullgod, med tanke på den ganska omfattande kritiken från Lagrådet och den korta remisstiden för flera av remissinstanserna – i alla fall vissa har avstått från att yttra sig just på grund av den korta möjligheten och att de kanske inte kände att de kunde ge ett fullgott yttrande till departementet. Fanns det inte skäl att på något sätt ha en större beredskap för fler scenarier och skynda på processen samtidigt som man ändå uppfyllde beredningskraven och gav remissinstanserna goda möjligheter att yttra sig, med längre tid än exempelvis fredag eftermiddag till måndag?

Ebba Busch: Tack, Wetterling, för följdfrågorna!

Jag vill återigen understryka att det som det återkommande har refererats till här, en fredag till en måndag, hade att göra med jul och nyår, alltså våra stora helger, som kraftigt hade förskjutit tidsplanen om vi hade valt ett annat upplägg. Som det står tydligt i regeringens egen proposition: Med hänsyn till

hur brådskande det här ärendet var bedömer regeringen sammantaget, då beredningskravet i regeringsformen är tillgodosett, att det håller en tillräckligt hög grad och kvalitet.

Jag har ju också tidigare under vårt sammanträde här redogjort för antalet remissvar som inkommit i de två olika omgångarna. Det är ett omfattande antal. Jag menar att det överlag har varit god kvalitet på de remissyttranden som inkommit, vilket också har gjort det möjligt för regeringen att skruva i förslaget och se till att göra produkten än bättre utifrån de remissvar som inkommit.

Gudrun Brunegård (KD): Fru ordförande! Jag tackar Ebba Busch för svaren så här långt och för beskrivningarna av omständigheterna omkring den brådskande handläggningen och de stora behov som regeringen såg av att skynda på den här processen, inte minst med den annalkande julen, vilket kom upp i det senaste inlägget.

Jag vet naturligtvis vad som var anledningen till att man behövde sekretessbelägga anläggnings-id, men skulle statsrådet kunna beskriva vad som hade blivit effekterna om man hade valt att inte sekretessbelägga den delen för att på så sätt eventuellt vinna tid?

Ebba Busch: Jag vill återigen understryka, apropå Brunegårds fråga, att vår utgångspunkt i arbetet har varit att inte i onödan sekretessbelägga delar, utifrån den grundhållning som vi har och som man bör ha till allmän handling.

Men lägger man ihop de uppgifter som här är föremål för två olika sekretessdelar, alltså elförbrukningen och anläggnings-id, skulle jag säga att det vore olämpligt att skapa ett system där dessa uppgifter tillgängliggörs, och dessutom samtidigt. Detta gäller särskilt i det säkerhetspolitiska läge som vi har, där det är svårt att överblicka konsekvenserna av vad sådan samlad information skulle kunna användas till. Det är alltså också en fråga om en försiktighetsprincip i det väldigt oroliga läge som vi är i, där vi också ser ett stort intresse för att inhämta information om medborgare på ett sätt som manar till vaksamhet.

Vad gäller anläggnings-id är sekretessen tänkt att skydda nätföretag och elleverantörer. Spridningen av anläggnings-id är i dag begränsad, och uppgifterna är hänförliga till företagens affärs- och driftförhållanden. Det är alltså sådana uppgifter som normalt hålls hemliga för att skydda företagen från ekonomisk skada. En sammanställning av anläggnings-id:n kan väl närmast liknas vid kundregister, som kan betraktas som företagshemligheter. Det går som sagt heller inte att fullt ut överblicka konsekvenserna av om en sådan samling uppgifter offentliggörs, ur flera perspektiv. Därför har regeringen bedömt att uppgifterna ska omfattas av presumtion för sekretess i detta. Men det är som sagt ingenting som vi har tagit lättvindigt på, utan det är en fråga om försiktighet givet svårigheten att överblicka konsekvenserna av detta, särskilt när man sammanfogar de två delarna.

Jag vill i detta läge passa på att understryka att det inte har att göra med om enskilda personer är välbeställda eller inte, vilket har varit föremål för en del kanske lite mer slängiga mediekommentarer. Normalt sett är ju elförbrukning

och – än mindre – vilka ekonomiska bidrag som en enskild får inte offentliga uppgifter. Här har vi en situation där man som enskilt hushåll inte har möjlighet att välja bort detta, utan det är någonting som staten tar sig rättighet att föra vidare som information efter att man som enskild medborgare har godkänt att lämna ut uppgifterna till sitt elbolag men inte som offentlig handling till övriga svenska folket.

Jan Riise (MP): Tack, statsrådet, för svaren så här långt!

Jag ska försöka att fatta mig kort; jag förstår att tiden lider. Jag tänker mig att alla här är fullt införstådda med och överens om behovet av att agera snabbt. Det var många hushålls ekonomi som stod på spel. Jag ska försöka att koncentrera detta till en kort fråga som handlar om tiden i november.

Såvitt jag förstår av tidsplanen stod det klart att Försäkringskassan skulle hantera utbetalningarna ganska tidigt, redan i början av november. Så pass tidigt i november blev vi också medvetna om det kända konceptet jul och nyår – det kan ju ingen undgå. Åtminstone hos mig hade tanken att man måste vara färdig i tid slagit till då. Vän av ordning kan ju undra lite grann. Jag kopplar an till att själva anmälan faktiskt handlar om processen. Då kan vän av ordning möjligen undra hur det kom sig att Försäkringskassan inte förrän sex veckor senare visste att man behövde sekretessbelägga uppgifterna. Man hade väl kunnat ana lite tidigare att det skulle komma upp? Jag stannar vid den enkla frågan.

Ebba Busch: Jag skulle vilja påstå att ledamotens fråga till del hade behövt ställas till Försäkringskassan. Men för att det ska vara väldigt tydligt för utskottets ledamöter vill jag säga att det för Regeringskansliet stod klart att dessa uppgifter för det första skulle behövas av Försäkringskassan och för det andra bedömdes behöva utgöra presumtion för sekretess. De delarna stod klara för Regeringskansliet den 15 december. Utifrån detta stod vi standby för olika tänkbara scenarier, vilket möjliggjorde en remiss dagen efter, alltså den 16 december. Men det stod alltså först klart för vår del. Om någon annan del hade ... Om det skulle ha stått klart för någon annans del tidigare är inte ett underlag som vi sitter på.

Malin Danielsson (L): Ordförande! Tack, ministern, för svaren!

Jag har faktiskt fått svar på alla mina frågor och kan väl konstatera att vi från konstitutionsutskottet i vårt yttrande över ärendet har konstaterat att det trots allt var tillräckligt berett. Jag tackar för svaren.

Malin Björk (C): Ordförande! Tack, ministern, för redogörelsen!

Ministern pratade en del om vikten av att sekretessbelägga anläggnings-id, att detta kunde vara känsligt i ett säkerhetspolitiskt läge, att det är viktigt att spridningen är begränsad, att företagen skulle kunna lida ekonomisk skada, att det kunde upprättas något slags kundregister etcetera.

Förra veckan lämnade regeringen propositionen Vissa förfarandefrågor för elstöd till företag, som riksdagen snart kommer att besluta om. Jag vet att beredningen av detta ärende inte är föremål för denna granskning, men det kommer väl nästa år eftersom Centerpartiet har KU-anmält det.

Jag förstår att ministern har varit involverad i en gemensam beredning av detta; så borde i alla fall vara fallet. Det framgår av propositionen att man väljer att inte göra några ändringar i offentlighets- och sekretesslagen trots att flera remissinstanser tycker att det bör göras. Bland annat väljer man i propositionen att inte sekretessbelägga uppgifter om anläggnings-id.

Efter att ha läst propositionen förstår jag att om man skulle välja den vägen vad gäller elstöd till företag skulle processen fördröjas ytterligare, och företagen skulle få vänta ytterligare på att få sitt stöd.

Det är en politisk avvägning man gör i ett sådant här läge. Hur såg ministern på detta när man fick veta av Försäkringskassan att anläggnings-id behövde komma in till Försäkringskassan? Här gjorde man ett politiskt vägval, precis som man gör i propositionen om elstöd till företag, att antingen gå vidare med en beredningsprocess för att sekretessbelägga uppgifter eller att låta bli, vilket man valt i det senare fallet.

Jag undrar helt enkelt vilka avvägningar man gjorde.

Ebba Busch: Jag prövar att svara så får vi se om jag har förstått ledamotens fråga rätt.

Jag vill vara strikt med att frågan om elstöd till företag inte är föremål för dagens granskning. Men som en liten extra service till dem som lyssnar och försöker förstå vill jag ändå understryka en viktig skillnad. Elstöd till företag kommer det att ansökas om, det vill säga här har man som företag möjlighet att välja att ansöka eller att avstå från att ansöka. Detta för mig till det som är föremål för granskning i dag, det vill säga elstödet till hushållen. Som enskild medborgare har man inte haft möjlighet att välja eller välja bort elstödet. Vi talar om en förordning som möjliggör för staten att ta sig rätten att begära in dessa uppgifter till Försäkringskassan och sedan använda dem som underlag för utbetalningsstöd.

Jag är inte helt säker på att det var svar på Björks fråga, och i så fall ber jag om ett förtydligande.

Malin Björk (C): Ordförande! Jag undrar fortfarande över det politiska övervägandet och det vägval man gör i december när man får reda på att anläggnings-id behövs för att Försäkringskassan ska kunna genomföra detta. Man gör ett politiskt vägval att antingen belägga dessa uppgifter med sekretess och då faktiskt förlänga processen ytterligare för att få fram den färdiga produkten, alltså det som ska gå till riksdagen för att beslutas om, eller att låta bli. Om man låter bli behöver man inte heller pressa beredningen till den bristningsgräns som det gjordes med en halv dag.

Jag undrar helt enkelt vilka överväganden som gjordes.

Ebba Busch: Då är vi åter tillbaka till frågan om den politiska avvägningen. Det är så jag uppfattar frågan från Björk. Vi har först den politiska avvägningen kring vad en rimlig tidsram är för att hushållen ska vara hjälpta och stöttade av detta i ett svårt läge. Här har jag tidigare redogjort för utskottet om vintern, förbrukningen och de stora frågetecken och farhågor som med rätta fanns med tanke på hur verkligheten såg ut om att elpriserna skulle sticka iväg

och påverka hushållen på ett än mer extremt sätt än vad som redan varit fallet under ett års tid och som var fallet i det exempel jag gav från september 2020 respektive september 2022 i skillnad i pris. Där hade vi den ena avvägningen.

Samtidigt behövde vi säkerställa att vi kunde presentera en produkt av god kvalitet som följde alla delar i beredningsprocessen och som var tillämpbar på ett bra sätt för hushållen.

I den andra delen har vi det som rör Björks fråga om sekretess kontra tidsram, den tidspress som det till del också innebar för remissinstanserna och de tidsramar som vi satt för beredningen för att kunna hålla tempo.

Sekretessbestämmelserna har tillkommit för att skydda enskilda personer och även företag, dock inte som mottagare utan som givare av uppgifter i detta läge. Uppgifter om elförbrukning och utbetalat belopp kan tillsammans, menar jag, ge en ganska omfattande bild av en enskild hushållskunds förhållanden. Som jag påpekat tidigare skulle uppgifterna exempelvis kunna användas i försäljningskampanjer eller för att i olika sammanhang kunna peka ut enskildas elförbrukning på ett sätt som skulle kunna utgöra risk för den enskilde. Jag menar att det finns en tydlig risk att uppgifterna skulle kunna användas på ett sätt som är till men för en hushållskund om de blev offentliga, och på ett sätt som man som enskild medborgare inte har möjlighet att välja bort.

Det finns också utrymme att missbruka anläggnings-id. En sammanställning av anläggnings-id och information om förbrukning och adresser liknar i mycket ett sådant kundregister som nätföretag och elleverantörer behandlar som företagshemlighet. Om en sådan sammanställning görs tillgänglig för utomstående finns en inte obetydlig risk att uppgifterna används av oseriösa aktörer på ett sätt som gör att berörda företag också lider ekonomisk skada, återigen på ett sätt som de inte har möjlighet att välja bort.

Att de aktuella uppgifter jag redogjort för skulle bli offentliga är alltså förenat med risker som inte borde tas för att kunna betala ut elstödet om det går att förhindra.

Här gör Regeringskansliet och regeringen bedömningen att det var möjligt att både möta behovet för hushållen i ett för Sverige exceptionellt läge med en energikris som slog hårt mot enskilda hushåll och möta det fullkomligt grundläggande behovet av att följa beredningskraven på ett tillräckligt gott sätt för en tillräckligt bra produkt, som också hanterar dessa känsliga uppgifter sammanlagt i ett ganska svåröverblickbart läge och vilka konsekvenserna kunnat bli om dessa uppgifterna hade blivit vitt spridda.

Peter Hedberg (S): Ordförande! Det har varit en viktig förmiddag med många bra frågor.

Både statsrådet och en del tidigare talare har uppehållit sig vid att det finns en skillnad mellan uppgifter om anläggnings-id och själva utbetalningen av elstödet till privatpersoner. Låt mig framhålla att vi socialdemokrater förstod värdet av att skydda uppgifter om anläggnings-id men att vi ansåg att det fanns goda argument för att den andra delen skulle vara transparent för allmänheten.

Det jag inte riktigt har fått svar på i dag gäller bedömningen av sekretessen gällande utbetalningar till privatpersoner. Jag skulle vilja veta om det var regeringen eller Försäkringskassan som först väckte frågan om behov av sekretess gällande utbetalningarna.

Ebba Busch: Till syvende och sist är det fråga om politisk bedömning som regeringen tar fullt ansvar för. Om det i någon del finns underlag för att Försäkringskassan skulle ha lyft denna fråga med oss ber jag att få återkomma skriftligen till för att säkerställa att vi ger ett korrekt svar till utskottet. Det är inte möjligt för mig att på rak arm dra detta ur huvudet.

Ordföranden: Detta är givetvis möjligt.

Peter Hedberg (S): Ordförande! Jag förstår statsrådets inställning.

Vi har hört argumenten från regeringen tidigare och även från statsrådet nu varför man ansåg att sekretessen behövdes. Men jag vill minnas att Försäkringskassan i ett tidigare skede gav uttryck för att sekretessen behövdes för det praktiska genomförandet och att det skulle vara nästan omöjligt att betala ut stödet om det inte sekretessbelades. Det är denna del jag far efter, bara som ett förtydligande.

Ebba Busch: Av respekt för frågan, som jag förstår är relevant för utskottets möjlighet att kunna granska och yttra sig i detta skede, återkommer vi gärna samlat i skrift så att vi får med båda delarna. Det bistår vi såklart gärna med.

Erik Ottoson (M): Konstitutionsutskottet granskar inte politiska ställningstaganden. Vi hade kunnat vara helt oense och haft en mycket omfattande strid vad gäller elstöd i riksdagen, men konstitutionsutskottets granskning kokar ju ned till statsrådets tjänsteutövning och det formella som ligger till grund för denna. Vi har gjort liknande granskningar tidigare där det har funnits politiska skiljelinjer men där konstitutionsutskottet inte lägger politiska ställningstaganden till grund för sin bedömning. Därför har jag inga fler frågor.

Jessica Wetterling (V): Jag måste bara fråga ministern en sak så att jag förstår detta totalt.

Elstödet rör en begränsad tid av det senaste årets förbrukning. Givetvis är det som ministern säger att det alltid är svårt att förutse vilka konsekvenserna kan bli av att offentliggöra olika uppgifter. Men som ministern själv var inne på har vi en lång tradition när det gäller offentlighetsprincipen, och man skulle kunna argumentera att det är svårt att förutse allt vi gör som är offentligt.

Jag vill gärna att ministern utvecklar vilken bedömning som gjordes avseende just dessa uppgifter och behovet av sekretess. Redan i dag har vi ju ganska många andra register som sammanställer uppgifter om oss även om det inte handlar om just vår elförbrukning och var vi bor. Men känner man till anläggnings-id i fastigheten där man själv bor kan man kanske lista ut hur mycket el som förbrukas och vilka ekonomiska förhållanden enskilda har eftersom man också kan se storlek på bostad, område, vilken bil någon kör och en massa annat som redan i dag är offentligt.

Jag förstår inte riktigt hur regeringen kom fram till att sekretessbelägga just denna uppgift, som ju också rör en väldigt begränsad tid och är tillbaka-blickande.

Ebba Busch: Jag tackar Wetterling för följdfrågan.

Låt mig börja med att understryka att stödet var framåtsyttande för att stötta och lindra i den svåra tid under vintern som var när stödet betalades ut. Utbetalning av den andra omgången elstöd kommer att börja betalas ut i slutet av maj och är för den svåra tid som vi precis till del tagit oss ur. Sedan får vi se vad som komma skall. Det är helt korrekt att modellen baserar sig på uppgifter och förbrukning som redan har varit, men jag ville ha detta sagt för att göra det lite lättare för andra att hänga med. Jag förstår dock att det inte var ledamotens poäng.

Låt mig nämna två av flera anledningar som väger in i detta, jämfört med till exempel skatt och annat. Enskilda kan här inte förhindra att uppgifter om elförbrukning rapporteras in till och förvaras hos Försäkringskassan eftersom uppgifterna överförs automatiskt från elnätsföretagen till Försäkringskassan.

När man har tecknat ett elnätsavtal har man gjort det med det enskilda bolaget under de förhållanden som råder där. En del har regionala energibolag, och där ser situationen annorlunda ut. De allra flesta har ändå, trots att de regionala elbolagen är ganska stora och starka... Sammanlagt är det ändå en merpart som utgörs av privata bolag.

Det skiljer sig lite grann i hur bestämmelserna ser ut, men där har man som enskild medborgare och i det här fallet kund haft möjlighet att sätta sig in i vad som gäller för avtalet och under vilka premisser uppgifterna kommer att finnas hos bolaget, oavsett vilken aktören är. Denna möjlighet till självbestämmande och att veta vart ens uppgifter tar vägen har medborgaren haft möjlighet att bestämma där och då.

Det som händer nu, jämfört med till exempel skatten som man vet från födseln kommer att vara offentlig, är att staten i efterhand tar sig rätten att kunna ta del av uppgifterna. Detta har man inte möjlighet att välja bort. Jag menar att det är en fundamental principiell skillnad jämfört med annat som är offentligt.

Trots detta har vi inte tagit lätt på denna fråga utan haft som utgångspunkt att undvika sekretessbeläggande. Det har varit utgångspunkten. Detta är inte något som vi har sökt möjlighet att göra utan något som vi har sökt möjlighet att undvika men tagit höjd för och berett parallellt så långt det har varit möjligt och så långt det har varit möjligt att kunna förutspå.

Den andra del som jag skulle vilja understryka är att här sammanfogas all denna information på ett och samma ställe. Detta menar jag också är en annan omständighet jämfört med vad Wetterling redogjorde för här som ett möjligt exempel att det går att lista ut, leta upp och aktivt söka sig fram och lägga ihop information. Här pratar vi om att uppemot 5 miljoner hushålls uppgifter skulle finnas samlade på ett och samma ställe.

I det läge som vi har, med svårigheten att då överblicka konsekvenserna av det, menar jag att det har behövts och med rätta har vägt in tungt i

bedömningen. Är det rätt och riktigt, när det har varit så svåröverblickbart, att samla elförbrukning, utbetalat belopp och anläggnings-id med allt vad det innebär på ett och samma ställe för miljoner på miljoner av svenska hushåll? Detta har motiverat det vägval vi gjort i detta läge.

Jessica Wetterling (V): Jag kan bara konstatera att sådan olika information redan i dag sammanfogas på vissa sajter.

Jag vill ställa en väldigt kort följdfråga: Övervägde ni någon möjlighet för hushåll eller personer att avböja stödet?

Ebba Busch: Det har funnits många olika delar i avväganden här i utformning. Det som har landat och som blev slutresultatet har varit det som är administrativt görbart och på ett hanterbart sätt där vi också har kunnat hålla en vettig tidsram med hänsyn till den väldigt tuffa ekonomiska situation som många hushåll satt i.

Ordföranden: Därmed har vi gått två frågerundor, och statsrådet har svarat på våra frågor. Vi är tacksamma för det. Jag förklarar härmed utskottets sammanträde avslutat.

Bilaga B6 Statsminister Ulf Kristersson

Fredagen den 28 april 2023

Granskningsärende 14 – Statsministerns uttalanden om kärnkraft (se avsnitt 3.8)

Granskningsärende 26 – Tillsättandet av nationell säkerhetsrådgivare (se avsnitt 2.4)

Ordföranden: God morgon! Klockan är 9.00 och jag förklarar konstitutionsutskottets sammanträde för öppnat. Vi har i dag att hålla utfrågning med statsminister Ulf Kristersson, som jag hälsar varmt välkommen till konstitutionsutskottet. Med sig har han Per Hall, som är rättschef på Statsrådsberedningen – välkommen också till Per Hall!

Vi har två ärenden som vi ska gå igenom i dag. Det första handlar om statsministerns uttalanden om svensk kärnkraft, det vi kallar G14, och det andra handlar om statsministerns tillsättande av den nationella säkerhetsrådgivaren. Vi kommer att ta ärendena var för sig.

Jag börjar med att ge ordet till statsministern för en inledning i ärendet om kärnkraft.

Ulf Kristersson: Fru ordförande och ärade ledamöter! Jag tackar för möjligheten att komma till utskottet och svara på utskottets frågor. Bredvid mig sitter, som ordföranden sa, Per Hall, som är rättschef i Statsrådsberedningen.

I såväl den politiska debatten som det offentliga samtalet finns det ibland ett behov av att kunna beskriva en utveckling eller ett handlingsmönster som framträder över tid. Det handlar om att släppa fokus på enskilda händelser, personer och beslut och i stället se varje enskildhet som en del av en helhet. En sådan analys kan ge en mer rättvisande bild än om man främst betraktar enskildheterna var för sig. Detta gäller naturligtvis inte minst på energiområdet men också inom andra mycket långsiktiga frågor.

Under 1900-talet lades grunden för ett stabilt energisystem i Sverige, som kunde möta ett ökande behov av el. Detta kunde ske tack vare att svenska politiker under lång tid fattade en rad framsynta beslut. Det började med utbyggnaden av vattenkraften under första halvan av 1900-talet, och det fortsatte med den kraftiga utbyggnaden av kärnkraften under oljekrisens 70-tal.

När de senast färdigställda reaktorerna, Forsmark 3 och Oskarshamn 3, togs i bruk 1985 fanns det tolv svenska reaktorer i kommersiell drift. Utbyggnaden av vattenkraften skedde huvudsakligen i norra Sverige medan kärnkraftsreaktorerna byggdes i mellersta och södra Sverige, det vill säga i den del av landet som vi i dag kallar elområde 3 och 4.

I takt med att planerbar kraftproduktion i form av vatten- och kärnkraft kontinuerligt tillfördes hela landet minskade beroendet av fossil energi. Svenska företag och hushåll garanterades en god tillgång på billig el.

Fru ordförande! Trots detta har den svenska kärnkraften alltsedan folkomröstningen för mer än 40 år sedan varit kontroversiell i svensk politik. Den 4 februari 1997, alltså för 26 år sedan, slöts en energipolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet. Den överenskommelsen innebar att de två reaktorerna i Barsebäck skulle stänga.

I överenskommelsen aviserades också en helt ny lag, lagen om kärnkraftens avveckling, som gav regeringen rätten att stänga reaktorer i drift. Med stöd av den lagen beslutade den socialdemokratiska regeringen först 1998 och sedan 2004 att stänga de båda reaktorerna i Barsebäck, långt innan reaktorernas tekniska livslängd hade löpt ut.

Alliansregeringen tog 2009 initiativ till att upphäva lagen om kärnkraftens avveckling och tog också bort det förbud mot nybyggnad som hade gällt sedan 80-talet. Syftet var att skapa förutsättningar för ett ordnat generationsskifte i den svenska kärnkraften.

Detta ledde till att Vattenfall förberedde byggandet av två helt nya reaktorer, Ringhals 5 och Ringhals 6. En formell ansökan lämnades in till Strålsäkerhetsmyndigheten 2012. I januari 2014 inleddes samråd enligt miljöbalken. Även Eon undersökte förutsättningar för ny kärnkraft.

Inför valet 2014 valde dock Socialdemokraterna och Miljöpartiet en annan väg och lovade var för sig att kärnkraften tvärtom skulle fortsätta att avvecklas. Till grund för det regeringssamarbetet, som kom att vara i mer än sju år, slöts en politisk överenskommelse. Enligt den skulle regeringens utgångspunkt i framtida blocköverskridande samtal om energipolitiken vara att kärnkraften skulle ersättas. Vattenfalls planer på att bygga ny kärnkraft skulle avbrytas. Säkerhetskraven skulle skärpas, och kärnavfallsavgiften skulle höjas.

I regeringsställning omsatte Socialdemokraterna och Miljöpartiet överenskommelsen i praktisk politik. Genom vårändringsbudgeten 2015 höjdes den så kallade effektskatten, trots att regeringens egna expertmyndigheter var bekymrade över den saken. Konjunkturinstitutet framhöll i sitt remissvar att höjningen skulle påverka kärnkraftsföretagens lönsamhet och investeringsvilja och de framtida elpriserna.

Statliga Svenska kraftnät sammanfattade sin oro så här: ”Svenska kraftnät hyser oro för att ytterligare reduktioner av kärnkraftens lönsamhet kan komma att påverka ägarnas intresse av att driva produktionsanläggningarna vidare. En enkel analys grundad på Svenska kraftnäts årliga kraftbalansrapport indikerar att en stängning av Oskarshamn 1 och 2 samt Ringhals 1 och 2 markant skulle öka risken för effektbrist i södra Sverige.”

Åtta år senare, efter två vintrar med mycket höga elpriser i just elområdena 3 och 4, kan just det uttalandet närmast betraktas som en förutsägelse. Vattenfalls styrelse beslutade i april 2015 att reaktorerna Ringhals 1 och 2 skulle stängas in förtid. Eon beslutade i oktober samma år att stänga Oskarshamn 1 och 2.

Socialdemokrater och miljöpartister framhåller ofta att besluten i båda fallen motiverades med affärsmässiga skäl. Men det som inte framhålls lika ofta är att kalkylen för affärsmässighet i allra högsta grad påverkades av den

höjda effektskatten. Detta har däremot ägarbolagen varit tydliga med och påpekat.

Genom energiöverenskommelsen 2016 togs effektskatten bort. Att rädda kärnkraften från akut nedläggning var också det avgörande skälet för att mitt eget parti gick med på den överenskommelsen. Ägarbolagen ändrade trots detta inte sina ställningstaganden att stänga reaktorerna, och det kunde man kanske inte heller förvänta sig med tanke på den stora osäkerhet om kärnkraftens framtid som de dåvarande regeringspartierna hade skapat genom sitt agerande under mycket lång tid.

Fru ordförande! För att komma bort från den här osäkerheten och för att peka ut en ny politisk inriktning röstade de nuvarande fyra samarbetspartierna i januari 2020 ja till att stoppa den förtida avvecklingen av Ringhals 1 och 2, medan Socialdemokraterna röstade nej. Det blev 174 mot 173, och med en enda rösts marginal beslutade riksdagen alltså att inte stoppa den förtida avvecklingen av de båda reaktorerna.

Jag beklagar detta. Utan avvecklingen hade vi stått betydligt bättre rustade för att möta de senaste årens energikris. Enligt en rapport från forsknings- och kunskapsföretaget Energiforsk kunde elpriserna hösten 2021 ha varit mellan 30 och 45 procent lägre om Ringhals 1 och 2 hade funnits kvar. Då hade det också gått nästan tio år sedan Vattenfall bad om tillstånd för att bygga Ringhals 5 och 6, som sedan aldrig byggdes. Mycket kunde alltså ha varit helt annorlunda i dag om det arbetet hade fått fortsätta.

Nu är det därför angeläget att åstadkomma en förändring. Sedan valet förra året finns det en majoritet i Sveriges riksdag som vill behålla den kärnkraft vi har och dessutom börja bygga ny. Ett arbete har inletts för att ge rätt förutsättningar för ny svensk kärnkraft. Regeringen har remitterat förslag om att de regler som förbjuder kärnreaktorer på nya platser ska tas bort, liksom reglerna som anger exakt hur många reaktorer som får finnas. Och nu i vårändringsbudgeteten föreslår regeringen att Sveriges övergripande energipolitiska mål ska ändras från 100 procent förnybart till 100 procent fossilfri elproduktion 2040, det vill säga inklusive även kärnkraft.

Fru ordförande! Detta granskningsärende handlar om några uttalanden i en debatt som jag har gjort, om avvecklingen av kärnkraften i Sverige. Jag gjorde det för att beskriva det förhållningssätt till kärnkraften som Socialdemokraterna har uppvisat över tid. Det handlar alltså inte om något enskilt beslut utan om den bild som framträder när man betraktar partiets beslut, prioriteringar, kommunikation och politiska samarbeten under de senaste decennierna.

Jag har i dag tagit upp ett antal exempel. När man betraktar helheten menar jag att det är tydligt att Socialdemokraterna över tid har verkat för att avveckla den svenska kärnkraften. Det har skett på olika sätt vid olika tillfällen – ibland direkt och ibland mer indirekt, ibland med det uttalade målet att avveckla kärnkraften och ibland med andra argument, men alltid med resultatet att begränsa den svenska kärnkraften.

Fru ordförande! Till sist – Sverige står nu inför en rad stora prövningar: säkerhetspolitiken, brottsligheten, migrationen och integrationen, energin och klimatet. Inget av de problemen har uppstått över en natt, utan de är resultatet av processer som har pågått under lång tid. Därför är det ibland nödvändigt att ta steget tillbaka för att kunna se de långa linjerna i svensk politik, för annars kan vi inte föra meningsfulla diskussioner om bra lösningar. Och i de diskussionerna inte bara vill utan måste även jag som statsminister kunna delta.

Därmed, fru ordförande, är jag beredd att svara på utskottets frågor.

Patrik Björck (S): Ordförande! Tack, statsministern, för det inledande anförandet! Statsministern är ju anmäld för att ha anklagat Socialdemokraterna för att de i total hållningslöshet lade ned svensk fungerande kärnkraft, som det står i anmälan.

Om man har följt den här frågan vet man att detta inte stämmer. Att reaktorerna stängdes av var ett resultat av kommersiella överväganden och säkerhetskänsliga investeringar som skulle krävas för en fortsatt drift. Det är lätt att utreda för den som är intresserad av fakta.

KU ställde då den högst relevanta frågan om vilket underlag som låg till grund för Ulf Kristerssons uttalande om nedläggning av kärnkraften när han svarade på Magdalena Anderssons replik i debatten som omnämns i anmälan och refereras där, som det står i KU:s fråga till statsministern.

Svaret på denna enkla fråga förvånar något, och vi har fått höra den utvikt här i statsministerns anförande. Det framgår visserligen tydligt av det här anförandet och av statsministerns svar: Det fanns inget särskilt framtaget underlag för det aktuella uttalandet. Som statsministern har varit inne på här för man i svaret ett resonemang om att uttalandet gjordes i syfte att beskriva Socialdemokraternas förhållningssätt till kärnkraften över tid. Detta har ju statsministern också varit inne på här nu. Det handlade alltså inte om något enskilt beslut eller något agerande utan om någon sorts samlad bild om man betraktar partiet under de senaste decennierna.

Detta tycker jag att det är viktigt att vi granskar, för både det svaret och det anförande som vi har fått här ger ju en något selektiv bild av verkligheten. Statsministern började med att berätta att Sverige under väldigt lång tid har byggt en fossilfri energiproduktion, eller en i stort sett fossilfri energiproduktion. Detta har gjorts under socialdemokratiska regeringar – det är väldigt viktigt att komma ihåg. All kärnkraft som finns och har funnits i Sverige har tillkommit på socialdemokratiskt initiativ. Utan Socialdemokraterna hade det med största sannolikhet inte funnits någon som helst kärnkraft, inte en reaktor, i Sverige.

Den svenska borgerligheten, däremot, har under 40 års tid varit totalt handlingsförlamad när det gäller kärnkraftsfrågan.

Borgerliga regeringar har avgått på kärnkraftsfrågan. Det var inte förrän i slutet av Reinfeldts första period som borgerligheten enades om energipolitiken. Men under Reinfeldts andra mandatperiod hade man fortfarande inte

kommit vidare med frågan, och då lyfte Stefan Löfven behovet av en bredare, blocköverskridande överenskommelse.

Man fick dock vänta tills Stefan Löfven blev statsminister innan man kunde skapa bredare spelregler för industrin och samhället i övrigt. Den överenskommelse som slöts 2016 innebar att såväl moderater som miljöpartister kunde enas om att det var möjligt att bygga ny kärnkraft i Sverige. Om man ser på Socialdemokraternas förhållningssätt till kärnkraft över tid blir det alltså tydligt att Sverige är en kärnkraftsnation tack vare socialdemokratin och trots den svenska borgerligheten.

Det föranleder mig att ställa tre frågor till statsministern. Ställer statsministern upp på min beskrivning, eller har statsministern någon alternativ historiebeteckning? Kan vi enas om att det är Socialdemokraterna som är den kraft som har fått kärnkraften på plats i Sverige? Varför togs det inga initiativ till att bygga ny kärnkraft under de senaste moderatledda regeringarna?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Låt mig först bara bekräfta att det var under just 70-talet som den svenska kärnkraften byggdes ut och, som jag sa, en lång rad framsynta beslut fattades. Det har jag aldrig heller förnekat eller velat ringakta på något vis. Det var ju under en tid när socialdemokratin i princip alltid också regerade, så det lyfter jag gärna på hatten för. Man kan väl säga att Socialdemokraterna har medverkat till att både bygga ut kärnkraften och sedan konsekvent lägga ned kärnkraften.

Jag beskrev ett stort antal exempel på beslut som jag tycker över tid pekar på att Socialdemokraterna har medverkat till avveckling. Ska jag bara återupprepa några av dem tycker jag att nedläggningen av Barsebäck 1 och 2, trots att de hade lång tid kvar, väl var ett ganska entydigt politiskt beslut. Att gå till val 2014 på att driva frågan om avveckling var ett tydligt beslut. Att skrota planerna på ny kärnkraft tror jag också är en tydlig konsekvens av den inställningen.

Min poäng med att beskriva de långa linjerna var just det jag sa: Över tid tycker jag att det otvetydigt är så att Socialdemokraterna konsekvent har agerat för att minska, avveckla eller begränsa kärnkraften i Sverige, trots att det var under socialdemokratiska regeringar som kärnkraften byggdes ut. Jag tror också att den som har följt energipolitiken över längre tid vet att Moderaterna från folkomröstningen 1980 och framåt konsekvent har drivit på för svensk kärnkraft.

Patrik Björck (S): Tack för ordet, fru ordförande, och tack, statsministern! Jag har en följdfråga. Vi kan säkert välja lite olika delar av verkligheten när vi beskriver den. Det är kanske en del av politiken.

Men om jag får vända mig till någon som ser på det här lite mer objektivt och höra hur statsministern funderar kring det, så skriver Dagens Industri på ledarplats om svensk kärnkraft, innan den senaste valrörelsen och konstaterar bland annat två saker när det gäller det energipolitiska läget i Sverige.

Det ena är att Dagens Industri på ledarplats beskriver Socialdemokraterna som ett kärnkraftsvänligt parti. Det är den ena punkten som man tar upp. Man tar upp andra punkter också. Det andra är beskrivningen av

energiöverenskommelsen från 2016, den som jag tog upp i min första fråga. Där skriver man: ”Överenskommelsen från 2016 och dess föregångare 2009 har i tio år gett tillräckligt tydliga besked till branschen att kärnkraft är ett accepterat energislag i Sverige och det står uttryckligen att 2040 inte är ett stoppdatum.”

Det här kanske är en annan, lite mindre polemisk bild av det energipolitiska klimatet i Sverige inför den senaste valrörelsen. Då skulle jag vilja fråga: Hur ser statsministern på Dagens Industris beskrivning av energiöverenskommelsen och Socialdemokraternas förhållningssätt till kärnkraft?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Det är klart att olika bedömare kan göra olika bedömningar av detta. Det är väl alldeles uppenbart. Som jag sa: Vårt skäl för att gå in i överenskommelsen 2016 var ju att genom att ta bort effektskatten undvika en omedelbar nedläggning av mer svensk kärnkraft. Det var det grundläggande. Alla trodde inte på det. Jag kan väl påminna utskottet om att Liberalerna till exempel inte alls trodde att det skulle räcka och därför stod utanför överenskommelsen.

Ofta tar man upp behovet av långsiktiga överenskommelser, och jag är en tillskyndare av sådana. Jag tror att det är bra om man i riktigt centrala frågor som har lång planeringshorisont kan ha gemensamma överenskommelser. Men då måste de också ha ett innehåll som är övertygande. Att ha innehållet 100 procent förnybart till 2040 och samtidigt säga att man inte aktivt ska lägga ned kärnkraften var nog en överenskommelse som i praktiken saknade långsiktig trovärdighet. Vi tyckte inte att den överenskommelsen gav förutsättningar som kunde garantera kärnkraftens framtid inom ramen för svenskt energisystem.

Vill man leta bevis på det efteråt – men det kunde vi inte veta just då – så var det den omröstning som riksdagen hade i januari 2020, när vi tyckte att ett bra sätt att pröva om det fanns förutsättningar för enighet om svensk kärnkraft var att stoppa avvecklingen av Ringhals 1 och 2. Den omröstningen förlorade de kärnkraftsvänliga partierna med en röst.

Jag moraliserar inte över det. Man kan tycka olika. Men jag konstaterar att det tydliggjorde att det fanns olika uppfattningar om kärnkraftens framtid i Sverige.

Fredrik Lindahl (SD): Tack så mycket för ordet, fru ordförande! Tack, statsministern, för redogörelsen och svaren på frågorna hittills!

Jag har två rätt så konkreta frågor. Anser statsministern att nedläggningen av de två reaktorerna vid Ringhals var främst på grund av effekterna av den dåvarande regeringens politik? Anser statsministern att bygget av Ringhals 5 och 6, som han har lyft, inte genomfördes främst av politiska skäl?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! De planerade investeringarna i Ringhals 5 och 6 kom ju igång därför att det fanns politiska förutsättningar för detta, och de gick också, som jag beskrev i min inledning, rätt långt: från en ansökan till Strålskyddsmyndigheten till en prövning enligt miljöbalken. Sedan avbröts de

efter överenskommelsen mellan S och MP 2014. Jag tycker nog att det är väldigt tydligt.

Om man ska vara lite mer precis: Jag tror inte att något så långsiktigt som energiförsörjning kan ses frikopplat från landets politik, i något land. Jag tror att det är väldigt svårt. Det är väl inget land som så att säga har abdikerat från politiska beslut i detta, utan politiken måste stå bakom så enormt långsiktiga investeringar om de ska bli av. Annars tror jag att man får respektera att företagen inte tycker att det är värt att göra sådana investeringar, helt enkelt.

Jag bedömer därför att det utan tvekan var en tolkning av vad politiken i grund och botten ville som låg bakom de besluten – ja.

Fredrik Lindahl (SD): Sedan var det den första frågan som gällde nedläggningen av reaktorerna vid Ringhals. Är det statsministerns uppfattning att det främst var effekterna av den dåvarande regeringens politik?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! När det gäller Ringhals tvivlar jag inte alls på att bolagen själva gjorde affärsmässiga bedömningar – inte alls. Det är närmast ett bolags skyldighet att göra det. Men de affärsmässiga bedömningarna påverkades ju väldigt starkt av den förda politiken, och precis som jag påpekade var det andra bedömare som gjorde samma bedömning i remissvar: att det fanns stora risker i ett läge med låga energipriser, vilket låter lite avlägset just nu, och dessutom mycket låg lönsamhet.

Jag är övertygad om att den effektskatt som då höjdes påverkade. Sedan är det svårt att leda detta i bevis, och jag är medveten om att bolag har anfört lite olika argument för detta. Men att den samlade politiken och den konkreta effektskatten hade stor betydelse för bolagens beslut att avveckla kärnkraften – om det är jag och ganska många andra helt övertygade.

Erik Ottoson (M): Tack, fru ordförande, och tack, statsministern, för svaren så här långt!

Konstitutionsutskottet är ju en plats där vi granskar statsrådets tjänsteutövning och kanske inte en plats som ska agera sanningskommission i svåra politiska frågor. Därför har vi som utskott en svår balansgång att gå i detta. Vi tar vår huvudsakliga utgångspunkt i vilka underlag som finns för statsråds och ministrars uttalanden, de uttalanden som görs och hur de korresponderar mot de underlag och de bakgrundsbeskrivningar som finns.

Statsministern har redogjort för en rad omständigheter som har legat till grund för hans uttalande. En bild som framträder när statsministern beskriver detta är att det har varit en under flera år tämligen konsekvent hållning från Socialdemokraterna att i vart fall inte underlätta utan snarare försvåra och leda mot en avveckling ända sedan åtminstone kärnkraftsomröstningen.

När Magdalena Andersson tillträdde som partiledare för nämnda parti höll hon ett installationstal där hon uttalade att elektrifieringen av Sverige såklart måste fortsätta men inte med ny kärnkraft. Var detta någonting som statsministern lade till grund för sitt uttalande i den aktuella debatten och i det uttalande som KU i dag granskar?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Jag noterade förstås också det uttalandet, och jag tyckte mer att jag då såg det som en bekräftelse på den starka kärnkraftskepsis som har rått inom stora delar av socialdemokratin alltsedan folkomröstningens dagar. Det är klart att det inte var ett uttalande som förklarar hittills gjorda avvecklingar, men jag tyckte att det stämde väl in i den samlade bilden av att kärnkraften inte hade någon plats i det svenska energisystemet.

Det var min tolkning av det, så det förvånade mig inte. Men det bekräftade min bild av att Socialdemokraterna på olika sätt och vid olika tidpunkter motarbetar svensk kärnkraft. Det är riktigt.

Erik Ottoson (M): Vi granskar som sagt de uttalanden som statsministern har gjort. I uttalandet som vi i dag granskar sa statsministern att Socialdemokraterna i total hållningslöshet lade ned svensk fungerande kärnkraft.

Står statsministern fast vid att det var hållningslöst? Givet det statsministern i dag beskriver framstår det nästan som en mycket konsekvent hållning från Socialdemokraterna att verka i den riktningen. Var ”hållningslöst” ett bra ord att välja?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Man kan naturligtvis alltid diskutera adjektivens innebörd. Om jag får återkomma till Patrik Björcks fråga kan man väl säga hållningslös i bemärkelsen att först vara med och fatta viktiga beslut för att bygga svensk kärnkraft och därefter på olika sätt motarbeta svensk kärnkraft. Men det är klart att jag menar att det är hållningslöst kanske tydligast i meningen att partiet inte har stått upp för den kärnkraft som partiet var en central del för att en gång bygga ut.

Sedan har jag respekt för att man kan diskutera adjektiven och exakt vilket adjektiv som bäst summerar just detta. Det här var mitt i en debatt dessutom, så jag tycker ändå att det motsvarar ungefär det jag har beskrivit i min inledning.

Jessica Wetterling (V): Tack, ordförande, och tack, statsministern, för svaren hittills!

Jag vill gå tillbaka till den beskrivning som statsministern gav i den aktuella debatten. Givetvis är det som statsministern säger att i en debatt ska man givetvis kunna föra sitt partis talan, även om man är statsminister. Men jag har lite svårt att förstå just när statsministern nu gav den här beskrivningen och sa att man inte ska fokusera på enskilda händelser utan se de långa linjerna. Tycker statsministern verkligen att den beskrivning han gav i debatten gav en mer rättvisande bild på totalen?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Ja, jag tycker att andemeningen i mitt uttalande i debatten ligger i linje med den redogörelse som jag lite mer detaljerat har gett i dag. Sedan är det klart att i en debatt blir formuleringar ibland lite tillspetsade. Det kan nog hända även mig, och det har säkert hänt någon mer i det här rummet vid något tillfälle. Det är naturligtvis också en del av poängen med en debatt. Men jag tycker att jag har saklig grund för min uppfattning om detta. Det fanns ju inte i den debatten utrymme att precisera

varje steg från 1970- eller 1980-talet. Det var inget seminarium. Därför är jag glad att här kunna beskriva de långa linjerna.

Jag tror att de långa linjerna i svensk politik ofta är underskattade. Det är sällan enskilda dramatiska beslut som ligger till grund för vare sig problem eller lösningar, utan man måste se det över en ganska lång tid. Det gäller i extra hög grad när det är frågor som rent fysiskt tar så lång tid att utveckla som energisystemet.

Mitt svar är att jag tycker att det var en korrekt återgivelse.

Jessica Wetterling (V): Tack, statsministern, för svaret! Då skulle jag jättegärna vilja höra statsministern beskriva Moderaternas hållning över tid, särskilt eftersom statsministern här återgav att Moderaterna ingick i energiöverenskommelsen 2016. Statsministern har hittills angett två olika skäl till det, både att undvika en omedelbar nedläggning av vissa rektorer och också att undvika att skapa osäkerhet för företagen. Sedan säger statsministern att överenskommelsen, som ändå kanske kan betecknas som relativt bred, saknade trovärdighet och därför inte gav den effekt som man kanske ville åstadkomma. Varför ingick man i överenskommelsen om den inte gav effekt?

Anser statsministern verkligen att ändringen av det övergripande energimålet i vårändringsbudgeten kommer att ge en större stabilitet för företagen, med tanke på den parlamentariska situationen och förhållandena mellan block och partier?

Ulf Kristersson: Tack för frågan! Det är en viktig fråga. Om man ska hitta någon distinkt startpunkt kan man antingen säga oljekrisen och utbyggnaden av kärnkraften på 70-talet eller folkomröstningen 1980. Det är två ganska distinkta tidpunkter.

Jag tror att en intresserad allmänhet som har följt energipolitiken under lång tid nog skulle hålla med mig om beskrivningen att Moderaterna relativt konsekvent har verkat för kärnkraft i Sverige i politiska beslut, i folkomröstningar och i målsättningar. Det tror jag nog att jag kan säga utan att blygas det minsta.

Moderaterna gick efter viss tvekan in i energiöverenskommelsen. Jag tror att den minnesgode minns diskussionerna inför energiöverenskommelsen, där Moderaterna och Liberalerna gjorde olika bedömningar. Vi trodde att vi genom att medverka till att effektskatten försvann kunde rädda kärnkraften som fanns kvar undan akut nedläggning. Liberalerna trodde inte det, om jag får lägga till något som du inte ställde en fråga om. Vi insåg efteråt att det inte skulle räcka, och det medger jag gärna. Hade vi insett det innan hade vi nog inte gått in i överenskommelsen. Vi medverkade till en överenskommelse som i praktiken inte skapade de förutsättningar som behövdes, och då lämnade vi överenskommelsen.

När det gäller den andra delen av frågan menar jag att det kan låta lite anspråkslöst att ändra målet från förnybart till fossilfritt, dessutom med en majoritet i Sveriges riksdag bakom sig. Det sätter en ny standard också för dem som ska investera i energikällor. Då menar jag rätt bestämt att det ger en mycket tydlig signal om att vi har en regering och en riksdagsmajoritet som

explicit välkomnar ny kärnkraft. Och jag tror att sådant har betydelse för företags vilja att investera. Det är klart att om företagen hör en regering som i allt väsentligt vill bli av med någonting, som gång på gång gör uttalanden eller träffar överenskommelser som antyder att man inte vill se kärnkraft i framtiden, borde det rimligen minska investeringslusten. Om man har en regering och en riksdagsmajoritet som tvärtom säger att man vill ha kärnkraft under lång tid i Sverige borde det öka investeringslusten.

Återigen handlar det om de långa linjerna. Ett enskilt beslut om en ny målsättning ändrar inte svensk energipolitiks förutsättningar, utan det är de långa linjerna som gäller för långsiktiga frågor.

Malin Björk (C): Fru ordförande! Jag tackar statsministern för redogörelsen så här långt.

Jag vill också gå in på just energiöverenskommelsen 2016 kopplat till uttalandet. Som statsministern är inne på avsåg uttalandet att se de långa linjerna över tid och vad Socialdemokraterna, enligt uttalandet, skulle ha gjort.

Som alla vet var Moderaterna med i energiöverenskommelsen 2016 och medverkade då till den inriktning som överenskommelsen resulterade i. Oavsett om man sett i backspeglarna tycker att överenskommelsen var mindre bra eller inte räckte är den ändå en del av det historiska skeendet.

Mot bakgrund av detta undrar jag om statsministern ändå kan se att uttalandet gav en förenklad bild av att det bara var ett parti som var för nedstängning när Moderaterna själva var med i överenskommelsen.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Det är klart att ett enskilt uttalande i en enskild debatt, som dessutom handlar om helt andra saker, ger en förenklad bild. Så är det naturligtvis. Det var därför som jag tyckte att det här var rätt tillfälle att ge en lite mer komplex och större bild av helheten. Då tycker jag ändå att det finns gott fog för mitt uttalande som en sammanfattning. Om jag ska vara självkritisk kan jag säga att med facit i hand borde Moderaterna inte ha gått in i överenskommelsen, för den ledde inte till det resultat som vi då hoppades på. Det var också skälet till att vi sedan lämnade den. Sådant vet man ju aldrig i förväg.

Ett kvitto på att det var som vi trodde tycker jag kom i januari 2020. Det var ett nästan övertydligt kvitto, för då röstade Sveriges riksdag formellt om huruvida man skulle fortsätta avveckla Ringhals 1 och Ringhals 2. Om inte förr stod det då tydligt med en rösts marginal att det verkligen fanns två olika uppfattningar i frågan. Det betraktar jag som ett kvitto på att vi tyvärr hade rätt när vi inte längre trodde att överenskommelsen skulle garantera kärnkraftens fortlevnad.

Malin Björk (C): Tack, statsministern, för svaret! Tolkar jag statsministern rätt att också Moderaterna genom att ha deltagit i de politiska besluten har bidragit till att kärnkraften avvecklas?

Ulf Kristersson: Nej, fru ordförande, det tycker jag verkligen inte att man kan säga. Det är ju väl känt att skälet till att vi gick med i överenskommelsen var att rädda kärnkraften, inte att avveckla den. Vårt syfte var mycket tydligt, och

det tror jag är rätt väl känt för dem som har följt svensk energipolitik under lång tid.

Gudrun Brunegård (KD): Tack för svaren så här långt! Min fråga gäller statsministerns uttalande efter EU-debatten om att Socialdemokraterna i total hållningslöshet hade bidragit till att avveckla kärnkraften och allt det rabalder som följde på detta. Har statsministern funnit något sakligt skäl till att ompröva och revidera den analys som vi har hört redogöras för, att Socialdemokraterna åsamkat Sverige stor skada genom sitt målmedvetna agerande?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Nej, jag tycker inte att jag har skäl att ompröva analysen. Jag tycker att min rätt detaljerade redogörelse för hur jag ser på historieskrivningen bekräftar den bilden.

Sedan återkommer jag gärna till att ett enskilt uttalande i en debatt naturligtvis inte ger samma samlade eller historiska sammanhang som jag här har kunnat beskriva. Man får nog acceptera att en debatt ibland summerar ett längre händelseförlopp, vilket jag har försökt redogöra för här. Nej, jag ser inget skäl att ändra min uppfattning.

Jan Riise (MP): Tack, statsministern, för svaren! Jag skulle vilja fördjupa mig lite i frågan om hållningen. Miljöpartiet har ju som känt varit emot kärnkraft en längre tid. Vi deltog för all del i överenskommelsen. För övrigt får vi regelmässigt olika typer av skäll för detta.

Man ska komma ihåg att vi inte är emot kärnkraft av okynne eller något slags trotsighet, utan det är vi av väl kända skäl som i huvudsak, utöver det som har nämnts, handlar om säkerhet. Vi tycker att kärnkraften är farlig. Den bygger på användande av radioaktivt material som ska grävas upp någonstans. Detta material ska sedan användas och dessutom förvaras efter att det använts och anläggningarna har spelat ut sin roll.

Jag skulle misstänka att nedläggningen av Barsebäck 1 och 2 också hade att göra med att de låg väldigt nära Köpenhamn och att det var en hel del protester från den danska sidan angående svenskt kärnkraftverk inom synhåll. Själv är jag hallänning och har Ringhals inom synhåll, vilket möjligen kan påverka min inställning i frågan.

När vi talar om underlag som har använts för uttalanden skulle jag vilja komma tillbaka till detta med säkerheten. Vi vet ju att det kan ske en olyckshändelse eller en kärnteknisk olycka, som det heter på kommunalt och regionalt språk, i min del av landet. Vi har under det senaste året fått jod-tabletter och även fått Hesa Fredrik runt knuten. Och vi vet att det är nästan omöjligt att försäkra den här typen av byggnader.

Det finns väldigt mycket som talar för att dessa faktorer behöver vägas in i alla typer av funderingar. Det är inte så enkelt som att vi bara säger nej till kärnkraft, utan vi gör det av ett gott skäl. Jag kan tycka att dessa aspekter ibland försvinner ur diskussionen och skulle gärna vilja höra statsministerns syn på dessa när det gäller den fortsatta användningen av kärnkraft.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Jag uppskattar frågan.

Det här är ju inte en politisk debatt. Därför kan jag enkelt säga att jag har mycket stor respekt också för ståndpunkten att man är emot kärnkraft. Jag har aldrig haft svårt att respektera en motståndare som tycker tvärtom. Sedan kan man diskutera och får sedan ytterst rösta om sanningen.

Ni får säkert ibland skäll för att ni är emot kärnkraft, och vi andra får ibland skäll för att vi är för kärnkraft. Och så ska det vara i en demokrati. Det tycker jag är helt legitimt.

Även om vi drar olika slutsatser om själva kärnkraften tror jag att vi förenas i en mycket stor respekt för säkerhetsaspekterna. Det är en fundamental förutsättning för att få driva kärnkraft över huvud taget.

Vi har tillståndsprovningar, inspektioner och säkerhetsregler som är rigorösa. Men man ska ändå ha mycket stor respekt för detta, för det har trots allt inträffat olyckor, senast i Fukushima. Det har lett till ytterligare säkerhetskrav, som också kostar pengar. Allt detta har jag väldigt stor respekt för.

Jag har ingen annan uppfattning än frågeställaren om säkerhetskravens enorma betydelse, men jag drar ändå en annan slutsats i frågan om kärnkraften har en plats i vårt energisystem eller inte. Det kanske är en annan diskussion, men jag drar den slutsatsen i grund och botten för att jag tycker att alla energisystem har konsekvenser på något sätt. Vi moraliserar inte över andra länders energipolitik. Men när Tyskland nu lägger ned de sista reaktorerna ser vi att det sker till priset av en annan energipolitisk mix som jag är ännu mer bekymrad över. Men även där kan man tycka olika och dra olika politiska slutsatser. Det har jag respekt för.

Jan Riise (MP): Tack för svaret! Jag hade inte alls för avsikt att starta en politisk debatt här. Jag ville bara komma tillbaka till begreppet ”hållningslöshet”, som ändå är en central fråga i anmälan, och att det finns goda skäl. Jag kan tycka att det är en ganska stark hållning, och sedan behöver vi inte dela den. Men sett i relation till anmälan kan jag tycka att det kan bli lite väl enkelt att beskylla oss och socialdemokratien för att inte ha på fötterna för det vi tycker.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Vi är tillbaka till adjektivet. Med den långa historia jag beskrev tycker jag ändå att hållningslöshet är ett adekvat begrepp. Det är klart att om Socialdemokraterna konsekvent hade sagt att ”vi hade fel som byggde ut kärnkraften; på grund av säkerhetsskäl ska vi nu lägga ned den” hade det funnits en tydligare linje, tycker jag, som jag också hade haft respekt för. Under de här väldigt olika omständigheterna vid väldigt olika tidpunkter tycker jag inte att det finns en tydlig linje som kan förklaras.

Malin Danielsson (L): Jag kan konstatera att partier över tid i olika politiska frågor kan göra olika överväganden och sedan även ibland ändra sig. I det här fallet diskuterar vi ju kärnkraft. Statsministern återkommer till begreppet ”över tid”. Det är ju väsentligt när vi pratar om energiproduktion, eftersom det krävs långsiktiga spelregler över tid. Det är en viktig faktor för att få till investeringar.

Andra begrepp som förekommer i den här debatten och som jag tror kan vara svåra för gemene man att se skillnad på är ”fossilfritt” och ”förnybart”. Jag undrar om statsministern kan förklara varför dessa två begrepp är viktiga i den här debatten.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Ja, de är ju viktiga naturligtvis. Drar man in det i den dagsaktuella debatten brukar det vara ett sätt beskriva att man med förnybart inte menar kärnkraft – för i teknisk mening är det inte det; man använder trots allt en råvara – medan man inkluderar vattenkraft, vindkraft och solenergi. Med fossilfritt lägger man fokus på utsläppen, och då ryms kärnkraften i detta. Återigen: Man kan verkligen tycka olika. Kärnkraften var ju på 70-talet i mycket hög grad en prisfråga, då energikrisen och oljekrisen ökade detta. Sedan blev det alltmer en klimatfråga. Ju mer utsläppen kom i centrum, desto mer blev det en klimatfråga. Nu har energipolitiken dessutom i hög grad blivit en säkerhetspolitisk fråga, så det kan ändras över tid.

Men jag tycker att detta är distinktionen. Om man menar att man ska ha målet 100 procent förnybart tror jag att de flesta skulle vara överens om att det betyder att man inte ska ha kärnkraft med i energimixen. Därför var det målet väldigt olyckligt. Det sände den tydliga signalen till alla investerare – som ska göra investeringar som kanske täcker 40, 50 eller 60 år – att kärnkraft inte ryms inom det av politiken fastlagda målet. Därför menar jag att det är viktigt långsiktigt att fatta ett beslut som tvärtom är 100 procent fossilfritt, för att understryka att det är utsläppen vi är ute efter och att vi därför välkomnar alla energislag som ryms inom detta. Jag tror alltså att det har betydelse. Vid det enskilda beslutstillfället kanske det inte har så stor betydelse, men ser man det över lång tid, över många valperioder och investeringscykler, tror jag att det har betydelse.

Per-Arne Håkansson (S): Tack för redogörelserna, statsministern, kring det historiska skeendet kring kärnkraftsdebatten, för det är viktigt att ha med i sammanhanget.

Det har nämnts frågor kring energiöverenskommelserna. De som vi har att luta oss mot i underlaget är överenskommelsen 2009 med alliansregeringen och den energiöverenskommelse som sedan träffades i juni 2016. En gemensam sak i dessa överenskommelser är att kärnkraften ska bära sina egna kostnader. Utifrån det kan man ta del av uttalanden som Vattenfalls dåvarande ordförande Lars G Nordström gjort om att det var affärsmässig bedömning som låg bakom nedstängningarna av Oskarshamsreaktorerna och Ringhalsreaktorerna och att det är marknadens villkor som gäller och att det handlar om långsiktiga investeringar. Där får vi också lägga in säkerhetsaspekterna. Det som krävdes för att leva upp till säkerhetsbestämmelserna i framtiden för de reaktorer som stängdes ned var ju omfattande investeringar, inte minst utifrån internationella krav kring de kärnkraftsolyckor som har inträffat och som vi också har relaterat till här.

De fakta som vi har att luta oss mot är överenskommelsen och den beskrivning av affärsmässig och säkerhetsmässig bedömning som kärnkraftsbranschen har använt för att stänga sina reaktorer. Då undrar man över

uttalandet som bygger på att socialdemokratin i total hållningslöshet, enligt Kristersson, skulle ha lagt ned svensk fungerande kärnkraft. Jag hör att han använder ord som tolkning, bedömning och andemening om detta uttalande. Jag vill därför ställa frågan om det fanns faktaunderlag som låg till grund för den här typen av uttalande eller om det var en personlig åsikt som framfördes.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Reaktorerna i Barsebäck stängdes ju uttryckligen och avsiktligt ned med politiska beslut och i förtid. Bara så att vi har ... Det finns alltså ett antal hårda kärntillfällen i detta, liksom ett antal politiska överenskommelser som entydigt säger att kärnkraften inte har en plats i Sverige, inklusive det som kom senast – inte med ny kärnkraft. Det är ändå tydliga beslutstillfällen eller uttalandetillfällen. Annars var min poäng att försöka beskriva någonting som över lång tid påverkar förutsättningarna för investeringar i kärnkraft i Sverige. Jag tycker att man måste ha lite respekt för att det inte alltid är så att det finns ett enskilt ögonblick som har lett fram till detta, utan när det handlar om långsiktiga frågor är det också långsiktiga beslut.

Det leder över till affärsmässigheten. Man kan mycket väl säga att det var affärsmässiga beslut, men de påverkades i mycket hög grad av politiska beslut, och de politiska besluten hade kunnat gå i en annan riktning. Det var också det som var vitsen med det citat jag läste upp, att man visste i förväg att de politiska besluten kunde påverka viljan och möjligheten att driva vidare kärnkraft i Sverige, vilket precis också sedan besannades. Så jag tycker nog att det visade sig över tid att det fick de konsekvenserna. Effektskatten var nog absolut en sådan faktor. Olika företrädare för just Vattenfall har givit lite olika beskrivningar av detta, så där kan man inte få någon entydig bild annat än att den absolut har betydelse. Om den ligger på 20 procent av kostnadsmassan totalt sett är det klart att det har stor betydelse vilka politiska beslut som fattas.

Jag noterar flera olika uttalanden som går i lite olika riktning, men jag tror att vi kan enas om att politiska beslut om effektskatt har betydelse för den långsiktiga viljan att driva kärnkraft i Sverige, framför allt i det läge som var då med låga priser och låg lönsamhet.

Per-Arne Håkansson (S): Tack för det förtydligandet, men såvitt jag kan se har grunden för de överenskommelser som också Moderaterna har varit med och tagit ställning till varit att kärnkraften ska bära sina kostnader. Den realiteten är ju det som har gällt under de beslut som har tagits efter det.

Ulf Kristersson: Det är väl en mycket rimlig ståndpunkt, men det är klart att bära sina kostnader inte är samma sak som att höja en effektskatt, till exempel, och därmed höja kostnaderna. Det är inte samma sak som att fatta politiska beslut som i praktiken i sin ordalydelse på lång sikt utesluter kärnkraft genom målsättningar som förnybart eller att gång på gång ingå överenskommelser som ändå ger det tydliga budskapet att kärnkraften inte är här för att stanna.

Men jag har sagt flera gånger här att jag inte tycker att det finns ett enskilt ögonblick. Nu kan vi ändå överblicka 43 års tid – några kan säkert överblicka dem bättre än andra – sedan folkomröstningen 1980. Då har man en ganska

lång tid på sig att få en samlad bild av den svenska energipolitiken. Med den bakgrunden tycker jag nog att mina uttalanden har gott fog för sig. Sedan säger det inte något om framtiden, utan man kan mycket väl fatta nya beslut framöver, och det gäller samtliga partier, naturligtvis.

Patrik Björck (S): Lite kort: Jag fick inte svar på varför Moderaterna inte i regeringsställning har agerat för att bygga ny kärnkraft. Nu säger man visserligen att det har funnits en process på gång, men man har ändå under dessa 43 år lett regeringen i elva år och suttit i ytterligare två år i regeringsställning. Apropå hållningslöshet verkar man ha en uppfattning i opposition och en i regeringsställning. Men varför har ni inte byggt någon kärnkraft?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Jag har all respekt för att man tycker olika och att man också kan tycka någonting om Moderaternas energipolitik. Men jag har aldrig, tror jag, någon gång blivit anklagad för att Moderaterna inte står upp för svensk kärnkraft. Jag tycker också att den överenskommelse som Alliansen gjorde, det vill säga att ta bort lagen om kärnkraftens avveckling, var en tydlig signal också för andra som skulle kunna göra investeringar. Att ta bort förbudet mot nybyggnationer, det vill säga förbudet mot max tio reaktorer, var en tydlig signal.

Varje tid har ju lite olika förutsättningar beroende på energipriser och energibehov. Det är klart att läget 2009 i den bemärkelsen nog var rätt annorlunda än vad det är nu, när vi uttryckligen talar om ett behov av fördubblad elproduktion eller elkonsumention i Sverige på grund av elektrifieringen. Jag tror att vi står på högkant just nu när alla inser att behovet av ny el är väldigt stort. Så har det inte alltid varit, naturligtvis. Jag kan inte svara på exakt vilka beslut som fattades då, 2009, men att Moderaterna systematiskt har verkat för ny kärnkraft eller för att bevara kärnkraften i den politiska kontext som har funnits, det tror jag nog att man kan betrakta som en hyggligt tydlig ståndpunkt.

Ordföranden: Då uppfattar jag att vi är klara med utfrågningen i detta ärende.

Vi går således vidare till nästa, och det är tillsättandet av den nationella säkerhetsrådgivaren. Vi ger statsministern möjlighet till en kort inledning i ärendet.

Ulf Kristersson: Fru ordförande och ärade ledamöter! Sverige står inför de största utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska prövningarna sedan andra världskriget. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har ju dramatiskt försämrat säkerhetsläget i hela Europa, och den fria världen konfronteras nu av Rysslands aggressiva utrikespolitik. För Sveriges del är den omedelbara konsekvensen av det nya läget att vi både har ansökt om medlemskap i Nato och nu genomför en kraftig upprustning av det svenska försvaret.

Fru ordförande! Under alliansregeringen inrättades 2008 ett krishanteringskansli i Statsrådsberedningen. Efter regeringsskiftet 2014 valde den dåvarande regeringen att flytta kansliet från Statsrådsberedningen till Justitiedepartementet. Det anser jag var ett felaktigt beslut. Det är svårt för en statsminister att vid en kris leda från sidlinjen.

Att den svenska nationella krishanteringsförmågan har haft stora brister är väl känt. Det visade sig under pandemin, och ett annat känt exempel är händelserna vid Transportstyrelsen. Sverige måste dessutom alltmer kunna hantera cyberattacker, desinformationskampanjer och angrepp mot vital infrastruktur. Den inre säkerheten utmanas återkommande av organiserad brottslighet och terrorhot, och främmande makts olagliga underrättelseverksamhet pågår ständigt. Senast i tisdags förklarade Sverige fem anställda vid den ryska ambassaden för icke önskvärda.

Dessutom kräver extrema och oväntade situationer att det finns en samlad förmåga att fatta snabba men ändå väl genomtänkta beslut som berör flera olika departement. Även detta har varit en väl känd brist i Regeringskansliet.

Så sent som förra veckan ställdes regeringen inför en sådan situation när svenska medborgares liv var i fara i Sudan. Effektiva rutiner, tätt samspel och beslutskraft är en förutsättning för att sådana operationer ska lyckas.

När regeringen tillträdde fanns det alltså ett stort behov att organisera och samordna de nationella säkerhetsfrågorna på ett bättre sätt för att kunna möta den mer komplexa hotbild som nu möter Sverige.

För mig är det självklart att Regeringskansliets krishanteringsförmåga ska vara samlad och centralt placerad nära statsministern. I Statsrådsberedningen behövs dessutom analyskapacitet för att kunna samordna och dra slutsatser av underrättelseinformation och andra frågor som rör just nationell säkerhet. Som statsminister behöver jag helt enkelt ett starkt stöd i dessa avgörande frågor.

Jag har också personligen och genom åren vid upprepade tillfällen krävt att Sverige med en internationell förebild ska inrätta ett nationellt säkerhetsråd. Det var därför naturligt att i regeringsförklaringen avisera regeringens avsikt att snabbt göra just det och att utse den första nationella säkerhetsrådgivaren.

Fru ordförande! Den 1 januari 2023 inrättade regeringen det nationella säkerhetsrådet. Det leds av mig och består dessutom av utrikesministern, försvarsministern, justitieministern, ministern för civilt försvar, finansministern samt övriga partiledare som ingår i regeringen. Vid behov kan även andra statsråd delta.

För att biträda säkerhetsrådet och mig som statsminister inrättade regeringen en befattning som nationell säkerhetsrådgivare, även det efter välkänd internationell förebild. Det är den första befattningen av sitt slag i Sverige, och säkerhetsrådgivaren kommer i Statsrådsberedningen att samla bred kompetens inom just utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik. Till sammans med större analyskapacitet skapas nu en förmåga i Statsrådsberedningen som kommer att ge nya möjligheter att inrikta och samordna arbetet inom krishantering och frågor av nationell säkerhet.

Regeringen utsåg den 10 november 2022 Henrik Landerholm till nationell säkerhetsrådgivare. Han kom då närmast från en anställning som generaldirektör för Myndigheten för psykologiskt försvar, utsedd 2021 av regeringen Löfven.

Henrik Landerholm är i grunden yrkesofficer och har bland annat varit ordförande i riksdagens försvarsutskott och ledamot i Försvarsberedningen.

Han utsågs 2002 av regeringen Persson till chef för Försvarshögskolan och blev därefter generaldirektör för Folke Bernadotteakademien, utsedd av regeringen Reinfeldt. Han har varit Sveriges ambassadör i Riga och i Abu Dhabi, utsedd av regeringen Reinfeldt respektive regeringen Löfven. Han ledde på uppdrag av regeringen Reinfeldt under två år den samlade svenska civila insatsen i norra Afghanistan, och han medverkade från Utrikesdepartementet under den förra regeringen i den svenska evakueringen från Afghanistan.

Henrik Landerholm har alltså fått förtroendet att leda centrala myndigheter och uppgifter med stor betydelse för svensk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik av flera olika regeringar. Det råder inget tvivel om att han inom statsförvaltningen åtnjuter ett stort förtroende.

Jag noterar att Peter Hultqvist själv i sin anmälan till utskottet särskilt lyfter den nationella säkerhetsrådgivarens goda meriter och att förra utrikesministern Ann Linde, efter utnämningen av Henrik Landerholm, skrev: ”Stort grattis till Henrik Landerholm som nationell säkerhetsrådgivare. En skicklig och dessutom trevlig peson.”

Även min uppfattning är att Henrik Landerholm är en ytterst kompetent person som genom bredden och djupet av sina erfarenheter inom det militära försvaret, civilt försvar, utrikespolitik och diplomati är unikt lämpad för uppgiften som nationell säkerhetsrådgivare.

Fru ordförande! Regeringen har möjlighet att anställa tjänstemän utan att anställningen annonseras. Den möjligheten har använts regelmässigt vid rekrytering av ambassadörer, landshövdingar, justitiekanslern, riksåklagaren, säkerhetspolischefen, överbefälhavaren och Mustchefen. Det har också skett vid rekryteringen av generaldirektör för FRA, för att nämna några exempel.

Omvärldsläget gjorde det viktigt för regeringen att snabbt få säkerhetsrådgivaren på plats. Kriget i Ukraina och Sveriges Natoansökan gör vårt land sårbart. Regeringen valde därför ett förfarande som har använts vid likartade anställningar.

Organisatoriskt lyder den nationella säkerhetsrådgivaren under min statssekreterare Johan Stuart. Det var också han som ansvarade för rekryteringsprocessen. Beslutet fattades av regeringen, och min bedömning var att det inte fanns någon anledning för mig som statsminister att avstå från att delta i regeringens beslut.

Fru ordförande! Många inom politiken har ett väldigt stort kontaktnät, och det är inte alls ovanligt att man känner varandra sedan länge, till exempel från ungdomsförbund eller studentpolitiken, och att man umgås i olika sammanhang. Många före detta ledande politiker har höga befattningar inom statsförvaltningen, och i många fall har också personer som känner dem väl från politiken deltagit i utnämningen.

Det är väl känt att Henrik Landerholm och jag kom in i politiken samtidigt och att vi kom från samma lilla stad i Sörmland och följdes åt politiskt under ett antal år. Sedan han på grund av sina jobb för över tio år sedan flyttade utomlands har vår relation blivit alltmer professionell. Han har varit en av de

sakkunniga i svensk statsförvaltning vars råd och analyser inom just utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik jag har satt stort värde på. När vi har träffats i Sverige och utomlands det senaste decenniet har också just de frågorna varit i fokus.

Fru ordförande! Samma dag som Henrik Landerholm utsågs till nationell säkerhetsrådgivare fick han i uppdrag att lämna förslag till hur den funktion som ska stödja det nationella säkerhetsrådet bör byggas upp. Funktionen ska bistå med samordning, inriktning och analys av frågor som rör nationell säkerhet. I uppdraget ingick att överväga vilken organisatorisk struktur och kompetens som behövs vid den nya funktionen.

Den nationella säkerhetsrådgivaren lämnade en redovisning av sitt uppdrag den 30 november, och i enlighet med förslaget har det inrättats två kanslier i Statsrådsberedningen: ett för strategisk analys och ett för samordning av underrättelser. Dessutom har kansliet för utrikes- och säkerhetspolitiska frågor och kansliet för krishantering placerats under den nationella säkerhetsrådgivaren.

Tack vare en snabb rekrytering har vi redan kommit långt, även om organisationen fortfarande är under uppbyggnad. Jag är övertygad om att den nya funktionen kommer att ge mig, det nationella säkerhetsrådet och hela regeringen ett nödvändigt stöd i frågor som rör nationell säkerhet i en tid som kräver att Sverige tar nationella säkerhetsrisker på ett nytt och större allvar.

Därmed, fru ordförande, är jag beredd att svara på utskottets frågor.

Ordföranden: Tack för det! Då inleder vi frågestunden.

Mirja Räihä (S): Ordförande! Tack, statsministern för redogörelsen hittills!

Mycket i redogörelsen är ju ingenting som vi ifrågasätter över huvud taget. Vi är eniga om att säkerhetsläget är väldigt svårt just nu, inte minst jag som ser hur svårt det också är där jag kommer ifrån, det östra grannlandet. Anmälan handlar inte heller om placeringen av tjänsten. Det är rätt logiskt att tjänsten finns i Statsrådsberedningen. Det är inte det anmälan handlar om.

Vi ifrågasätter inte heller att statsministern anställer och inrättar en sådan tjänst. Det låter också väldigt logiskt i det här läget.

Vi ifrågasätter inte heller ... Utskottet ifrågasätter inte heller Henrik Lagerholms mycket höga kompetens. Utskottet är väldigt medvetet om att det är en ytterst kompetent person på den här platsen.

Mina frågor handlar givetvis om det som föregick anställningen och också de svar som vi har fått från Regeringskansliet på utskottets frågor. Regeringskansliet svarar givetvis att Landerholms kompetens gjorde att han väldigt snabbt skulle komma in i arbetet – jag håller med, fullständigt – och bedömningen var att ingen intresseannonsering behövdes då, trots att det ändå någonstans borde vara en rutin vid anställningen av tjänstemän som inte är politiska tjänstemän.

Men sedan finns det vissa frågor som i svaret ändå har förbryllat mig och åtminstone några i utskottet.

Regeringskansliet svarar att han redan innan han gavs uppdraget hade ägnat tid åt hur en funktion i Statsrådsberedningen för samordning, inriktning och

analys av frågor som rör nationell säkerhet skulle kunna byggas upp. Det här har också föranlett att man snabbt anställer och inte gör den här intresseannonseringen.

När utskottet ställde frågan om Henrik Landerholm hade ett uppdrag innan han anställdes att göra en sådan analys och börja titta på hur den här tjänsten skulle kunna utformas fick vi till svar: Nej, han hade inget särskilt uppdrag. Då är min fråga till statsministern: Var det så att statsministern hade gett ett uppdrag att han skulle kunna designa den här tjänsten innan han får den?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Nej, så var det inte naturligtvis. Däremot var Henrik Landerholm en av flera personer som jag under rätt lång tid hade diskuterat frågan om ett nationellt säkerhetsråd med.

Om jag minns rätt tog jag första gången upp den här frågan i mitt tal på Folk och Försvar 2018. Därefter har jag diskuterat frågan med många människor inom svensk säkerhetspolitik i bred bemärkelse, som har erfarenheter av frågan, som hade jobbat i tidigare regeringar, som kunde överblicka hur andra länder har jobbat med ungefär samma fråga.

Det är rätt många personer som har diskuterat den saken med mig och givit löpande beskrivningar av hur en sådan funktion borde se ut – men absolut inget uppdrag i förväg, nej.

Mirja Räihä (S): Då tänker jag ... I det första utskicket till Regeringskansliet från konstitutionsutskottet ställde vi frågan: Vilken kommentar kan göras angående statsministerns deltagande i beredningen och beslutet att utnämna Henrik Landerholm till nationell säkerhetsrådgivare mot bakgrund av regeringsformens objektivitetsprincip och de jävssituationer som beskrivs i förvaltningslagen? Så läser vi ... jag i svaret att statsministern gjorde bedömningen att hans relation till Henrik Landerholm inte var sådan att hans opartiskhet i ärendet kunde ifrågasättas.

Då är min fråga: Borde kanske inte någon annan än statsministern ha gjort den bedömningen?

Ulf Kristersson: Som jag beskrev i min inledning är det ju välkänt att vi känner varandra från politiken sedan tidigare, precis som väldigt många människor i Sveriges riksdag och på andra ställen i politiken känner varandra från ungdomspolitik eller studentpolitik. Det är välkänt, och det är inte en hemlighet för någon. Min bedömning var också att vi under de senaste dryga tio åren har haft en i allt väsentligt professionell relation. Jag tyckte inte att det fanns någon anledning att ifrågasätta objektiviteten eller integriteten i det här beslutsfattandet.

Matheus Enholm (SD): Tack, statsministern, för möjligheten för KU att ställa sina frågor här i dag! Vi är ju inte här för att avgöra om Landerholm har varit rätt person för tjänsten som säkerhetsrådgivare eller inte. Men oavsett vad tidigare frågeställare anför måste det ändå ha en viss betydelse huruvida han var lämplig eller ej eftersom anmälaren lyfter fram det i sin anmälan: "Bara misstankar om att personer rekryteras på andra grunder än förtjänst och skicklighet kan vara förtroendeskadliga." Jag känner inte Landerholm själv

och kan inte göra den bedömningen, men med ganska enkla sökningar på nätet kan man ju hitta ganska mycket. Bland annat kan man läsa, som statsministern var inne på tidigare, att anmälarens partikollega Damberg från Socialdemokraterna tidigare utsett Landerholm till generaldirektör för Myndigheten för psykologiskt försvar. Han har också varit rektor och chef på Försvarshögskolan, generaldirektör på Folke Bernadotteakademin. Under tiden som riksdagsledamot satt han i Krigsdelegationen och Utrikesnämnden och så vidare. Listan på referenser och meriter kan göras ganska långt. Jag är ändå inte rätt person att avgöra om det är kvalificerande nog, men jag utgår från att statsministern är det.

Därför är min fråga: Anser statsministern att det kan ha funnits risker vid anställningen för att den skulle skada regeringens förtroende genom att Landerholm inte anställts på grunder som förtjänst och skicklighet?

Ulf Kristersson: Nej, jag bedömde inte att det fanns en sådan risk. Jag tyckte att de objektiva kvalifikationerna men också det uppenbara att Henrik Landerholm av flera regeringar hade fått stort förtroende att leda andra frågeställningar inom svensk utrikes- och försvarspolitik talade sitt tydliga språk. Med tanke på de kvalifikationerna har jag svårt att tro att någon annan skulle uppfatta det som att några andra hänsyn skulle ha tagits i detta.

Låt mig lägga till en sak. För mig var det viktigt att inrätta en funktion som oavsett den politiska inriktningen i Sverige kunde ha en långsiktig betydelse för svensk nationell säkerhet. Detta är något som låg utanför den normala dagsaktuella politiska debatten. Jag tyckte att en person som hade just egenskapen att ha fått uppdrag av flera olika regeringar kunde garantera det.

Om jag får ta en parallell till detta skulle jag kunna säga att i samband med den svenska Natoansökan fick den dåvarande statssekreteraren Oscar Stenström uppdraget att leda de svenska Natoförhandlingarna. Han var då en politiskt anställd person som enligt regelverket skulle avgå när statsrådet, i det här fallet statsministern, avgick. För mig var det otroligt viktigt att inte göra partipolitik av detta. Tvärtom bad jag, till och med innan jag tillträtt som statsminister, Oscar Stenström att vid regeringsskiftet stanna kvar, formellt sett i ett nytt jobb, för att kunna förbli i sitt uppdrag att leda de svenska Natoförhandlingarna. Detta säger jag bara som ett exempel på hur jag ser på detta. I dessa frågor av stor vikt för den nationella säkerheten finns det starka skäl att inte göra partipolitik av detta.

Erik Ottoson (M): Fru ordförande! Statsministern har redogjort för de överväganden som låg till grund här, och vi gör ju en formell granskning i konstitutionsutskottet som fokuserar på de formella förutsättningarna och det formella tillvägagångssättet vad gäller just det som tas upp i anmälan.

Som statsministern sa var det statsministerns statssekreterare Stuart som genomförde rekryteringen och regeringen som kollektivt fattade beslutet. Något som jag uppfattat att det ställts frågor om tidigare är statsministerns beslut att delta i själva beslutet. Jag vill fråga statsministern: Finns det någon praxis när det gäller sådana här utnämningar? Det har ju gjorts utnämningar med ungefär samma process i andra sammanhang. Finns det någon praxis som

statsministern hade i ryggen inför sitt beslut som skulle ha kunna leda honom till slutsatsen att han som statsminister inte borde delta i beslutet när det gällde att tillsätta en sådan här central tjänst för riket? Det var ju dessutom en tjänst som skulle arbeta nära statsministern i Statsrådsberedningen. Finns det någon praxis som skulle ha lett statsministern i en annan riktning, givet att regeringar och statsministrar före honom rimligen har ställts inför liknande frågeställningar?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Jag känner ju inte till de exakta förhållandena när det gäller tidigare beslut, men jag bedömde att vi följde precis den praxis som är satt sedan tidigare. Det är ju ytterst utskottets uppgift att granska detta, naturligtvis, och det har jag stor respekt för. Men med hänsyn till arbetets karaktär och de omständigheter som jag angav i min inledning tycker jag att vi har följt precis den praxis som finns sedan lång tid tillbaka. Jag bedömde inte att det fanns något som avvek från praxis i detta.

Erik Ottoson (M): Fru ordförande! Tack, statsministern, för svaret! Det här är ju en speciell tjänst som har tillkommit med anledning av att den sittande regeringen beslutade att inrätta den i en säkerhetspolitiskt svår och känslig tid. I ljuset av detta blir det också en fråga om vilket förtroende som en regering visar för en så central position i den svenska säkerhetspolitiken. Bedömer statsministern att det hade funnits en risk för att legitimiteten i utnämningen av Henrik Landerholm som nationell säkerhetsrådgivare hade påverkats negativt om statsministern i den regering som utser honom inte hade varit med och fattat beslutet om att utse en så central person?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Nej, det bedömer jag inte. Men jag såg, av de skäl som jag angivit, ingen anledning att inte delta i beslutet. Däremot är det naturligtvis viktigt med ett förtroendefullt samarbete i en så här viktig roll, och jag tyckte att det var en extra poäng att det var en person som var omvittnat välmeriterad på alla de olika områden som vi nu pratar om och dessutom omvittnat och dokumenterat utsedd av flera olika regeringar på ett område där vi normalt försöker ha så bred enighet som möjligt just eftersom det rör frågor om nationell säkerhet.

Nu är detta första gången vi tillsätter denna tjänst. Om tio eller tjugo år kommer vi att ha många olika erfarenheter. Men jag tyckte att det var viktigt att inledningsvis visa just denna respekt för bredden i kompetens och i politisk respekt när det gällde just den första befattningshavaren.

Erik Ottoson (M): Fru ordförande! Nu är det ju statsministerns statssekreterare som har hållit i själva rekryteringen, så jag har full förståelse om statsministern inte har varit inne i detalj. Men känner statsministern till att det skulle ha funnits andra kandidater till tjänsten som var mer kvalificerade än Henrik Landerholm men sorterades bort i rekryteringen, vilket ju skulle kunna leda till slutsatsen att Henrik Landerholm har fått en orättvis fördel på något sätt?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Nej, så är det inte. Vi valde ett förfarande vid rekryteringen som har använts vid andra arbeten och funktioner i samma

fögderi, skulle man kunna säga. Det är annars inte det vanliga för regeringen, men det finns många förebilder när det gäller just den här sortens befattningar.

Jessica Wetterling (V): Fru ordförande! Tack, statsministern, för svaren hittills! Det här handlar ju om en opolitisk tjänst. Fanns det någon gång under de tre veckor som rekryteringsprocessen pågick då ni övervägde att inrätta det som en politisk tjänst? Var det ett alternativ som ni funderade över? Sedan är det ju en omständighet i ärendet att oavsett om en person är omvitnat skicklig och har utsetts av flera olika regeringar av olika politisk färg att man inte ska kunna misstänkliggöra utnämningen eller tillsättningen. Fanns det några sådana funderingar med tanke på den dokumenterade relation som ni har med den person som utnämndes?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Låt mig börja med den sista frågan. Jag tyckte inte att det fanns några sådana skäl. Jag tyckte att kvalifikationerna och det faktum att han av flera olika regeringar under lång tid hade fått ett stort förtroende talade sitt eget språk.

Däremot är frågeställaren inne på något viktigt som vi tangerade alldeles nyss: Övervägde vi att göra en politisk tjänst av detta? Ja, det ska jag säga att vi gjorde. Vi övervägde om det skulle vara en statssekreterartjänst. Då landade vi i slutsatsen att det vore olyckligt att införa den första nationella säkerhetsrådgivaren och uttryckligen göra partipolitik av det. Det var inte vår avsikt, tvärtom. Vi ville inrätta en funktion som kan finnas under lång tid, under olika regeringar och fyllas med olika befattningshavare men som inte automatiskt ska avgå vid ett regeringsskifte. Jag tyckte att det stärktes av den befattningshavare som blev aktuell.

Dessutom gjorde jag som jag beskrev här. Jag tyckte att det fanns en parallell logik i mitt sätt att resonera när det gällde Natoförhandlaren Oscar Stenström. Där ville jag också uttryckligen ha kontinuitet. Jag såg inget behov av att ha en partipolitisk person där, med respekt för att den förra regeringen gjorde en annan bedömning. Tvärtom såg jag bredd, politisk respekt och kontinuitet som viktiga egenvärden i den här sortens frågor.

Men svaret är ja. Vi övervägde detta och kom fram till att vi inte tyckte att det var det lämpliga. Men jag har respekt för att andra regeringar vid andra tidpunkter kan komma att ha en annan ståndpunkt.

Jessica Wetterling (V): Ordförande! Tack, statsministern, för svaret! Just i det här ärendet vill jag ställa frågan om det egentligen fanns några andra kandidater. I utskottet har vi ju fått svar om att Henrik Landerholm redan innan han gavs uppdraget hade ägnat tid åt hur en funktion som den som sedan inrättades skulle kunna se ut. Hur kommer det sig att Regeringskansliet hade kännedom om att han redan hade funderat över hur ett nationellt säkerhetsråd skulle kunna se ut? Det ser ju lite konstigt ut, speciellt med tanke på att Moderaterna själva under ganska lång tid har kritiserat andra regeringar för att ha tillsatt tjänster utan ordentlig utlysning. För allmänheten ser det kanske ut som om Moderaterna och regeringen har gjort på samma sätt själva i detta fall. Statsministern får gärna klargöra detta.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Det fanns alltså inget uppdrag från Regeringskansliet tidigare på något sätt. Däremot var han, som jag sa, en av flera personer som jag under lång tid hade diskuterat själva grundfrågan med: Borde Sverige ha ett nationellt säkerhetsråd, och vilka är erfarenheterna av de tidigare försöken att samla den här sortens frågor? Det har jag diskuterat med rätt många personer i svensk statsförvaltning, och det tycker jag inte är särskilt konstigt.

Sedan är ju detta ingen stor värld i Sverige. Det är inte särskilt många människor som har sysslat med kombinationen politik, som man ju behöver kunna i Regeringskansliet, säkerhetspolitik, diplomati, försvar och en bredd av utrikespolitiska frågor. Därför valde vi att inte göra en traditionell rekrytering. Precis som när det gäller ett antal andra arbeten som har snarlik, angränsande betydelse inom svensk säkerhetspolitik valde vi att göra en direkt rekrytering. Det är inte konstigt i ett fall som detta, även om det inte är praxis i svensk statsförvaltning i allmänhet.

Malin Björk (C): Ordförande! Tack, statsministern, för svaren så här långt!

Det här ärendet handlar om tillsättningen av en tjänst och hur det eventuellt skulle kunna uppfattas, menar jag. Förvaltningslagen innehåller jävsregler eftersom det är oerhört viktigt att svensk statsförvaltning ska agera objektivt. Det ska inte ens finnas en misstanke om att beslut tas på några andra grunder, till exempel vänskapsband. Regeringsärendena handläggs också normalt sett enligt förvaltningslagens bestämmelser.

Det finns också etiska riktlinjer för Regeringskansliet där det anges att om en arbetstagare är vän med den som är intressent i ärendet, så att till och med en misstanke om en opartisk bedömning skulle kunna uppkomma, ska man låta bli att delta i beslutet. Statsministern valde att både vara föredragande och vara med i att fatta det beslut som togs angående Henrik Landerholms anställning.

Jag konstaterar att det i de riktlinjerna sägs att om tvekan finns om det uppfattas som jäv ska det tillämpas med säkerhetsavstånd. Nu pratar vi om att utse en säkerhetsrådgivare. Anser statsministern att det säkerhetsavståndet har iakttagits här?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Ja, det tycker jag. Med hänsyn till Henrik Landerholms både uppenbara och väldokumenterade kvalifikationer på området tycker jag att det inte fanns någon anledning att tro att det fanns något annat än opartiskhet och skicklighet bakom detta. Jag tycker också att ganska många har vidimerat att det är på det sättet.

Dessutom är det väl känt för dem som följt svensk politik länge att vi har ett gemensamt förflutet i ungdomspolitik för länge sedan men också att vi det senaste dryga decenniet i allt väsentligt haft en professionell relation i just de här frågorna. Jag tycker därför inte att det fanns några skäl för att göra på något annat sätt än vi gjorde. Men, återigen – det är utskottets sak att pröva den frågan.

Malin Björk (C): Ordförande! Tack, statsministern, för svaret!

Jag hörde statsministern säga att Henrik Landerholms kompetens spelade in på något sätt i bedömningen av om det eventuellt skulle kunna ifrågasättas. Jag ser på jävsreglerna lite som att de är något som ska iakttas för sig, oavsett kompetens; man ska inte koppla samman dessa. Statsministern får gärna kommentera det.

Jag skulle också vilja lyfta fram att det ibland är lätt att vara efterklok. Jag har hört vad statsministern har svarat avseende överväganden inför beslutet om att delta i det. Men vi har fått en artikel från Dagens Nyheter, från december förra året tror jag, där professor Claes Sandgren uttalar sig. Han har skrivit boken *Korruption, intressekonflikter, maktmissbruk och maktfullkomlighet*. I artikeln menar han att den här rekryteringen kan väcka misstankar om vänskapskorruption och att det därför hade varit lämpligt om statsministern hade avstått från att delta i beslutet.

Hur ser statsministern på sådana uttalanden från professionen om vad som faktiskt skulle kunna uppfattas som jäv?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Jag tog upp kvalifikationerna och de tidigare utnämningarna bara för att jag trodde att det starkt skulle bidra till att ingen skulle föreställa sig att det har tagits några andra hänsyn än sådana som baseras på saklig grund, skicklighet och erfarenhet. Jag såg inte det framför mig alls. Jag tycker inte heller att någon har lyft upp någonting som talar för det. Det tycker jag var ett ganska starkt skäl för detta.

Jag tror att många i politiken i Sverige kan känna igen sig i att man känner många inom politiken sedan lång tid tillbaka. Det är väl känt att många har gemensam bakgrund, till exempel i ungdomsförbund eller inom studentpolitik. Då måste man alltid ställa sig den frågan.

Men jag tyckte att omständigheterna sammantaget gjorde det kristallklart att det här enbart var en fråga om skicklighet och erfarenhet och att det var så väl känt att det inte kunde ifrågasättas. Det var min starka bedömning.

Gudrun Brunegård (KD): Fru ordförande! Tack, statsministern, för svaren så här långt!

Jag vill fråga om en teknikalitet. I underlagen som vi har fått som svar på konstitutionsutskottets frågor daterade till den 2 mars 2023 framgår att det, jag citerar: ”genom en ändring i förordning (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet den 3 november 2022 skapades förutsättningar för att utse en nationell säkerhetsrådgivare.” Och därpå, en vecka senare, anställde regeringen Henrik Landerholm.

Skulle statsministern kunna beskriva vad det var för typ av ändring som gjordes i förordningen?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Jag ska vara ärlig och säga att jag inte själv var inblandad i de rent administrativa rutinerna i detta. Jag har stor respekt för att det måste gå rätt till. Det fanns helt enkelt ingen sådan funktion, nationell säkerhetsrådgivare, i instruktionen för Statsrådsberedningen. Den måste naturligtvis inrättas innan regeringen kunde fatta ett beslut. Därför ändrades

det, så att det fanns utrymme för regeringen att fatta beslut som också gav en befattningshavare.

Jag är inte expert på detta. Men det var en rent administrativ rutin för att man skulle fatta beslut i rätt ordning.

Gudrun Brunegård (KD): Jag anade att det var på det viset. Tack för svaret!

Det innebär alltså att man bara lägger till i instruktionen att en sådan funktion ska finnas. Har jag uppfattat saken rätt?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Det är alldeles riktigt. Varje regering har ganska stora friheter att organisera Regeringskansliet som man vill. Men det kräver naturligtvis att man fattar de besluten.

Det är som sagt min förhoppning att vi nu har skapat en grundstruktur efter internationell förebild som kan finnas under lång tid. Vi har redan sett flera exempel på att det underlättar kontakterna med andra länder som har motsvarande funktioner. Det är ett mycket etablerat sätt för regeringar att diskutera med varandra.

Jan Riise (MP): Tack, statsministern, för svaren så här långt!

Mina utskottskollegor har ställt en ganska lång rad frågor. Jag tycker att vi ändå har fått både rediga och relevanta svar på många av dem. Vi har fått många svar, och det förefaller som att mycket ändå har gått rätt till och skötts på ett bra sätt. Ändå uppstår frågan. Ändå finns det en anmälare någonstans som har tyckt att det har varit angeläget.

Då landar jag i en mer generellt inriktad fråga. Jag är inte ute efter att man ska säga: Vi kunde ha gjort på ett annat sätt. Jag är mer ute efter statsministerns generella åsikter om hur vi berättar om saker efteråt, så att antalet tänkbara frågeställningar blir så få som möjligt. Jag är alltså ute efter hur man kommunicerar om den typen av beslut och processer, för att det ska bli så tydligt som möjligt.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Jag är inte hundra procent säker på att jag förstår frågan. Gäller det hur vi informerar efteråt om beslut?

Jan Riise (MP): Jag var ute efter en mer generell tankegång. Eftersom det uppstår en anmälan – det gäller inte bara den här frågan utan även andra saker – och frågor om beslut som fattats har det möjligen inte berättats om det på ett riktigt bra sätt. Det var det min fråga gällde, men i generella termer. Jag är inte ute efter någon miss i det här enskilda fallet.

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Det finns säkert många olika skäl till att frågor väcks. Jag tänker inte värdera dem. Det är verkligen inte min uppgift här. Min uppgift är att svara på frågor.

Men det är klart att tydlighet vid beslut är en bra grundförutsättning för att besvara frågor snarare än att väcka dem. Det gäller generellt i svensk politik. Jag har nog ingen ytterligare kommentar till just det.

Malin Danielsson (L): Fru ordförande! Statsministern! Henrik Landerholm är meriterad nog för tjänsten. Det verkar det finnas konsensus kring. Att anställningen hanterades i enlighet med den praxis som tillämpats tidigare, till

exempel när det gäller ambassadörer, landshövdingar eller Mustchefen, har vi också klarlagt här.

Jag har dock en fråga. Regeringen fattar ju beslut kollektivt. Det vill säga att besluten fattas av regeringen som helhet. Fanns det några invändningar från andra regeringsmedlemmar inför det här beslutet?

Ulf Kristersson: Det var en spännande fråga.

Nej, beslutet har fattats på det traditionella sättet med gemensam beredning, som man gör inför alla regeringsbeslut. Så, nej inte alls – utan det var ett på traditionellt sätt färdigt, gemensamt berett och enigt beslut.

Ordföranden: Då ger jag ordet till mig själv. Vi hinner med några ytterligare frågor.

Vi ska bland annat granska tillsättandet, och många har varit inne på den frågan. Men vi ska också granska själva inrättandet av säkerhetsrådgivaren, av dess funktion. Det leder tankarna till krisledningsarbetet inom Regeringskansliet. Det finns nämligen en grupp som det här utskottet ofta återkommer till: GSS. Det är en grupp som hanterar bland annat den här typen av frågor. Det är statsministerns statssekreterare som leder det krishanteringsarbetet, som bedömer behovet av samordning och liknande och som sammankallar gruppen.

Man har nu inrättat denna nationella säkerhetsrådgivare. Det väcker lite frågor om skillnaden och gränsdragningen mellan krishanteringen och ledningen av krishanteringen inom Regeringskansliet och de nationella säkerhetsfrågorna.

Vi har tyvärr erfarenhet av att hantera många kriser den senaste tiden, med både pandemin och Rysslands invasion av Ukraina. Det ställer krav på att det finns en tydlighet inom Regeringskansliet om vem som leder och vem som sammankallar. Detta har alltså föregåtts av att många har funderat på denna fråga.

Jag har en fundering till. Vilka överväganden ligger till grund för att det inte är en statssekreterare som ska leda en grupp statssekreterare, vilket blir fallet med Landerholm och den nationella säkerhetsrådgivaren? Riskerar den här konstruktionen att leda till en otydlighet om vem som egentligen ska leda GSS, gruppen för strategisk samordning?

Ulf Kristersson: Det är intressanta och viktiga frågor. Först vill jag säga att jag delar uppfattningen att det finns många lärdomar att dra av tidigare kriser. Dem tror jag att vi fortfarande håller på att dra. Och jag tror att det finns utrymme för att närläsa ganska många tidigare kommissioner i det fortsatta utvecklingsarbetet. Som jag sa är arbetet med att bygga upp den här strukturen inte alls avslutat än. Det finns många lärdomar kvar att dra.

GSS är ett begrepp som kanske inte alla känner igen. Det är alltså gruppen för strategisk samordning med statssekreterare. I just de här frågorna, när det gäller just nationella säkerhetsfrågor, leder Henrik Landerholm statssekreterargruppen som samlas. Så har vi organiserat det.

Själva nationella säkerhetsrådet är på statsrådsnivå. Det är alltså egentligen snarare att jämföra med en betydande ambitionshöjning av det säkerhetspolitiska rådet, som tror jag att det hette tidigare. Där tar man ett mer samlat grepp om just de nationella säkerhetsfrågorna.

Sedan valde vi, för att underlätta strukturen, att ta den mer normala krishanteringsfunktionen och göra den till ett ben inom ramen för den organisation som byggs upp på Statsrådsberedningen. Här kan man säkert också inom något år eller två dra slutsatser om exakt hur det här ska byggas upp. Det får man nog lära sig efter hand. Vi tyckte att det allra viktigaste var – givet det enormt komplicerade säkerhetspolitiska läget i Sverige givet Sveriges Natoansökan – att mycket, mycket snabbt få till stånd den funktion som vi under flera år hade tyckt var angelägen att ha.

Ordföranden: Har det uppkommit några sådana gränsdragningsfrågor mellan statssekreterarens uppdrag att samordna GSS och den nationella säkerhetsrådgivarens funktion att sammankalla statssekreterargruppen? Har det uppkommit några otydligheter i arbetet hittills, och har man dragit lärdom av dem från regeringen?

Ulf Kristersson: Fru ordförande! Inte såvitt jag vet. Jag ska återigen ärligt säga att jag ju träffar nationella säkerhetsrådet på de möten vi har antingen i relativt akuta frågor eller mer tematiska frågor för att diskutera, och där flera olika departement och ministrar kan ge sin syn inför beslut som sedan fattas på helt traditionellt sätt.

Jag har alltså inte hört talas om några sådana gränsdragningsproblem, men det finns ständiga gränsdragningsproblem inom Regeringskansliet, som jag tror att även fru ordförande känner till, så det kan nog inte alls uteslutas.

Ordföranden: Då skulle vi från konstitutionsutskottets sida vilja tacka statsministern och också rättschefen för att ni har närvarat på detta sammanträde för att svara på våra frågor i dessa två ärenden. Vi önskar er en fortsatt trevlig dag.

Härmed förklarar jag sammanträdet ajournerat.